

Γεώργιος Α. Χριστοδούλου

**Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΛΕΙΩ ΤΗΣ ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ (1861-1883)
Δοκίμιο αναλυτικής βιβλιογραφίας**

**Μέρος Πρώτο
Τα έτη Α'-Β' (1861-1863)**

ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΗ

Η σύνταξη της βιβλιογραφίας αυτής ξεκίνησε σχεδόν τυχαία: καθώς αναζητούσα στοιχεία για τη συγγραφική δράση του Κωνσταντίνου Σ. Κόντου, κραταιού φιλόλογου του 19ου αιώνα, οδηγήθηκα και στη φημισμένη εφημερίδα της Τεργέστης «Κλειώ». Από έμμεσες πληροφορίες γνώριζα πως εκεί ο Κόντος είχε δημοσιεύσει μερικές *Γλωσσικές παρατηρήσεις* του· έπρεπε λοιπόν να τις εξακριβώσω αναδιφώντας τους πολυάριθμους τόμους της εφημερίδας. Η αναγκαστική τούτη αναδίφηση με έφερε μπροστά σ' έναν πνευματικό πλούτο εκπληκτικό: έβλεπα πως η «Κλειώ», «έφημερίς τών πολιτικών, φιλολογικών καί έμπορικών ειδήσεων», όπως ήταν ο επίσημος τίτλος της, υπό την κραταιή καθοδήγησή δύο σημαντικότερων λογίων της εποχής, του κεφαλλονίτη Θεαγένη Λιβαδά στην αρχή (φ. 1-184, από 23/5.7.1861 έως 25/6.1.1865) και του ζακυνθινού Διονυσίου Θερειανού έπειτα (φ. 185-1174, από 1/13.1.1865 έως 17/29.12.1883), εκτός από τις επίκαιρες ειδήσεις και τον εμπεριστατωμένο σχολιασμό τους με πρωτότυπα άρθρα ή με άρθρα μεταφερμένα από τις πιο σπουδαίες εφημερίδες Ανατολής και Δύσης, συμπεριλάμβανε και πλήθος άλλες μελέτες, άρθρα και βιβλιοκρισίες για την ελληνική γλώσσα και φιλολογία (κλασική, χριστιανική, βυζαντινή και μεταβυζαντινή, τουρκοκρατίας και νεότερων χρόνων), για την ευρωπαϊκή λογοτεχνία, για τις εικαστικές τέχνες, για το θέατρο και τη μουσική, για τη φιλοσοφία και την ιστορία (της κλασικής αρχαιότητας, των βυζαντινών χρόνων, της τουρκοκρατίας και ιδίως της αναγεννημένης Ελλάδας), για τη θεολογία και τη χριστιανική αρχαιολογία, την παιδεία, κτλ. — τα περισσότερα από αυτά γραμμένα από διαπρέπουσες φυσιογνωμίες της εποχής. Η «Κλειώ» επιβεβαιώνει με τη σειρά της και κατά τρόπο πανηγυρικό την και άλλοτε επισημασμένη αντίφαση, ότι δηλαδή μέσα στο έντυπο με τη βραχύτερη διάρκεια ζωής, την εφημερίδα, έχουν δημοσιευτεί μερικά από τα μακροβιότερα και διαρκέστερα σε σημασία κείμενα της επιστήμης και του νεοελληνικού στοχασμού (βλ. εφημ. «Η Καθημερινή», 29.6.82, σ. 5). Όπως και για άλλες εφημερίδες έτσι και για την «Κλειώ» θα μπορούσε να λεχθεί πως η διάρκεια της προσωρινότητάς της υπήρξε η μεγάλη της προσφορά.

Αυτήν ακριβώς τη διάρκεια φιλοδοξεί να καταστήσει ανάγλυφη η παρούσα βιβλιογραφία. Η έκτασή της ωστόσο δεν μπορούσε να είναι απεριόριστη ούτε και η ληματογράφηση εξαντλητική: γι' αυτό θα χρειαζόταν πολυάνθρωπη ομάδα συνεργατών και χρόνος πολλαπλάσιος παρ' όσο υπήρχε διαθέσιμος. Φρόντισα όμως να είναι κατά το δυνατό πληρέστερη στους τομείς εκείνους που μ' ενδιέφεραν περισσότερο, αυτούς δηλαδή που ήδη υποδήλωσα (με μικρότερη, πρέπει να ομολογήσω, έμφαση στον τομέα της σύγχρονης — ελληνικής και ευρωπαϊκής — ιστορίας, όπου μόνοι οι τίτλοι των άρθρων και των μελετημάτων θα αρκούσαν να γεμίσουν τόμο). Ας σκεφθούμε ότι η «Κλειώ» συμπίπτει με μια από τις κρίσιμότερες περιόδους του ελληνισμού, περίοδο συνυφασμένη με ζωηρές ανακατατάξεις στον ευρωπαϊκό χώρο — πολιτικές, κοινωνικές, θρησκευτικές, πολιτιστικές.

Είχα κιόλας αρχίσει την πραγματοποίηση της βιβλιογραφίας, όταν πληροφορήθηκα για την ενδιαφέρουσα μονογραφία της καθηγ. Lucia Marcheselli, *La cultura umanistica nei periodici greci di Trieste I*. «Kliò» (Università di Trieste, 1968): εδώ, εκτός από το σχέδιο της φυσιογνωμίας της «Κλειώς», δημοσιεύονταν και αναλυτικός πίνακας των δημοσιευμάτων της, πίνακας όμως βασισμένος κυρίως (οι εξαιρέσεις είναι σπάνιες) στις επιφυλλίδες της κάτω ζώνης της εφημερίδας (στην πρώτη και δεύτερη, μερικές φορές στην τρίτη, και σπανιότερα στην τέταρτη σελίδα). Έτσι όμως παραλείπονταν πολύ σημαντικά δημοσιεύματα του κύριου σώματος της εφημερίδας, στοιχεία δηλαδή απαραίτητα για την αντικειμενικότερη αξιολόγηση της «Κλειώς» και την τοποθέτησή της μέσα στο πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό κλίμα της εποχής. Σημειώνω εδώ ότι η βιβλιογράφηση της Marcheselli περιλαμβάνει κάτι περισσότερο από διακόσια λήμματα, ενώ η δική μας υπερβαίνει αισθητά τις τρεις χιλιάδες.

Η ευρετηρίαση έγινε κατά χρονολογική τάξη. Τις πιο πολλές φορές μετά το λήμμα τυπώνονται με μικρότερα τυπογραφικά στοιχεία πληροφορίες διευκρινιστικές του περιεχομένου, βιβλιογραφικοί συσχετισμοί, κτλ. Επίσης παρατίθενται χαρακτηριστικές περικοπές των κειμένων ή και ολόκληρα κείμενα, όταν συντρέπει ιδιαίτερος λόγος. Είναι γεγονός ότι παρόμοιος σχολιασμός αυξάνει τον όγκο της βιβλιογραφίας, πληροφορεί όμως τον αναγνώστη και απομακρύνει την απορία ως προς το νόημα του συχνά σιβυλλικού ή και απλώς αόριστου τίτλου του λήμματος.

Η εργασία αυτή δεν θα μπορούσε ποτέ να επιτελεσθεί χωρίς την πολύτιμη βοήθεια του προσωπικού της Εθνικής Βιβλιοθήκης και της Μπενακείου Βιβλιοθήκης Αθηνών, και ιδιαίτερα της κ. Ευγ. Κεφαλληνάου και της κ. Μ. Αναστασοπούλου. Χρέος επίσης επιτακτικό θεωρώ να ευχαριστήσω την καθηγ. Lucia Marcheselli που πρόθυμα ανταποκρίθηκε σε απορίες μου, και τον αγαπητό φίλο και εκλεκτό συνάδελφο κ.

Φώτιο Α. Δημητρακόπουλο, δ.φ., για την αμέριστη συμπαράστασή του, όσες φορές κι αν ζητήθηκε.

Γ.Α.Χ.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΣΥΜΒΟΛΑ

Γκ.	=	Γκίνη Δ.Σ., Κατάλογος ελληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν 1811-1863, Ἀθήναι, 1967.
Γκ.-Μ.	=	Γκίνη Δ.Σ.-Μέξα Β.Γ., Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία 1800-1863, Ἀθήναι, τόμος Α' 1939, τόμος Β' 1941, τόμος Γ' 1957.
ἐφημ.	=	ἐφημερίδα, ἐφημερίδες
Ηλιού	=	Ηλιού Φ., Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία 1800-1863. Προσθήκες-Συμπληρώσεις, Ἀθήνα, 1983
ἡμερ.	=	ἡμερομηνία
Κλ.	=	ἐφημ. «Κλειώ»
σ.	=	σελίδα, σελίδες
Σ.τ.Σ.	=	«Σημείωσις τῆς Συντάξεως» (ἀρχικὰ τιθέμενα στο τέλος σύντομων σχολίων τῆς Κλ. ὡς πρὸς τὰ δημοσιευόμενα ἄρθρα, μελετήματα, κτλ.)
συγγρ.	=	συγγραφέας
ὑπογρ.	=	ὑπογραφή στο τέλος δημοσιεύματος
ὑποσημ.	=	ὑποσημείωση
φ.	=	φύλλο, φύλλα
χφ	=	χειρόγραφο, χειρόγραφα
[]	=	προσθήκη του βιβλιογράφου

ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΗΜΜΑΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

Α. Ὡς πρὸς τοὺς συγγραφεῖς τῶν λημμάτων:

1. Ἀν ὑπάρχει μνεία τοῦ ονόματος στὸν τίτλο τοῦ λήμματος, τὸ ὄνομα καταγράφεται με αραὶ γράμματα καὶ στὴ θέση ακριβῶς ὅπου ἀπαντᾷ στο πρωτότυπο.

2. Ἀν τὸ ὄνομα (ἢ τὰ ἀρχικὰ τοῦ) ἢ οἱ οἰοῦνται ἄλλο ἐνδεικτικὸ σημάδι (π.χ. ἀστερίσκοι) βρίσκεται στὸ τέλος τοῦ κειμένου ὡς ὑπογραφή ἢ γίνεται γνωστὸ ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα ἢ ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο σχόλιο τῆς Κλ., τότε καταγράφεται με αραὶ γράμματα στὸ βιβλιογραφικὸ σημείωμα πὺ ἀκολουθεῖ στὸ λῆμμα.

Β. Τὰ ἀτίτλα δημοσιεύματα ἐφοδιάστηκαν με τίτλους τυπωμένους μέσα σε ἀπλῆς ὀρθογώνιες ἀγκύλες.

ΕΤΟΣ Α' (1861-1862)

(φ. 1-52, 23/5.7.1861 ἕως 16/28.6.1862)

1 Ἐπιφυλλίς. Περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀγίου Βασιλείου. φ. 1, 23/5.7.1861, σ.1α-δ· φ. 2, 30/12.7, σ. 1α-2δ· φ.3, 7/19.7, σ.1α-2δ· φ.4, 14/26.7, σ. 1α-2δ· φ.7, 4/16.8, σ. 1α-δ· φ.8, 11/23.8, σ. 1α-γ· φ.11, 1/13.9.1861, σ. 1α-δ.

Υποσημ. τοῦ φ. 1, σ. 1α: «Ἡ ἀξιόλογος αὕτη περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Βασιλείου διατριβὴ ἐδημοσιεύθη ἀγγλιστὶ ἐν τῇ «Βορειοαμερικανικῇ Ἐπιθεωρήσει» μετεφράσθη δὲ γαλλιστὶ ἐν τῷ τετάρτῳ τεύχει τῆς «Βρετανικῆς Ἐπιθεωρήσεως» κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον τοῦ 1861. Ἐπεξεργασθέντες δὲ αὐτὴν καὶ συνοψίσαντες, ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ τὴν δημοσιεύσωμεν, ὡς τερπνὴν ἅμα καὶ διδακτικωτάτην χάριν τοῦ τε ἱεροῦ ἡμῶν κλήρου καὶ παντός ὀρθοδόξου χριστιανοῦ. Σημείωσις τῆς Συντάξεως».

2 *Οι Κωνσταντινουπολίται επί του 15 καί 19ου αιώνας*. φ. 1, 23/5.7.1861, σ. 3α-γ.

Περικοπές από το σύγγραμμα του F. Eichmann, *Die Reformen des Osmanischen Reiches, mit besonderer Berücksichtigung des Verhältnisses der Christen des Orients zur Türkischen Herrschaft*, Berlin, 1858. Οι Βυζαντινοί. Οι Κωνσταντινουπολίτες που κατέφυγαν στην Ιταλία διέδωσαν στα εσπέρια έθνη νέες πνευματικές αρχές. Προηγείται σχόλιο της Κλ., όπου και τα εξής: «(...) 'Αλλ' ίδου μετά τετρακοσίους καί πλέον [μετά την Άλωση] ένιαυτούς εις έξοχος διπλωμάτης, αντιπρόσωπος του λίαν πεφωτισμένου Κράτους της Πρωσίας, ό κ. "Αίχμαν, διατρίψας επί πολύν καιρόν έν Κωνσταντινουπόλει ως σύμβουλος πρεσβείας καί τήν πρεσβείαν αυτήν κατόπιν διευθύνας, άνήρ όλως άπροκατάληπτος καί της άληθείας εύσυνείδητος λάτρης, ίδου, λέγομεν, διά τίνων άξεων χαρακτηρίζει τήν έν Βυζαντίω καί Άνατολή έλληνικήν κοινωνίαν έν αρχή του περί των έν Τουρκία μεταρρυθμίσεων καί τή άληθεία σπούδαίου συγγράμματός του, πρό όλίγου έκδοθέντος έν Βερολίνω (...)» (σ. 36) Επίλογος της κρίσεως: «(...) Έν τω μέσω δέ της μισελληνικής άτμοσφαιράς ήν είμεθα καταδικασμένοι άνατιώς ως μή ώφειλε καί άναξιοπαθώς ν' άναπνέωμεν έν Ευρώπη από τίνων έτών, οι ήδύνησοι λόγοι του κ. "Αίχμαν, ως προανάκρουσμα δικαιότερας έκτιμήσεως ύπολαμβανόμενοι, παρηγορούσιν ήμάς πολύ πλέον παρ' όσον μάς θλίβουσιν αι κατά του ήμετέρου έθνους διατριβαί του δεινός καί δεινός δημοσιογράφου, του δεινός καί δεινός λογίου ή πολιτικού άνδρός» (σ. 3γ).

3 [Λουδοβίκος Πρέλλερσ.] φ. 1, 23/5.7.1861, σ. 4δ.

Νεκρολογία του Ludwig Preller, καθηγητή στο πανεπιστήμιο της Ιένας καί διακεκριμένου μυθολόγου. Πέθανε στη Βαϊμάρη στις 9/21.6.1861.

4 *Σλαβικά σχέδια*. φ. 2, 30/12.7.1861, σ. 3α-6.

Υπογρ.: W.R. Στη στήλη «Ιδιαίτερα αλληλογραφία της "Κλειούς"» δημοσιεύεται, μεταφρασμένη από τα γερμανικά, επιστολή του γράφοντος από τη Βιέννη (ημερ. 24/6.7.1861). Εκφράζει τη συμπάθειά του προς το σερβικό έθνος καί σχολιάζει φυλλάδιο εκδομένο πριν από μερικά χρόνια στη Λιψία υπό τον τίτλο «Ό σερβικός λαός έν τη σημασία αυτού ως προς τό άνατολικόν ζήτημα καί τόν εύρωπαϊκόν πολιτισμόν» καί γραμμένο από Ρώσο διπλωμάτη. Ο επιστολογράφος αναιρεί τη θέση του Ρώσου συγγρ. περί φυλετικής συγγενείας Σλάβων καί Σέρβων (πθ. σ. 3α-6: «οι Σέρβοι ύπήρξαν έν Ευρώπη προτού ν' άκουσθώσιν οι Σλάβοι, μεθ' ών όμολογούμενον είναι ότι έχουσι κοινήν τήν θρησκείαν καί έν μέρει τήν γλώσσαν, άλλα των οποίων μεγάλως προέχουσι κατά τήν έλευθερίαν των φρονημάτων καί τας πολιτικές τάσεις»), όπως καί τα πανσλαβιστικά σχέδια των Ρώσων. Ο επίλογος: «Οι σφόδρα ζηλωταί του σλαβισμού νομίζουσιν ότι δύνανται νά μεταχειρισθώσι τούς Σέρβους ως επιτήδεια όργανα της σκολιάς περί Άνατολής πολιτικής των· άλλα, κατά τήν έλληνικήν σας παροιμίαν, άλλο γλαυξ, άλλο κορώνη φθέγγεται. Οι Σέρβοι διατρέφουσιν έθνικάς επιθυμίας καί εύχάς πάντη διαφόρους παρά τας των όμοθηρικών αυτών Μοσχοβιτών. Εις δεύτεραν δέ επιστολήν μου ίσως σκιαγραφήσω τας περί του μέλλοντος του Σερβικού λαού διαθέσεις, έκ της αναλύσεως έτέρου σπουδαίου καί πρό όλίγου έκδοθέντος φυλλαδίου έν μέρει χειραγωγούμενος» (σ. 38).

5 *Φιλολογικά. Περί της εύρέσεως του άρχαιοτάτου χειρογράφου της Άγίας Γραφής έν τω όρει Σινά*. φ. 5, 21/2.8.1861, σ. 1α-26.

Ο καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Λιψίας L. Friedrich Konstantin von Tischendorf αφηγείται την ανακάλυψη του Σιναιτικού κώδικα της Άγίας Γραφής στο μοναστήρι της Αγ. Αικατερίνης (Ιανουάριος 1859). Οι περιπέτειες του χφ ως τη δημοσίευσή του στη Λιψία. Το περιεχόμενο του χφ. Πθ. *Notitia editionis codicis Biblilorum*

Sinaitici auspicii imperatoris Alexandri II susceptae. Accedit catalogus codicum nuper ex Oriente Petropolin perlatorum. Item Origenis scholia in Proverbia Salamonis (...) edidit F.C. Tischendorf, Lipsiae, 1860.

6 Γρηγόριος Γουλιέλμος Νίτσιος, φ.5 21/2.8.1861, σ. 26-δ.

Νεκρολογία του μεγάλου ομηριστή και καθηγητή στο πανεπιστήμιο της Λειψίας Gregor Wilhelm Nitzsch, που πέθανε στις 10/22.7.1861. Το άρθρο δεν φέρει υπογρ., πιθανώς όμως γράφτηκε από τον Θ. Λιβιάδ, άλλοτε σπουδαστή στη Λειψία. Πβ. την κατάληξη της νεκρολογίας: «Ευμοιρήσαντες νά ἀκρασθῶμεν τῶν μαθημάτων καί ν' ἀξιώθωμεν τῆς εὐνοίας τοῦ εἰς ἄκρον φιλέλληνος καί ἀγαθοῦ τούτου καθηγητοῦ ἐνομίσασμεν καθήκον ν' ἀφιερῶσωμεν εἰς τήν μνήμην αὐτοῦ τὰς ὀλίγας ταῦτας λέξεις ὡς ὀφειλὴν εὐγνωμοσύνης ἀνθ' ὧν οἱ ἐν Λειψίᾳ σπουδᾶσαντες Ἑλλήνες ἀπήλυσαν παρ' αὐτοῦ πνευματικῶν δωρημάτων» (σ. 2δ).

7 Παρελθόντα καί παρόντα. φ.6, 28/9.8.1861, σ. 1γ-2α.

Προηγείται το εξής σχόλιο: «Ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ ἐν Γερμανίᾳ ἐκδιδομένου περιοδικοῦ συγγράμματος τῆς «Ἀνατολικῆς Ἑταιρίας» ἀπαντῶμεν περιεργότατην διατριβήν «περί τῆς παρακμῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ πολιτεύματος» συγγραφείσαν μὲν τῷ 1040 ἔτει τῆς «Ἐγύρας (1630 μ.Χ.) ὑπὸ τινος Τούρκου μεγιστάνος ὀνόματι Κοτζαβέγ Κουρτζαλή, μεταφρασθεῖσαν δέ ἐσχάτως παρὰ τοῦ ἐν Βιέννῃ καθηγητοῦ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν κ. Behnmauer» (σ. 1γ). Ακολουθεῖ αναλυτικὴ περιγραφή των περιεχομένων του βιβλίου κατὰ κεφάλαιον.

8 Βιβλιογραφικά. Περί τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Κροκιδᾶ ἐξελληνισθείσης ἱστορίας τοῦ Καραμζίνου. φ. 11, 1/13.9.1861, σ. 1δ-2δ.

Ευμενὴς κρίσις τοῦ βιβλίου Ἱστορία τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ρωσίας, ἐξελληνισθεῖσα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, παραβληθέντος πρὸς τὸ ρωσσικὸν πρωτότυπον, ὑπὸ Κωνσταντίνου Σ. Κροκιδᾶ, τόμοι 1-12, ἐν Ἀθῆναις 1856-1859 (βλ. Γκ.-Μ. 6994, 7302, 7650, 7957). Μεταξύ άλλων ἐπαινετικῶν, καὶ τα εἰς: «Ὁ διεξερχόμενος δὲ μετὰ προσοχῆς τὴν ἱστορίαν τοῦ Καραμζίνου, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Κροκιδᾶ καὶ διορῶν τὴν εἰς ἐκάστην σελίδα διατετυπωμένην πλαστικὴν καλλονήν, αἰσθάνεται οὕτως εἰπεῖν πνευματικὴν κάθαρσιν, ὡς ἂν ἦτο παρὼν εἰς διδασκαλίαν ἀρχαίου δράματος, καὶ πιστεύει ὅτι ἡ μετὰ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θίου ἐκλιποῦσα καὶ τὸν ἑλληνικὸν βίον ἐκλαμπρύνουσα καλοκαγαθία ἐκεῖνη, ἄρχειται κατὰ μικρὸν ἐπανακάμπτουσα εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς ἐστίαν» (σ. 2δ). Ὁ ἐπίλογος: «Ἐπὶ τέλους καταστρέφοντες τὸν λόγον, ὀφείλομεν νὰ εὐχηθῶμεν εἰς τὸν κ. Κροκιδᾶν ἵνα ἐπιχειρήσῃ καὶ ἄλλο ἔργον, πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ κ. Κροκιδᾶς κέκεται πάντα τὰ προτερήματα τοῦ τελείου μεταφραστοῦ· γινώσκει οὐ μόνον νὰ μεταγλωττίζῃ ἐπιτυχῶς, ἀλλὰ καὶ μεταγλωττίζων νὰ διαπλάττῃ αἰσθητικῶς τὰς ξένας ἐννοίας καὶ νὰ προσάπῃ εἰς αὐτὰς πνευματικωτέραν καὶ αὐτοτελεστέραν μορφήν. Ἐπὶ πᾶσιν ἀξιοθαύμαστος εἶναι ἡ σιδηρὰ ὑπομονὴ τοῦ κ. Κροκιδᾶ, αὐτόχρομα βασανιστήριον ἔνθα, κατεργαζομένη, διαλάμπει ἡ εὐφυΐα του· εἰς αὐτὸν δὲ δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ γαλλικὸν λόγιον· la patience c' est la génie» (σ. 2δ). Ενδιαφέρουσα εἶναι καὶ ἡ παρέκβασις περὶ «Ἑλλήνων-Ρωμαίων-Βυζαντινῶν» σε υποσημ.: «Ἐπιτραπητῶ ἡ ἐπομένῃ παρέκβασις. Εἰς ἐκ τῶν λογίων τούτων [τῶν Ἑλλήνων που ἔκριναν τὴν μετάφρασιν τοῦ Κροκιδᾶ] ἀναλύων τὴν ἱστορίαν τοῦ Καραμζίνου, προσεπάγει ἐν ὑποσημειώσει τὰ ἐπόμενα. «Πικρῶς καταμεμφόμεθα τὸν μεταφραστὴν διότι εἰς ἅπαντα τα χωρία τοῦ Καραμζίνου ἔδωκε τοῖς Βυζαντινοῖς τὴν προσανυμίαν τῶν Ἑλλήνων, λησμονήσας ὅτι ἡ αὐλή τοῦ Βυζαντίου ἦτο αὐτὴ ἡ ἐκτεθλαμμένη Ρώμη, ἥτις παράλυτος ἤδη μετηνέχθη ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Βυζαντίου· οὔτε εἶναι δίκαιον ν' ἀποδίδωνται ὡς ἐμφυτοὶ τοῖς Ἑλλήσιν αἱ μοχθηρίαι τῶν Βυζαντινῶν μεγιστάνων. Ὁ κ. Κροκιδᾶς ἠδύνατο ἀπὸ σέβας πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα, τοῦς Ρωμαίους τοῦ Καραμζίνου νὰ μεταφράσῃ Ρωμαίους». Ἡ παρατήρησις αὕτη στρεφεῖται ἐν μέρει λογικῆς

βάσεως. Ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία εἶναι ἀληθές ὅτι ὑπῆρξε τρόπον τινὰ συνέχεια τῆς ρωμαϊκῆς, ἀλλὰ δὲν πρέπει πάλιν νὰ συνταυτίζονται, ὡς συναπηρτισμένοι ἐκάτερα ἐκ διακεκριμένων συστατικῶν στοιχείων. Ἐξότου ὁ Κωνσταντῖνος μετέγαγε τὸν θρόνον τῶν Καισάρων ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Οὐμβριδος εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου, τὸ παραλελυμένον ρωμαϊκὸν στοιχεῖον ὑπεχώρησεν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ διαπεπλασμένον ἑλληνικὸν ἢ ὀρθότερον ἑλληνιστικόν. Χάρης εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦτο, ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἡδυνήθη νὰ παλαίῃ ἐπὶ μίαν καὶ ἐπέκεινα χιλιοετηρίδα κατὰ τῶν ἀδιαλείπτως ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, ἐκ βορρᾶ καὶ νότου ἐπερχομένων ἐπιδρομῶν, πολλὰκις καὶ τὴν Εὐρώπην αὐτὴν σώσασα. Περί δὲ τῶν Βυζαντινῶν ἡγεμόνων, εἶναι γνωστὸν ὅτι πλείστοι ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, τοῦ κόψαντος τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν νόμισμα, μέχρι τοῦ ἐσχάτου τῶν Παλαιολόγων, περιέβαλψαν παντοιοτρόπως τὸν ἑλληνισμόν. Βεβαίως οἱ βασιλεῖς οὗτοι δὲν ἔπρεπε νὰ σεμνύνονται ἐπὶ ἑλληνικῇ καταγωγῇ· οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν εἴκον τὸ γένος ἐκ Σλάβων, οἱ δὲ ἐκ Παφλαγόνων καὶ ἄλλοι ἐκ Θρακῶν καὶ μιζοβαρθάρων. Παραβλέποντες ὁμῶς τὰς τοιαύτας ἐθνολογικὰς λεπτότητας, οφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐκ τῶν Βυζαντινῶν βασιλέων οὐκ ὀλίγοι ἀνεδείχθησαν διάπυροι τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἑρασταί, καὶ ἄξιοι τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος· καὶ δὲν ἐννοοῦμεν ἐπὶ τίνι δικαιώματι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τῆς δεκάτης ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος δυνάμεθα νὰ ἐπαιρώμεθα εἰς ἀμιγέστερον τοῦ τῶν Βυζαντινῶν ἑλληνισμοῦ, καὶ νὰ ὑπολαμβάνωμεν ἀνάξιον τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος τὸν Λέοντα τὸν Σοφὸν ἢ Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, ἐνῶ παραβαλλόμενοι πρὸς αὐτοὺς, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ μάθησιν, θά ἐφαινόμεθα ὡς ἐμπίδες πρὸς ἐλέφαντας· εἰς ἡμᾶς ἀρμόζει τὸ τοῦ Ὁρατίου *nos numerus sumus et fruges consumere nati*. Ἄλλως τε δὲ, κατὰ τὴν ἀξίωσιν τοῦ ρηθέντος λογίου, ἔδει νὰ μὴ ἀποκαλῶμεν Ρωμαῖον αὐτοκράτορα οὔτε τὸν Τραϊανόν, οὔτε τὸν Μάρκον Αὐρήλιον, οὔτε τὸν Διοκλητιανόν, ἐπειδὴ ὁ μὲν Τραϊανὸς ὥρμητο ἐκ τῆς Ἰσπανίας, ὁ δὲ Μάρκος Αὐρήλιος ἐκ τῆς Γαλλίας, καὶ ὁ Διοκλητιανὸς ἐκ τῆς Δαλματίας. Ἄπαντες σχεδὸν οἱ αὐτοκράτορες τῆς Ρώμης, ἐξαιρουμένης τῆς δυναστείας τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ἦσαν ἄλλοδαποί» (σ. 28-29).

9 Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Δύσις. φ. 12, 8/20.9.1861, σ. 1α-γ.

Υποσημ. σ. 1α: «Ἡ ἀνωτέρω πραγματεία συνεγράφη ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ ἱστοριογράφου *V o i g t*. Ἐξαιρουμένων δὲ τινων χωρίων τὰ ὅποια ἐπιδέχονται ἀμφισβήτησιν, ἴσως δὲ καὶ ἀναίρεσιν, ἡ διατριβὴ ἐν γένει εἶναι ἀξία ἀναγνώσεως διὰ τὸ ἐθνικὸν διαφέρον τῆς Ὑλγης. Σ.τ.Σ.».

10 Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Παρισίοις ρωσικοῦ ναοῦ. φ. 12, 8/20.9.1861, σ. 1γ-δ.

Τα ἐγκαίνια τοῦ Αγ. Αλεξάνδρου τοῦ Νεβαϊκοῦ, «κατὰ τὴν ἐορτάσιμον τοῦ Ἀγ. Ἀλεξάνδρου ἡμέραν». Περιγραφή τοῦ ἐπιθλητικοῦ ναοῦ καὶ τῆς τελετῆς.

11 Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι καὶ ἡ Ἀγγλία. φ. 12, 8/20.9.1861, σ. 3α-β.

Ανταπόκριση ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, ἀρχικὰ δημοσιευμένη στὴ «Γενικὴ Εφημερίδα τῆς Αὐγούστης».

12 Βιβλιογραφία. Αἱ σωζόμεναι πράξεις καὶ συγγραφαὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν 1α^{ον} αἰῶνα διενέξων τῆς ἑλληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἐκ τῶν δοκιμωτάτων πηγῶν ἐπιδιορθωθείσαι καὶ μετὰ διὰφόρων γραφῶν καὶ σημειώσεων ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ Κορνηλίου Οὐίλλ. Ἐν Λειψίᾳ, 1861. φ. 16, 6/18.10.1861, σ. 1α-δ· φ.17, 13/25.10.1861, σ. 1α-δ.

Αὐθόμητη κρίσις τοῦ βιβλίου *Acta et scripta quae de controversiis ecclesiae Graecae et*

Latinae saeculo undecimo composita extant, ex probatissimis libris emendatiora edidit, diversitatem lectionum enotavit, annotationibus instruxit Dr. Cornelius Will, Lipsiae, 1861.
 Παράτιθεται περιληπτική έκθεση των περιεχομένων του έργου.

13 [Η απαγόρευση του γάμου και ο ρωμανοκαθολικός κλήρος.] φ. 17, 13/25.10.1861, σ. 2α-γ.

Υπογρ.: Ἰωσήφ, ἱερεὺς Μαζιώτης, Ἰταλογραικός. Προτάσσεται το εξής σχόλιο: «Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὅτι ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ, ἰδίως δὲ ἐν Καλαβρίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγαι ἀλβανικαὶ ἀποικίαι, ἐγκατεστημέναι ἐκεῖ, κατὰ μέγα μέρος, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Γεωργίου τοῦ Καστριώτου. Μέχρι τῆς σήμερον, αἱ πλεῖσται τῶν ἀποικίων τούτων, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἡ ἐν Ὑδροῦντι (Otranto), διεφύλαξαν τὴν πατριὸν γλῶσσαν καὶ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμά των, ἀν μὴ ἀγνότατα, οὐχὶ ὅμως καὶ κατὰ πάντα νενοθευμένα. Διότι, εἰς διάφορα χωρία τῆς Καλαβρίας ἀκούει τις μέχρι τῆς σήμερον φθόγγους ἑλληνικοῦς, καὶ δημοτικὰ ῥήματα ἑλληνικὰ καὶ ἱεραουργίας ἑλληνικᾶς, ἔτι δὲ καὶ αὐτὰ τῶν ἐργαστηρίων τὰ ἐμβλήματα δι' ἑλληνικῶν γεγραμμένα χαρακτῆρων. Τὸ ὄνομαστὸν κολλέγιον τοῦ Ἀγ. Δημητρίου ἐν Καλαβρίᾳ ὑπῆρξεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἡ ἐστία τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ νοτίᾳ Ἰταλίᾳ· ἀπ' αὐτοῦ δέ, ὥς ἀπὸ γονίμου καὶ καλλικάρπου φυτωρίου, μετεφυτεύθησαν εἰς τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας τὰ σπέρματα. Οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Κολλεγίου τούτου, μέχρι τοῦ νῦν ἀκμάζοντες, ἦσαν καὶ εἶναι κατὰ μέγα μέρος Ἑλληνας τὴν καταγωγὴν καὶ τὸ φρόνημα. — Εἰς δ' ἐξ αὐτῶν, ὁ πεπαιδευμένος ἱερεὺς Ἰωσήφ Μαζιώτης, θελήσας νὰ προσφέρῃ τὸν ἑρᾶνόν του εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ παρασκευαζομένην ἥδη θρησκευτικὴν μεταρρυθμίσειν, συνέγραψε πραγματείαν τινά, διὰ τῆς ὁποίας προτίθεται σκοπὸν νὰ ἀποδείξῃ ἱστορικῶς ὅποσον ὀλεθρία ἀποβαίνει εἰς τὸν κλῆρον τῆς ρωμανοκαθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ γάμου ἢ απαγόρευσις. Ἡ πραγματεία αὕτη εἶναι τῷ ὄντι ἀξία μελέτης διὰ τε τὴν δεινότητα καὶ τὴν λογικὴν ὑφὴν τῆς. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδόλως ἀπόκειται εἰς ἡμᾶς νὰ ἐπιφέρωμεν περὶ αὐτῆς ἰδίαν κρίσιν, ἀρκούμεθα μόνον ἵνα τὴν καθυποβάλωμεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἀναγνώστου. Φέρουσα ἐπιγραφὴν «χρήσιμος πολίτης καὶ οὐχὶ πλεὺς παρὰσιτον φυτὸν», ἡ διατριβὴ τοῦ ὁμογενοῦς ἱερέως ἔχει ὧδέ πως» (σ.2α). Ἐπειτα ἡ διατριβή.

14 *Περὶ τῆς κοσμικῆς τοῦ Πάπα ἐξουσίας.* φ. 18, 20/1.11.1861, σ. 28-δ.

Υποσημ. σ. 28: «Τὴν πραγματείαν ταύτην ἀπαθῶς γεγραμμένην, ἐρανίσθημεν ἐκ σπουδαίας τινὸς αὐστριακῆς ἐφημερίδος».

15 [Φρειδεरिकὸς Κάρολος Σαβινγνός]. φ. 18, 20/1.11.1861, σ. 36.

Νεκρολογία τοῦ μεγάλου γερμανοῦ νομομαθοῦς Friedrich Karl von Savigny, ποὺ πέθανε στὸ Βερολίνο στὶς 13/25.10.1861.

16 [Ἡ ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος τοῦ Γερβίνου.] φ. 19, 27/8.11.1861, σ. 2α-γ.

Ἑταῖος τοῦ α' τεύχους τοῦ συγγράμματος τοῦ Georg Gottfried Gervinus, *Geschichte des neunzehnten Jahrhunderts seit den Wiener Verträgen. Aufstand und Wiedergeburt von Griechenland*, Leipzig, 1861. Προτάσσεται τὸ εξής σχόλιο: «Βίβλος ἀξιολογωτάτη καὶ ἀπὸ χρόνου πολλοῦ ἐναγωνίως προσδοκωμένη, «ἡ ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος», ὑπὸ τοῦ περιφανεστάτου ἱστοριογράφου Γεωργίου Γερβίνου, ἐξεδόθη κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας, ἐν Λειψίᾳ. Ἡ ἱστορία αὕτη τῆς ἀναγεννήσεως [τῆς] Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας τὸ πρῶτον τεῦχος ἔχομεν πρό ὀφθαλμῶν, δὲν εἶναι μὲν ἔργον αὐτὸ καθ' αὐτὸ αὐτοτελές, ἀλλὰ συνέχεια ἑτέρου ἀριστουργήματος, «τῆς ἱστορίας τοῦ ἐννεακαίδεκάτου αἰῶνος ἀπὸ τῶν Βιενναίων συνθηκῶν.» Τῆς ἱστορίας ταύτης οἱ μέχρι σήμερον ἐκδοθέντες πέντε τόμοι καὶ ἡ προεκδοθεῖσα αὐτὴν εἰσαγωγὴ,

ήρκεσαν ἵνα αναθεωρήσῃ τὸν Γερβίνον εἰς τὴν ὑπερτάτην περιωπὴν τῶν καθ' ἡμᾶς ἱστοριογράφων, καὶ ἀναδειξῶσιν αὐτόν, ἐφάμιλλον μὲν τοῦ Μακώλεϋ ὡς πρὸς τὸ γραφικὸν τῆς διηγήσεως καὶ τὴν φραστικὴν δεινότητα, πάντων δὲ σχεδὸν ὑπέρτερον διὰ τε τὴν εὐλικρίνειαν καὶ τὴν ἀπάθειαν, μεθ' ὧν ὁ ἀπαράμιλλος οὗτος ἀριστοτέχνης, ἐξετάζων τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, καὶ κατατέμνων καὶ διατάσσων αὐτά, συνάγει γενικὰς ἱστοριονομικὰς ἀρχάς, οὐχὶ ἀπλῶς μίαν φαντασίαν, ἢ μίαν τάξιν λαοῦ ἢ ἓνα καὶ μόνον λαὸν ἐνδιαφερούσας, ἀλλὰ σύμπασαν ἐν γένει τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐπομένως ἡ ἔκδοσις πονήματος τοιοῦτου καὶ τηλικούτου ἀνδρός, πρέπει νὰ ἔχῃ βαρὺτητα οὐ τὴν τυχοῦσαν, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς αὐτόχρημα γεγονός, οὐχὶ ἐκ τῶν γεγονότων ἐκείνων, τὰ ὅποια παρέρχονται κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥττον στιγμιαίως καταπλήττοντα τὴν φαντασίαν, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων, ὅσα, ἔνεκεν τῆς βαρύτητος τοῦ γράφοντος, εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων ἐπενεργοῦντα, ἐγχαράττουσι νέον φρόνημα, διαμορφοῦσι τὴν κρίσιν, ἐπιδιορθοῦσι τὰς σφαλεράς καὶ προκατειλημμένας δοξασίας, ἴσως δὲ καὶ προετοιμάζουσι τὸν σχηματισμὸν κοινῆς γνώμης, εὐμενεστέρας, κατὰ τὸ μέτρον τῆς εὐμενείας ἢ δυσμενείας τοῦ ἱστορουόντος. (...) — Νομίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἐξελεγχθῶμεν ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἐκφράζοντες ἐνταῦθα θαρραλέως τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς ἱστοριογράφου τῆς Γερμανίας συγγραφείσα ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς παλιγγενεσίας, ἐκδιδομένη μάλιστα εἰς ἐποχὴν κρίσιμωτάτην, εἶναι προωρισμένη ἐνθεν μὲν νὰ διασκεδάσῃ πολλὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων προλήψεις καὶ τεχνικὰς ἀντιπαθείας, ἐνθεν δὲ νὰ διδάξῃ τὴν Εὐρώπην τί πρέπει νὰ προσδοκᾷ παρὰ τοῦ λαοῦ ἐκείνου, τὸν ὅποιον, τείνασα δυστυχῶς τὸ οὐς εἰς τὰς εὐπίστους κατηγορίας τῶν χάριν συμφέροντος μισελλήνων, ἠθέλησε νὰ παραγκωνίσῃ ὡς ἀνεπίδεκτον πολιτικῆς μορφώσεως, ὡς ἀνεπιτήδεον ἵνα σχηματίσῃ συμπαγὴ ομάδα, ὡς ἄμοιρον τῆς ἐνεργητικότητος ἐκείνης, διὰ τῆς ὁποίας ἀναπτύσσεται μὲν ὁ πολιτικὸς βίος, ὠρμάζουσι δὲ οἱ χαρακτήρες καὶ καταβάλλονται τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλείου. — Ἀπόλυτος φίλος τῶν Ἑλλήνων θεθαίως δὲν εἶναι ὁ ἱστοριογράφος Γερβίνος· κατακρίνει τὰ ἐλαττώματά μας καθὼς ἐπαινεῖ τὰς ἀρετάς μας, λυπεῖται διὰ τὰ δυστυχήματά μας, ἀλλὰ συναγάλλεται ἐπὶ τοῖς θριάμβοις ἡμῶν. Ἀλλὰ τότε κυρίως ἀποβαίνει δραματικώτατος ὁ καλὸς κάγαθος ἱστορικός, ὁπότεν, ἀντιπαραθέντων κατὰ σειράν, ἐν πρὸς ἐν, τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐρευνῶν αὐτὰ φυσιολογικῶς, ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς, ἐξαιρεῖ ἐπὶ πᾶσι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, διὰ λαμπρῶν εἰκονίζων αὐτὸ χαρακτήρων, ὡς τὸν μόνον καὶ ἰσχυρότατον παράγοντα τῆς διαδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Τὸ σύγγραμμα ὁμως τοῦ Γερβίνου εἶναι καὶ ὑπὸ ἄλλην ἐποψιν τὰ μάλιστα ἀξιοσημείωτον, διότι, ἐπὶ τῇ βάσει παντοίων καὶ παντοδαπῶν ἀνεκδότων ἐπισήμων ἐγγράφων, περιέχει συνεχῇ ἐξιστόρησιν τῶν ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1824 διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων τῶν μεγάλων δυνάμεων καὶ τῆς Πύλης, περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Παραδουναβίων Ἑγεμονιῶν, ἐξιστόρησιν τὰ μέγιστα διαφέρουσιν τοὺς Ἕλληνας. Φρονούντες ὅτι προσφέρομεν εὐπρόσδεκτον ὑπηρεσίαν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν, ἀρχοῦμεθα ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φύλλου τῆς ἐξελληνίσεως τῶν κυριωτέρων τμημάτων τῆς πολυτίμου ταύτης βίβλου, ἀρκούμεθα δὲ σήμερον εἰς τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἐκτεταμένου προλόγου» (σ. 2α-β). Ακολουθεῖ τὸ ἀπόσπασμα (σ. 28-γ).

17α Βιβλία νεοφανῆ. Πειραματικά ἐρευνᾶται περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ θερμογόνου ἐπὶ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς τῶν ὀργάνων συστατικτικότητος, ὑπὸ Π. Καλλιθρούσου, ἱατροῦ, Ἐν Ἀθήναις, 1861. φ. 19, 27/8.11.1861, σ. 4δ.

Βλ. Γκ.-Μ. 8811. Σύνομη ἐπαινετικῆς κρίσης.

17β Ἀπάντησις εἰς τινὰ τῶν τοῦ Ἱερομνήμονος, ὑπὸ Π. Ρομπότου, ἐπιτίμου καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ὁθωνεῖῳ Πανεπιστημίῳ, Ἀθήνησι, 1861. φ. 19, 27/8.11.1861, σ. 4δ.

Βλ. Γκ.-Μ. 8544. Σύντομο σχόλιο επί του βιβλίου: «Μεγίστην συνησθάνθημεν λύπην μαθόντες ἐκ τοῦ ἀνωτέρω φυλλαδίου τὴν ἐσχάτως ἀναφυσίαν ἑριδα μεταξὺ τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογίας Α.Λ. Λυκούργου καὶ Π. Ρομπότου, ἀνδρῶν φίλων, καὶ οὐχὶ τυχοῦση παιδείᾳ κεκοσμημένων. Γιγνώσκοντες δὲ αὐτὰν τὴν ἀγαθὴν καρδίαν, εὐχόμεθα ἐξ εὐλικρινοῦς καρδίας ὅπως παύσωνται τῆς ἑριδος καὶ συνενώσωσιν ἀμφότεροι τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἰς φωτισμὸν τοῦ τε κλήρου καὶ τοῦ ὁρθοδόξου πληρώματος τῆς ἐκκλησίας, εἰς ὃν καὶ εἶναι προωρισμένοι».

17c Ἀλεξάνδρου Ζωηροῦ, Δράματα δύο (Εἷς ἀπόγονος τοῦ Τιμολέοντος, ἦτοι Πατρίς, Μήτηρ, Ἔρως, καὶ οἱ Τριακόσιοι, ἦτοι ὁ χαρακτήρ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνος) καὶ Λυρική ποίησις, Ἐν Ἐρμουπόλει, 1861. φ. 19, 27/8.11.1861, σ. 4δ.

Βλ. Γκ.-Μ. 8528. Απλή βιβλιογραφικὴ μνεία.

17d Goethii *Iphigenia, graece*, Berolini apud Weidmannos. — Γοιθίου Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις, εἰς ἀρχαῖον ἔμμετρον λόγον ἐξελληνισθεῖσα ὑπὸ Θεοδώρου Κωκκίου, Ἐν Βερολίνῳ, 1861. φ. 19, 27/8.11.1861, σ.4δ.

Σύντομη κρίσις: «Τὰ ἐν τῇ Ἰφιγένειᾳ τοῦ κλεινοῦ τῆς Γερμανίας ποιητοῦ Γοιθίου ἀγνά καὶ ὄντως φιλάνθρωπα καὶ ἑλληνικά αἰσθήματα περιεβλήθησαν ἐσχάτως καὶ τὸν ἑλληνικὸν μανθῦαν διὰ τῆς ἀνωτέρω μεταφράσεως, ἥτις εἶναι πρωτοφανὲς τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς ἀριστούργημα καὶ τρανὴ ἀπόδειξις τῆς ὑπὸ τῶν φιλελλήνων Γερμανῶν θεραπείας τῶν ἑλληνίδων μουσῶν. Ἀναγινώσκοντες αὐτὴν ἐνομίσαμεν ὅτι ἔχομεν ἀνά χειρὰς τὸν Σοφοκλέα. Τῷ ὄντι ὁ κ. Κώκκιος, ὁ ἐξαετίαν εἰς τὴν μετάφρασιν ταύτην ἀσχοληθείς, ἐφρόντισε νὰ προσθέσῃ καὶ σημειώσεις τινάς, δι' ὧν ἐν ἐκάστῳ σχεδὸν στίχῳ ἀναφέρει τὰς παρὰ τοῖς ἡμετέροις τραγικοῖς, ἰδίως δὲ παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Αἰσχύλῳ, ἀπαντωμένας παραλλήλους φράσεις».

17e Ἑθνικὸν Ἡμερολόγιον διὰ τὸ ἔτος 1862 ἐκδιδόμενον ὑπὸ Μαρίνου Π. Βρετοῦ. Ἐν Παρισίοις, 1861. φ. 19, 27/8.11.1861, σ. 4δ.

Βλ. Γκ.-Μ. 8601. Απλή βιβλιογραφικὴ μνεία με τὴν προσθήκην: «Μετὰ τεσσαράκοντα εἰκόνων. Τιμᾶται φράγκων 6, καὶ εὐρίσκεται παρὰ τῇ διευθύνσει τῆς Κ λ ε ι ο ὕ ς».

17f Αἱ Νεαί Ἀθῆναι. Συλλογὴ εἰκονογραφικῶν τῶν κυριωτέρων μνημείων τῆς πρωτεύουσος τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ Μαρίνου Π. Βρετοῦ, Ἐν Παρισίοις, 1861. φ. 19, 27/8.11.1861, σ. 4δ.

Βλ. Γκ.-Μ. 8517. Βιβλιογραφικὴ μνεία με τὴν προσθήκην: «Εἰς μέγα τέταρτον ἐπὶ λαμπροῦ χάρτου. ὦραιον δέσιμον. Τιμᾶται φράγκων 20, καὶ εὐρίσκεται παρὰ τῇ διευθύνσει τῆς Κ λ ε ι ο ὕ ς».

17g Ὁ Χρόνος, ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1862 μετὰ εἰκονογραφικῶν, ἐκδίδεται δαπάνῃ Σ. Ἀνδρεάδου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. φ. 19, 27/8.11.1861, σ. 4δ.

Βλ. Γκ.-Μ. 8808. Απλή βιβλιογραφικὴ μνεία με τὴν προσθήκην: «Τιμᾶται φράγκου ἐνός».

18 Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ παλιγγενεσίαν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Γ. Γερβίνου. φ. 20, 3/15.11.1861, σ. 1α-δ· φ. 25, 9/21.12, σ. 1α-2δ· φ. 26, 16/28.12, σ.1α-δ· φ.27, 23/4.1.1862, σ.1α-2α· φ.28, 30/11.1, σ. 1α-δ· φ.30, 13/25.1, σ.1α-δ· φ.34, 10/22.2, σ. 1α-δ· φ. 39, 17/29.3.1862, σ. 1α-δ.

Αποσπάσματα από το ομώνυμο βιβλίο του Gervinus (πθ. 16). Τα αποσπάσματα διακόπτονται απότομα με το φ. 39. Τίτλοι των κεφαλαίων: φ.20 «Ισπανικόν καί Ὀθωμανικόν κράτος»· φ. 25 «Τουρκικόν πολίτευμα»· φ.26,27 «Ἡ θέσις τῶν ραγιάδων»· φ. 28 «Συμπάθειαι τῶν ἐν Δύσει χριστιανῶν πρὸς τὰ δεινὰ τῶν Ἑλλήνων»· φ. 30,34 «Ἡ πρὸς τοὺς Ἑλλήνας συμπάθεια τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν»· φ. 39 «Τουρκικαὶ ἀπόπειραι μεταρρυθμίσεων».

19 Ἡ «Ἀνατολή καὶ Δύσις» περὶ τῆς Ἑλλάδος. φ.20, 3/15.11.1861, σ.2γ-δ.

Προτάσσεται το εἰς σχόλιο: «Ἡ ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένη σπουδαία ἐφημερίς «Ἀνατολή καὶ Δύσις», τὸ ἐπίσημον ὄργανον τῶν Σλάβων, ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ δύο τελευταῖα φύλλα τῆς τὸ ἐπόμενον περὶ Ἑλλάδος κύριον ἄρθρον, τοῦ ὁποῦ σπεύδουσαν σήμερον νὰ υποβάλωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας τὴν μετάφρασιν, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτὸ προσεχῶς» (σ. 2γ). Ἡ σημερινὴ κατάσταση στὴν Ἑλλάδα. Δὲν μπορεῖ νὰ υπάρξει θελτῶσις τῆς καταστάσεως ἀν δὲν ωριμάσει προηγουμένως τὸ ανατολικὸ ζήτημα καὶ ἀν δὲν συνεννοηθοῦν οἱ ἐνδιαφερόμενοι λαοί. «Ἡ κατόρθωσις τῆς συνεννοήσεως ταύτης εἶναι τὸ πρῶτιστον καὶ κύριον ἔργον τοῦ ἑλληνικοῦ, ρουμανικοῦ καὶ σλαβικοῦ τύπου» (σ. 2δ).

20 [Επιστολὴ πρὸς τὸν Γκιζώτο.] φ.22, 18/30.11.1861, σ. 2α-γ· φ.23, 25/7.12, σ. 26-δ· φ.24, 2/14.12, σ. 2γ-δ· φ.26, 16/28.12.1861, σ. 2γ-3α· φ.28, 30/11.1.1862, σ. 2δ-3α· φ.29, 6/18.1, σ. 2δ-3α· φ.38, 10/22.3, σ. 2γ-3α· φ.40, 24/5.4, σ. 2δ-3α· φ.44, 21/3.5.1862, σ. 2γ-3α.

Υπογρ.: Β α σ ι λ ι έ φ. Προτάσσεται ἡ εἰς σημείωσις: «Ὁ ἐπὶ Λουδοβίκου Φιλίππου γνωστότατος ὑπουργὸς κ. Γκιζώτος ἐξέδωκε πρὸ τινος καιροῦ ἀξιοσημείωτον πόνημα, διὰ τοῦ ὁποῦ, καὶ τοὶ διαμαρτυρούμενοι τὸ δόγμα, ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ, ὅτι οἱ ἐπαπειλοῦντες τὴν ρωμαϊκὴν ἐκκλησίαν κίνδυνον δὲν ἀφορῶσι μόνον τοῦ Πάπα τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ ὑποσκάπτουσι τὰς βάσεις πάσης χριστιανικῆς κοινωνίας· ἐντεῦθεν δὲ ὀρμηθεὶς ὁ Γκιζώτος, προέτρεψε θερμῶς τοὺς ὁμοθησκούς αὐτῷ διαμαρτυρούμενους νὰ τείνωσι χεῖρα ἀρωγὸν εἰς τὴν στενοχωρουμένην ρωμανοκαθολικὴν ἐκκλησίαν, παραβλέποντες ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν διαφορὰν τοῦ δόγματος καὶ καταβάλλοντες τοὺς πολεμίους τοῦ Παπισμοῦ, ὡς ἀπειλοῦντας συγχρόνως νὰ κλονήσωσιν αὐτὰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν θεμελιώδη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀλήθειαν. Ὁ ἐνάρετος καὶ πολυμαθέστατος ρώσσοσ θεολόγος κ. Βασιλιέφ, ἀρχιπρεσβύτερος τῆς ἐν Παρισίοις ρωσικῆς ἐκκλησίας, ὁ διὰ τὴν ἀντιρρητικὴν αὐτοῦ ἐπιστολήν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ναντετῶν (Nantes) τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας παντός ὀρθοδόξου πρὸς ἑαυτὸν ἐφελέκυσας, ἔγραψεν ἐσχάτως ἐν εἰδῇ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Γκιζώτον τὴν ἐπομένην περὶ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ κρίσιν, τῆς ὁποίας τὸ μέχρι σήμερον διὰ τῶν γαλλικῶν φύλλων δημοσιευθὲν πρῶτον μέρος κρίνομεν εὐλογον νὰ παραθέσωμεν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, βέβαιον ὄντες ὅτι θὰ ἐκτιμῇσιν καὶ τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ὄντως ἰσχυρὰν δεινότητα τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς. Ἐπιφυλασσόμεθα δὲ νὰ καταχωρίσωμεν καὶ τὸ ἕτερον μέρος αὐτῆς ἀκολουθῶς» (σ. 2α). Ακολουθεῖ ἡ ἐπιστολιμαία διατριβὴ «Πρὸς τὸν Κύριον Γκιζώτον, μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας», ὅπου κρίνεται τὸ ἔργο τοῦ François Pierre Guillaume Guizot, *L' Eglise et la Société Chrétiennes en 1861*, Paris, 1861. Ἡ δημοσίευσσις διακόπτεται ἀπότομα στο φ. 44.

21 Τὸ πρόγραμμα τῶν νοτίων Σλάβων περὶ τῆς Ἀνατολῆς. φ.24, 2/14.12.1861, σ. 26-γ.

Ἄρθρο δημοσιευμένο στὴν εφημ. «Ἀνατολή καὶ Δύσις». («...») Ἐκ τῶν τεσσάρων κυριωτέρων τῆς Τουρκίας ἐθνῶν, Σέρβων, Βουλγάρων, Ρουμάνων καὶ Ἑλλήνων, ἕκαστον εἶναι ἀρκούντως μέγα, ὅπως καταρτίσῃ ἴδιον κράτος. Ἐνὸς ἐκάστου ἡ ἱστορία

καί ὁ πολιτισμός εἶναι διάφορος. — Ἐκαστον τῶν ἐθνῶν τούτων ἀπετέλει πρό τῆς εἰσβολῆς τῶν Ὁθωμανῶν κράτος ἴδιον, ἦτο δέ καί ὑπό πολλὰς ἐπόψεις πλεόν πεπολιτισμένον παρά τὰ τότε λοιπά κράτη τῆς δυτικῆς Ευρώπης. Σήμερον δέ ἐν κοινόν συμφέρον ἔχουσι πάντα, νά ἀπορρίψωσι τόν ἰσλαμικόν ὀργανισμόν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, καί νά ἀνακτήσωσι τήν ὁποίαν ἄλλοτε κατεῖχον θέσιν. Ταῦτα τὰ ἔθνη εἶναι προσωρισμένα νά γένωσι μεσῖται τοῦ πολιτισμοῦ μεταξύ τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς Δύσεως. Εἰς μόνην δέ τήν ἰδιουτέλειαν τῶν μεγάλων δυνάμεων ὀφείλει ν' ἀποδοθῇ τό πταίσμα, ἐάν τήν σήμερον ἐπιπολάζει βαρβαρότης εἰς τὰς χώρας ἐκείνας, αἰτίνας ἄλλοτε ἐφάνησαν τοσοῦτ' δεκτικάι πολιτισμοῦ καί μαθήσεως. Τό ἀνατολικόν ζήτημα περιπλέκεται ἔνεκα ταύτης μόνης τῆς ἰδιοτελείας, καί οὐχί ἔνεκα τῶν ἐν Τουρκίᾳ περιπετειῶν. Ἐς σχηματισθῇ ἐν κράτος σερβικόν, ἕτερον βουλγαρικόν, τρίτον ρουμανικόν, τέταρτον ἑλληνικόν, ἄς κηρυχθῇ ἡ Κωνσταντινουπόλις ὡς πόλις ὁμοσπονδιακή, καί ἰδοῦ λελυμένον τό ἀνατολικόν ζήτημα» (σ. 26). Ὁ ἐπιλογος: «Ὁμοιογούμεν ὅτι μακράν εἶναι ἰσῶς ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν τό ἐν Εὐρώπῃ πολιτειακόν σύστημα θά ὑποστῇ τοιαύτην μεταβολήν, ὥστε νά μή ὑπάρχωσιν εἰ μὴ ἑθνικά κράτη. Ἡ νίκη ὅμως τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων εἶναι ἀναμφισβήτητος, διότι ἡ ἀρχὴ αὕτη τοσοῦτ' θαθέως ἐρριζωμένη ὑπάρχει ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἐν τοῖς ὅροις τοῦ πολιτισμοῦ καί τῶ τελικῷ σκοπῷ πάσης πολιτικῆς συμβιώσεως, ὥστε θά ἀνοίξῃ αὕτῃ ἡ ἰδία τήν ὁδόν τῆς. — Ὅσῳ προχωρεῖ ὁ πολιτισμός τοσοῦτ' βεβαιότερα θά ἦναι καί ἡ νίκη τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων. Ὅταν ὁ πολιτισμός φθάσῃ τό κατακόρυφον σημεῖον, τότε οὐδέν πρόσκομμα θά παρεμβάλληται πλεόν εἰς τήν συγκρότησιν ἑθνικῶν κρατῶν, διότι τότε ἕκαστον κράτος θά θεωρῆται οὐχί ὡς σκοπός ἀλλά μόνον ὡς μέσον θελοῦντος συμβιώσεως» (σ. 27). Π8. φ.25, 9/21.12.1861, σ. 26: «Ἐν τῷ προηγούμενῳ τῆς Κλειοῦς ἀριθμῷ κατεχωρίσαμεν τό περί τῆς Ἀνατολῆς λίαν ἀξιοπεριέργον πρόγραμμα τῶν Νοτίων Σλάβων, μεταφράσαντες αὐτό ἐκ τῆς «Ἀνατολῆς καί Δύσεως», ἥτις εἶναι, ὡς γνωστόν, ἡ ἐπίσημος συνήγορος τοῦ νοτιοσλαβισμοῦ. Κατά λάθος ὅμως ἀπέδοσαμεν τό πρόγραμμα τοῦτο εἰς τήν θιγενναίαν ἐφημερίδα, ἐν ᾗ ἐπονύηθι τοῦτο οὐχί ὑπὸ τοῦ ἰδίου συντάκτου τῆς «Ἀνατολῆς καί Δύσεως» ἀλλ' ὑφ' ἐτέρου διακεκριμένου Σλάβου, τοῦ ὁποίου ἀγνοοῦμεν τό ὄνομα. Ὁ συντάκτης τῆς «Ἀνατολῆς καί Δύσεως» σχολιάζων τό πρόγραμμα τοῦτο καί συμμεριζόμενος τὰς κυριώδεις ἀρχάς τῶν, θαυμάζει τρόπον τινά πῶς ὁ συγγραφεύς ἐλησμόνησε νά συγκαταλέξῃ μεταξύ τῶν διαφόρων ἐθνικῶν στοιχείων τῆς Ἀνατολῆς, καί τούς Ἀλβανούς, οἵτινες ἔχουσι προφανῶς τὰ αὐτά δικαίωματα πρὸς συγκρότησιν ἰδίου καί αὐτοτελοῦς ἐθνικοῦ βίου, ὅποια οἱ Σέρβοι, οἱ Ἕλληνες καί αἱ ἄλλαι τῆς ἱλλυρικῆς χερσονήσου ἐθνικότητες. Ὁ συντάκτης λοιπόν τῆς «Ἀνατολῆς καί Δύσεως» ἐπιτάττει, ὡς ἐν ἐπιλόγῳ, εἰς τό προμνημονευθέν σλαβικόν πρόγραμμα τὰς ἐπομένας περί τῶν Ἀλβανῶν θεωρίας». Ἐπονταί οἱ ἀποφῆς τῆς ἐφημ. «Ἀνατολὴ καί Δύση» περί προσελκύσεως τῶν Ἀλβανῶν στον σλαβικόν κύκλον, καί καταληκτικὸν σχόλιον τῆς Κλ.: «Ἐντεῦθεν καταφαίνεται ὅτι ὁ φίλος ἡμῶν συντάκτης τῆς «Ἀνατολῆς καί Δύσεως» ὑπολαμβάνει τούς Ἀλβανούς ὡς ἐπιζητούντας ἵνα σχηματίωσιν ἴδιον ἐθνικόν βίον, ἐφ' ᾧ δικαίωματι καί οἱ Ἕλληνες καί οἱ Σλάβοι. Ὁμολογοῦμεν ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ ὅτι πρῶτην ἤδη φοράν πλήττει τὰ ὠτά μας ὁ παράδοξος οὗτος φθόγγος, τοσοῦτ' μάλλον παράδοξος, ὅσῳ καθ' ἐκάστην μετ' Ἀλβανῶν συνδιελογόμενοι καί διαφόρους ἔχοντες συνδρομητὰς καί φίλους ἐν Δυρραχίῳ καί ἄλλαχού τῆς Ἀλβανίας, οὐδέποτε ἠκούσαμεν παρ' αὐτῶν ὅτι ἔχουσιν ἀπαιτήσεις περὶ μορφώσεως ἰδίου ἐθνικοῦ βίου. Ἄλλ' ἰσῶς μὰς ἐρωτήσῃ ὁ συντάκτης τῆς «Ἀνατολῆς καί Δύσεως» θέλετε ἄρα γε νά ἰσχυρισθῇτε ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων καί ὅτι ἐπομένως ἡ ἐθνικότης αὐτῶν πρέπει νά θυσιασθῇ χάριν τῆς ἑλληνικῆς; Μακράν ἀφ' ἡμῶν ὁ τοιοῦτος ἰσχυρισμός, ἡ τοιαύτη ἰδέα· ἀφ' οὗ ὅμως οἱ ἴδιοι Ἀλβανοὶ (ἐννοοῦμεν τούς ὀρθοδόξους τό δόγμα) ἀπαιτοῦσι νά λέγωνται καί νά ἦναι Ἕλληνες· ἀφ' οὗ, εἰς τὰς προσαλλήλους αὐτῶν γραπτάς οἰχέσεις μεταχειρίζονται ἀποκλειστικῶς τήν γλῶσσαν τήν ἑλληνικὴν, περιέπουσι δέ τὰ ἑλληνικά ἦθῃ καί ἰδρύουσι πανταχοῦ τῆς χώρας τῶν ἑλλήνων σχολεῖα μετὰ διδασκάλων ἑλλήνων κατὰ τε τό πνεῦμα καί τό αἶσθημα· ἀφ' οὗ τέλος πάντων σεμνύνονται ἐπὶ ἑλληνισμῷ καί συνεισφέρουσι τόν ὀβολόν των εἰς πᾶν

έθνωφελές ἔργον, ἀγαπῶσι δὲ καὶ φροντίζουν περὶ τῆς πατρίδος, ὡς εἶπερ τὶ καὶ ἄλλο μέλος τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, δὲν θά ἦτο ἀρά γε ἀδίκημα μέγα καὶ ἀσύγγνωστον, ἐάν ἡμεῖς ἀπεκλείομεν ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς μάνδρας τὸν γενναῖον καὶ μεγάλθυμον τοῦτον λαόν, ὅστις, ὡς ἔλαφος διψῶσα, προσέρχεται οἴκοθεν ἵνα ποτισθῇ τὰ διαυγῆ τοῦ ἐλληνισμοῦ νάματα, μεθ' ἡμῶν δὲ νά συναγωνισθῇ τὸν καλὸν καὶ περιφανῆ ἀγῶνα τῆς ἐθνικῆς προόδου; Ἐάν οἱ Ἕλληνες ἀπεπειράντο νά ἐξελληνίσωσι διὰ τῆς πνευματικῆς βίας τοὺς κατοικοὺς τῆς Ἀλθαναίς, ἴσως τότε τὸ ἐπιχείρημα τῆς "Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως" θά εἶχε τινά ὑπόστασιν· ἀλλὰ τοιοῦτό τι εὐτυχῶς δὲν συμβαίνει, διότι αὐτοὶ οἱ Ἀλθανοί, κατ' ἀντιστολὴν τῶν ἐνιαχοῦ τῆς Εὐρώπης διαδραματιζομένων, ὅπου δηλαδὴ αἱ ἐθνικότητες προσπαθοῦν νά ὑποσκελίσωσιν ἢ μία τὴν ἑτέραν, θέλουσι νά ἐξελληνισθῶσι καὶ συμμερισθῶσι τὴν μέλλουσαν τύχην τῶν Ἑλλήνων, μετὰ τῶν ὁποίων κοινὰ ἔχοντες τὸ τε θρησκεῦμα καὶ τὰ ἔθιμα, τί θαυμαστόν, ἐάν μάλιστα σήμερον ὑπὲρ ποτε καὶ ἄλλοτε, φιλοτίμως ἀγωνίζονται ἵνα ἐνωθῶσι μεθ' ἡμῶν ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μὴ καρδίᾳ, οὐ μόνον ὡς πρὸς τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς τάσεις, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσι καὶ ὡς πρὸς τὴν κοινὴν ἐνέργειαν!» (σ. 26-3α).

22a Βιβλία νεοφανῆ. Λεξικόν ἑλληνοτουρκικόν ὑπὸ Α.Θ. Φαρδύ καὶ Κ. Ἰω. Φωτιάδου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. φ.25, 9/21.12.1861, σ. 26.

Π8. Γκ.-Μ. 8277. Υπογρ.: Ζ. Εὐνοϊκὴ κρίσις τοῦ 6' τόμου τοῦ Λεξικοῦ που περιλάμβανε τὰ γράμματα Ε-Κ. «(.) Εὐχάριστος δὲ εἶδομεν, ὅτι οἱ ἀναλαβόντες τὴν σύνταξιν τοῦ λεξικοῦ τούτου, ἐπεχείρησαν ἔργον τὰ μάλιστα ὠφελιμώτατον καὶ χρησιμώτατον διὰ τοὺς ἐν Τουρκίᾳ ἰδίως ζῶντας ὁμογενεῖς ἡμῶν, διατελοῦντας εἰς ἀένναον μετὰ τῶν Τούρκων συνάφειαν, καὶ ἔχοντας συμφέρον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ὠθωμανικῆς γλώσσης, οὕσης ἄλλως τε λίαν γλαφυρᾶς καὶ πλουσίας. Εἶναι δὲ λυπηρὸν νά θεωρῇ τις τοὺς ξένους, ἅμα πατῶνας τὸ τουρκικὸν ἔδαφος, ἐνασχολουμένους εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης ταύτης, καὶ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν διὰ τοῦτο ἀναγκαίων βιβλίων, ἡμᾶς δ' ἔχοντας περισσότερον συμφέρον ἀποκρούοντας τὴν ἐκμάθησιν αὐτῆς, καὶ στερούμενους καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀλφαριθμητικοῦ τῆς ὥσμ. γλώσσης». Συγχαρητήρια πρὸς τοὺς συντάκτες τοῦ Λεξικοῦ.

22b [Ημερολόγιο, ἡ «Χρυσάλις».] φ. 25, 9/21.12.1861, σ. 26.

Βλ. Γκ.-Μ. 9142. «ἘΞεδόθη κατ' αὐτὰς ἐν Βενετίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἡ ΧΡΥΣΑΛΙΣ, ἥτοι ἡμερολόγιον τοῦ 1862. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο περιέχον πρὸς τοῖς ἄλλοις δύο εἰκονογραφίας παριστώσας Ἑλλήνας καὶ Ἐλβετοὺς, καὶ ἐν τέλει συντομὸν ἱστορίαν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, τιμὰς 75 σολιδίων».

23 [Ἡ ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γ. Φίνλεϋ.] φ.26, 16/28.12.1861, σ. 2α-γ.

Ἡ Κλ. ἀγγέλλει τὴν ἐκδόσιν τοῦ ἔργου τοῦ George Finley, *History of the Greek Revolution*, London, 1861. Προτάσσονται τὰ ἀκόλουθα: «Ὁ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τριάκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν διατριβῶν ἀγγλος ἱστοριογράφος, κ. Γεώργιος Φίνλεϋ, γνωστός πρὸς μὲν τοὺς λογίους διὰ τὰ ἐξαιρετά αὐτοῦ ἱστορικὰ δοκίμια περὶ τῆς Ἑλλάδος τῶν μέσων αἰώνων, γνωστότερος δὲ πρὸς τοὺς πολλοὺς διὰ τὴν λυπηρὰν ἐπισιμότητα τοῦ ὀνόματός του ἐπὶ τῶν Παρκερικῶν, ἐξέδωκε νωπὸς ἐν Λονδίνῳ δίτομον ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τὴν ὁποῖαν, εἰ καὶ μὴ λαβόντες εἰσέτι ἀνά χεῖρας, συμπεραίνομεν ὅμως, ἐκ τῆς ὁποίας προὔξεν ὁ καλὴς ἐντυπώσεως ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου αἱ φιλογραφικαὶ ἐφημερίδες μετ' ἐπαίνου ἐκπρίνουσιν αὐτήν, ὅτι δὲν εἶναι ἀναξία τῆς ἱστορικῆς φήμης τοῦ συγγραφέως. — Ὅστις ἀνέγνω τὰ πονήματα τοῦ κ. Φίνλεϋ θά ὁμολογήσῃ μεθ' ἡμῶν ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὐτε ἐνθουσιώδης τῶν Ἑλλήνων ὑμνητὴς εἶναι, οὔτε ἀπόλυτος αὐτῶν κατήγορος, ἀλλ' ὅτι θαδίζει μέσων σύστημα, τοῦ ὁποίου τὸ κύριον χαρακτηριστικόν εἶναι ἡ εὐσυνειδησία· διότι καὶ ἐπαινῶν καὶ κακίζων τοὺς Ἑλλήνας, ὁ πεπαιδευμένος Σκώτος προσέχει πολὺ ἵνα ἐπαινῇ καὶ κακίζῃ μετ' εἰλικρινείας, οὕτως ὥστε αἱ αἰτιάσεις

αυτοῦ νά μή ὑποληφθῶσι τό παράπαν ὡς ἀποκύημα μονομεροῦς καί ἐμπαθοῦς ἐρεύνης, ὅπως συμβαίνει παρά τισιν ἱστορικοῖς, ἀλλά μάλλον εἰπεῖν ὡς φυσικόν προϊόν φρονήματος, ἐκ τῶν προτέρων δεδοκιμασμένου καί βεβαστανισμένου ἐν τῷ χωνευτηρίῳ τῆς ἀληθείας. — Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες χρεωστοῦμεν ὁμολογουμένως μεγάλας χάριτας πρὸς τόν κ. Φινλεῦ, διότι καθ' ὃν καιρόν οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης ἐτέρποντο διαφωτίζοντες τόν δημόσιον καί οἰκιακόν θίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, πάντῃ ἀπαξιούντες νά ἀσχοληθῶσιν εἰς τὰς ζοφεράς περιπετείας τοῦ δούλου ἐλληνισμοῦ, ὁ ἀγγλος ἱστορικός ἐδοκίμασεν, ἐπὶ ἀτελεστάτων ἐρειδόμενος βοηθημάτων, νά κατεργασθῇ τήν ὄντως ἀκατέρραστον ὕλην τῆς ὑπὸ τήν ξένην κυριαρχίαν ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τοῦ ἔτους 146 μέχρι τοῦ 1821, ὃ ἐστίν ἀπὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ μέχρι τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἡθέλησεν, ὡς λέγει που καί ὁ ἴδιος, νά συγγράψῃ τήν ἱστορίαν τῆς δισχιλιοετοῦς σχεδόν ταπεινώσεως καί δυσπραγίας ἔθνους, τό ὅποιον ἐν τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ ἴστατο ἐν τῇ ἀνωτάτῃ βαθμίδι τοῦ πολιτισμοῦ, ἔθνους, τοῦ ὁποίου εἰκόσιν αἰῶνας ἀπερίγραπτα παθήματα δέν ἴσχυσαν ἵνα ἐξαλείψωσι τόν ἐθνικόν χαρακτήρα, πολλῶν δέ ὀλιγώτερον ἵνα σθέσωσι τό ζῶπυρον, ἔθνους τό ὅποιον, ὡς ἐκ θαύματος, κατορθῶσαν ἵνα διαφυλάξῃ τήν γλῶσσαν καί τὰ ἐθνικά ἐλατήριά του, προσεκλήσατο τελευτᾶν ἀποκρῶσαν δύναμιν ὥστε καί νά μορφώσῃ ἀνεξάρτητον ἐπικράτειαν. Καί ἄλλοι λαοὶ ἐνδέχεται νά ὑπέφεραν ὅσα καί ἡμεῖς ὑπέφεραμεν, ἴσως δέ καί πλείοτερα ἡμῶν· ἡ ἱστορία ὅμως, λέγει ὁ κ. Φινλεῦ, οὐδαμῶς ἀναφέρει δευτέρον παράδειγμα ἐνός λαοῦ, ὅστις εἰς τήν ἐσχάτην περιελθὼν ἐξαχρεῖωσιν, ἀπεπειράθη οἶκοθεν καί μετ' ἐκθάσεως νά ἀνακτήσῃ μέν τήν ἀνεξαρτησίαν του, νά ἀναφλέξῃ δέ ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ τήν ἐπὶ δύο χιλιάδας ἐτῶν ἀπεσβεσμένην κἀμινον τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ συνειδήσεως!» (σ. 2α). Ἡ Κλ. ἐκθέτει τρεῖς κυριωδέστερες ἀρχές τοῦ προηγούμενου συγγράμματος τοῦ Finley, *The History of Greece under Ottoman and Venetian Domination*, London, 1856. Εκκεῖ οὗ συγγρ. υποστήριζε ὅτι ἡ διάσωση τῆς ἐθνικῆς φυσιογνωμίας τῶν Ἑλλήνων οφειλόταν ἐνμέρει στην ἐλληνικὴ ὀρθοδοξία, πάνω ἀπ' ὅλα ὅμως στίς δημοτικὰς ἐλευθερίας που διατηροῦσαν ἀκμαῖον τὸν σπινθῆρα τῆς ἀνεξαρτησίας καί ἀποτελοῦσαν κατὰ κάποιο τρόπο τὴν πολιτικὴν ψυχὴν τοῦ ἔθνους. Οἱ Τούρκοι, κατὰ τὸν Φ., σεδάστηκαν τοὺς ἰθαγενεῖς θεσμοὺς τῶν λαῶν που εἶχαν υποδουλώσει· ἐτοί το δημοτικὸ πολίτευμα χρησίμευσε ὡς ἐνωτικὸς κρίκος κοινῶν καί ἐθνωφελῶν προπαθειῶν καί θεμελίος λίθος ὁμοσπονδιακῆς ἐνώσεως, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν συγγρ., μέλλει κάποτε νά υπερισχύσει στην ἑλιρρικὴ χερσόνησο ἐναντὶ οἰποιδήποτε ἄλλου κυβερνητικοῦ τύπου. Μεταφράζεται οὖ ἐπίλογος τοῦ προαναφερθέντος συγγράμματος, *The History of Greece*, κτλ.

24 Προσλαλία ἐκφωνηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου Λεοντίου, ἐπισκόπου Ρεβάλ, κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐν Παρισίοις ρωσικῆς ἐκκλησίας. φ.27, 23/4.1.1862, σ. 26-δ.

Ο συγγρ. ἦταν τοποτηρητὴς τοῦ Μητροπολίτη Πετρούπολεως καὶ Νοβογόροδου (πθ. φ. 12, 8/20.9.1861, σ. 1δ).

25 [Επιστολή.] φ.28, 30/11.1.1862, σ. 4α.

Υπογρ.: «Οἱ ἔμποροι καί ἐπίτροποι τῶν ἀγαθοεργῶν καταστημάτων». Ἡ ἐπιστολή στέλνεται ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα (ἡμερ. 3.12.1861) καὶ ἐπαινεῖ τοὺς συνεχιστές τῆς εὐεργετικῆς δραστηριότητος τῶν Ζωσιμάδων, Δημήτριον Χ. Παναγιώτου, τὸν «ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει προσφάτως ἐν Βουκουρεστίῳ γενόμενον», τὸν Μ. Ξανθό, τὸν «ἐν Βουκουρεστίῳ ἀξιότιμον», καὶ τὴν «εὐγενῇ κυρίαν Παρασκευὴν Γοργόλη, ἐπαξίαν ἀνεψιάν τῆς αἰοίδιμου Ζωσιμαίας ἀδελφότητος».

26 Πολιτικὴ ἐπιθεώρησις. φ.29, 6/18.1.1862, σ. 1γ-2α.

Μετά ὅσα γράφτηκαν στήν εφημ. «Ἀνατολή καὶ Δύση» καὶ τὴν ἀπάντησιν τῆς Κλ. (βλ. 21), ἡ Κλ. ἐπανερχεταί στο περί Ἀλβανῶν ζήτημα με ἀφορμὴν ἄρθρου στήν εφημ. «Ἡ Ἄρκτος» τῶν Βρυξελλῶν, ἐκφραστὴ τῶν ρωσικῶν συμφερόντων. Τὸ ἄρθρο «παρενεεῖρει

άπερισκέπτως εἰς τόν σλαβικόν κύκλον καί τούς 'Αλβανούς». Ἡ Κλ. ἀντικρούει τις εἰσηγήσεις αὐτές. Ἐκθεση τῶν ἀπόψεων τοῦ Hahn καί τοῦ Fallmayer περί τοῦ αὐτοχθόνου τῶν Ἀλβανῶν, ἀπό τῆ μεγάλης φυλῆ τῶν Ἰλλυριῶν: οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι ομόφυλοι τῶν αρχαίων Ἡπειρωτῶν καί Μακεδόνων. Οἱ δισχυρίζονται ὅμως αὐτοί, κατὰ τὴν Κλ., βασίζονται σε εἰκασίες: οἱ Ἕλληνες τῶν ἱστορικών χρόνων θεωροῦσαν τοὺς Ἡπειρώτες, Μακεδόνες, νότιους Ἰλλυριοὺς καί ἐγγένει τοὺς Πελασγούς, ὡς βαρβάρους. Δημοσθένης καί Μακεδόνες. Ἡ πελασγικὴ γλῶσσα ἦταν ἀκατέργαστης ἐλληνικῆς γλῶσσας σκελετός, τὸν ὁποῖο οἱ ἐπεῖτα ονομασθέντες Ἕλληνες «ἐν τῇ ἀνθρωπότητι τῆς ἱστορικῆς καὶ διαλεκτικῆς τῶν ἀναπτύξεως, δὲν ἠδύναντο νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι εἶχε ποτε χρησιμεύσει τῆς νηπιώδους αὐτῶν ἡλικίας τὸ πρῶτον λογικὸν σύστημα» (σ. 1δ). Ἀπόψεις τοῦ Bopp. Ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα, με ὅσες καὶ ἀν ἐπέστη φθορές, με ὅσες καὶ ἀν προσέκτησε ξενικὲς φράσεις, εἶναι γλῶσσα κατὰ θάθος πελασγικῆ. «Οἱ Πελασγοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἅμα αἰσθανθέντες ἐθνικὴν συνείδησιν, καταστάθηναν αὐτοὶ μὲν Ἕλληνες, ἡ δὲ γλῶσσα τῶν ἐλληνικῆ. Ἡ αὕτη ἀποστολὴ ἐπιφυλάττεται καὶ εἰς τοὺς Ἀλβανούς τῶν σημερινῶν χρόνων, κάλλιστα συνειδόμενος ὅτι τὸ μεγαλεῖον τῆς κοινῆς πατριδος δὲν εὐνاتی ἀλλως νὰ ἀναβιβασθῇ εἰ μὴ διὰ τῆς κοινῆς ἐλληνικῆς παιδεύσεως. (...)» (σ. 2α). Ἐπιτάσσεται ἐπιστολὴ (ἡμερ. 13/25.12.1861) ἀπὸ τοῦ Βεράτιο σχετικῇ με τις προόδους τοῦ ἐλληνισμοῦ στὴν Ἀλβανία.

27 *Ὁ λόγος τοῦ Πάπα περί τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.* φ.30, 13/25.1.1862, σ. 2δ-3δ.

Προηγείται τὸ ἐξῆς σχόλιο τῆς Κλ.: «Ἰδοὺ ὁλόκληρον τὸ κείμενον τῆς περί τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας προσλαλίας τοῦ Πάπα, τῆς ὁποίας περίληψιν μετὰ τῶν οἰκείων παρατηρήσεων κατεχωρίσαμεν ἐν τῷ προλαβόντι φύλλῳ. [φ.29, 6/18.1.1862, σ. 3δ: «Οἱ ἐξωτερικοὶ καὶ ἐσωτερικοὶ ἔχθροί τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»]. Ἡ προσφώνησις αὕτη ἀπηγγέλη τὴν 25/6 Ἰανουαρίου, καθ' ἣν δηλαδὴ ἡμέραν οἱ Λατίνοι ἐορτάζουσι τὰ Θεοφάνεια». Ὁ Πάπας ἀγγέλλει τὴν ἰδρυση «Συλλόγου τῆς προπαγάνδας ἐπὶ τῶν υποθέσεων τοῦ ἀνατολικοῦ θρησκεύματος» με σκοπὸ τὴν ἀνάκληση τῶν ἀποπλανηθέντων ἀδελφῶν στὴν ποίμνη τῆς ἐνότητος. Πδ. σχόλιο Κλ., «Πολιτικὴ ἐπισκόπησις» φ. 31, 20/1.2.1862, σ. 1γ-2α, καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ ρωμανοκαθολικοῦ ἱερέα Guettée μαζὶ με τὴν κρίσιν τῆς ἐφημ. «Ανατολὴ καὶ Δύση», φ.32, 27/8.2.1862, σ. 1γ-2α.

28 [Επιστολὴ.] φ.30, 13/25.1.1862, σ. 3δ-4α.

Εὐχαριστήριον γράμμα (ἡμερ. 26.12.1861) πρὸς τὸν ευεργέτη Δημήτριον Μπερναρδάκη γιὰ τις πολλαπλὲς ευεργεσίες τοῦ πρὸς τὴν Κρήτην καὶ τὴν χορήγησιν ἐτήσιας δωρεάς 1.200 φράγκων πρὸς τὰ σχολεῖα Ρεθύμνης. Υπογρ.: Παναγιώτης καὶ Αὐλοποτάμου Καλλίνικος. Οἱ ἔφοροι καὶ ἐπιτηρηταὶ τῶν σχολείων. Ἰωάννης Κορονάκης, Μανουὴλ Κορονάκης, Θεόδωρος Πετυχάκης, Λεωνίδας Βαρούχας, Γεώργιος Π. Μανουσάκης.

29 *Ἡ «Ἀνατολὴ καὶ ἡ Δύσις» περί τῶν νοτίων Σλάβων.* φ.31, 20/1.2.1862, σ. 2γ-3α.

Προηγείται σχόλιο τῆς Κλ.: «Υπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἡ Ἀνατολὴ ἐπὶ τοῦ 1861" ἡ πασίγνωστος "Ἀνατολὴ καὶ Δύσις" ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως σειρὰν σπουδαίων ἀρθρῶν, ἐξιστορούντων εὐστόχως τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ σλαβικῶν φυλῶν. Μετὰ πάσης ἐπιμελείας θηρεύοντες πάντα τὰ περί τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου γραφόμενα, θεωροῦμεν διὰ πολλοὺς λόγους ὠφέλιμον νὰ καθυποβάλωμεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀναγνωστῶν μας τὴν πραγματείαν τῆς "Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως" διδακτικωτάτην ἄλλως τε εἰ καὶ μὴ ἴσως κατὰ τινὰ ὁρθοτάτην. Ἰδοὺ αὕτη» (σ. 2γ). Ἐπετα ἡ διατριβή.

30 [Ἡ ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γ. Φινλεῦ.] φ.33, 3/15.2.1862, σ. 1α-2α.

Κρίση του νέου έργου του Φίνλεϋ (βλ. 23). Η αντίληψη του συγγρ. για την επανάσταση: «Ήτο ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάστασις, κατὰ τὸν ἡμέτερον ἱστοριογράφον, τὸ ἐπακολούθημα ποικίλων καὶ πολλαπλῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐλαττηρίων, συντεινόντων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τοῦ ἔθνους νοημοσύνης. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀτομικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ἐπιταχύνσεως καὶ ἐπιτάσεως τῆς ἀτομικῆς θελτιώσεως, προήχθη μὲν ἡ ἠθικὴ ἐνέργεια, συμπροήχθη δὲ καὶ ὁ περὶ ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ὑπάρξεως πόθος. Τὸ πλῆρωμα τοῦ χρόνου ἤγγικεν ἐπὶ τέλους. Ἡ διαφθορά καὶ ἡ δουλοφροσύνη, αἱ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως, ἀμαυρώσασαι τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, εἶχον ἐξιλεωθῆ ὑπὸ τῶν ἐπ' αἰῶνας παθημάτων τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας· ἐντεῦθεν οἱ Ἕλληνες ἐθεώρησαν ἑαυτοὺς κεκλημένους ἵνα καθίσωσιν ἐπιμόχθως τὴν τραχεῖαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως. Ὡστε ὁ ἀγὼν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως περιλαμβάνει τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτήρος» (σ. 18). Ο συγγρ. θεωρεῖ τὴν ἐλληνικὴ ἐπανάστασις μέγα ἠθικὸ καὶ κοινωνικὸ φαινόμενο, ἐνῶ τὴ φιλικὴ Εταιρεία χαρακτηρίζει ὡς «καταγώνιον χρεωκοπησάντων ἐμπόρων». Ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστὰς δὲν ἀφήνει σχεδὸν κανένα ἀνύβριστο καὶ ἀνεπηρέαστο. Οἱ κρίσεις τοῦ γιὰ τὰ διασημότερα πρόσωπα: Ἀλεξ. Μαυροκορδάτο, Ἀνδρ. Ζαΐμη, Ἰάκ. Τομπάζη, Λάζ. Κουντουριώτη, Ἰω. Κωλέττη, Θεόδ. Κολοκοτρώνη, Γεώργ. Καραϊσκάκη. Διασύροντας τοὺς πρωταγωνιστὰς τοῦ Ἀγῶνα καὶ μικρύνοντας τὰ κατορθώματά τοὺς ὁ συγγρ. ἐπεκτείνει τὴν κριτικὴν τοῦ καὶ κατὰ τῶν φιλελλήνων, ὅπως τοῦ Ριχ. Τσοῦρτς (Richard Church). «Ἐφ' ὅσον μέμφεται τὰ πρόσωπα, ἐπὶ τοσοῦτον ἀνυσιπὶ τὰς ἀρχάς». Παρατίθεται ὁ ἐπιλόγιος τῆς ἱστορίας, ὅπου συγκεκριμέναι οἱ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως θεωρίαι τοῦ συγγρ.

31 Κρίσις ἄγγλου θεολόγου περὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. φ.33, 3/15.2.1862, σ. 2α-γ· φ.36, 24/8.3, σ. 3α-β· φ.37, 3/15.3.1862, σ. 2δ.

Προτάσσεται ἡ ἐξῆς σημείωσις τῆς Κλ.: «Ὁ ἐν ἄγγλοις θεολόγοις διάσημος κ. Ἰωάννης Μάσων Νήλιος (Neale) ἔγραψε πρὸ ἐτῶν πολῦτομον ἱστορίαν τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ὁ ῥώσος θεολόγος Κ. Βελάφ, ἐξεπόνθησε τὸ ἐπόμενον ἄξιον ἀναγνώσεως καὶ μελέτης ἀπάνθισμα» (σ. 2α). Ὑπονοεῖται τὸ σύγγραμμα τοῦ John Mason Neale, *A History of the Holy Eastern Church*. London, 1850-. Πβ. τοῦ ἰδίου συγγρ. *The Eastern Churches. A History of the Holy Eastern Church*, London, 1854.

32 Φώτιος καὶ Μωάμεθ. φ. 33, 3/15.2.1862, σ. 2γ.

Προτάσσεται τὸ ἐξῆς σημείωμα τῆς Κλ.: «Ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω περίεργον ἐπιγραφὴν σπουδαία τις ἐφημερίς ἀπαντῶσα εἰς ἄρθρον τι ἄλλης ἐφημερίδος σφόδρα κληρικῆς, τοῦ ἐν Παρισίοις "Κόσμου", ἐπιφέρει τὰς ἐπομένας παρατηρήσεις». Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τῆς «σπουδαίας ἐφημερίδος», ὅπου ἀντιπαράθεσις τῶν δύο προσώπων. Ἐπιτάσσεται γνῶμη ὀρθοδόξου ἀνατολικοῦ περὶ τῆς πολεμικῆς μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν.

33 Ἀπάντησις πρὸς τὴν περὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιστολὴν Πίου Θ' ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισθυεῦτου Βασιλιέφ. φ. 34, 10/22.2.1862, σ. 2α-β· φ.35, 17/1.3, σ. 2γ-3α· φ.39, 17/29.3, σ. 2δ-δ· φ.42, 7/19.4, σ. 3β-γ· φ.43, 14/26.4, σ. 3β-γ· φ.46, 5/17.5, σ. 2δ-3β· φ.48, 19/31.5, σ. 2γ-3α· φ.49, 26/7.6, σ. 3β-γ· φ.50, 2/14.6.1862, σ. 3α-β.

Με τὸ φ. 50 ἀπότομη διακοπὴ τῆς διατριβῆς. Πβ. 27.

34 [Περὶ Ἑλλήνων.] φ. 35, 17/1.3.1862, σ. 1α-2β.

Προτάσσεται τὸ ἐξῆς σημείωμα τῆς Κλ.: «Εὐρωπαϊκαὶ τινες ἐφημερίδες, λαμβάνουσαι τὸ ἐνδόξιμον ἐκ τῶν ἐν Ναυπλίῳ συμβάντων, ἐδημοσίευσαν κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην ὑβριστικὰτα ἄρθρα κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, μαρτυροῦντα δυστυχῶς ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἐγκαινισθεῖσαι ἀνθελληνικαὶ προλήψεις δὲν ἡμαυρώθησαν

εισέτι υπό τοῦ φωτός τῆς ἀληθείας. Ἐχομεν καθῆκον ἀπαραίτητον ν' ἀντικρούσωμεν τὰς κατὰ τοῦ πολυπαθοῦς ἡμῶν ἔθνους στυγεράς συκοφαντίας, καί ἀποδειξάμεν πρὸς τοὺς ἐχθρούς ἡμῶν ὅτι προίκα ἐλέγχουσι τὴν δύστηνον Ἑλλάδα. Καί συνοίσαμεν μὲν ὅτι ἡ φωνὴ ἡμῶν εἶναι ἀσθενής, ἀλλὰ παρηγορούμεθα ὑπὸ τῆς ἠθικῆς εὐφροσύνης, ὅτι ἐκπληροῦμεν, κατὰ τὰ ἐνόντα, τὴν πρὸς τὴν δυστυχούσαν πατρίδα ἱερὰν ὀφειλὴν μας. Δριμύτερον παντὸς ἄλλου εὐρωπαϊκοῦ φύλλου, ἐπετέθη κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὁ "Τύπος" τῆς Βιέννης, καταχωρίσας εἰς τὸ ὑπὸ χρονολογίαν 10/22 Φεβρ. φύλλον τοῦ τοῦ ἐπόμενον ἄρθρον» (σ. 1α). Ἐπεταὶ τὸ ἄρθρον (σ. 1α-β) καὶ ἀκολουθεῖ (σ. 1β-2α) μακρά ἀναίρεση τῆς Κλ.

35 Βουλγαρικά. φ. 36, 24/8.3.1982, σ. 26-3α.

Προτάσσεται τὸ ἐξῆς σχόλιο τῆς Κλ.: «Τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδόμενον περιοδικὸν σύγγραμμα ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως τὴν κατωτέρω ἀναφοράν, τὴν ὅποιαν οἱ ἀντιπρόσωποι, ὡς λέγει, τῶν Βουλγάρων, προσήγαγον γαλλιστί εἰς τὸν Μέγαν Βεζῆρην, Φουάτ πασάν. Ἡ βουλγαρικὴ ἔκθεσις ἔχει, κατὰ τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστελλομένην ἡμῖν μετάφρασιν, ὡς ἐπομένως» (σ. 26). Ἀκολουθεῖ τὸ ἐγγράφο (σ. 26-δ) καὶ σχόλιο τῆς Κλ.: «Τὸ ἀνωτέρω ἐγγράφον δὲν ἔχει χρεῖαν τῶν ἡμετέρων σχολίων, διότι καὶ ἐξαιρετα διατετυπωμένων εἶναι καὶ ἀπροκαλύπτως καὶ σαφὺς ἔκθεσις τὰ φρονήματα τῶν ἐγκρίτων Βουλγάρων. Ὅφειλον ἐν ὁμολογήσωμεν, ὅτι πρὶν ἢ διεξέλθωμεν τὴν ἀναφοράν ταύτην, εἴχομεν περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἰδεὰν πολὺ διάφορον. Ἐνομίζομεν ὅτι οἱ Βούλγαροι εἶχον ὁπωσοῦν δικαίον ν' ἀπαίτωσι τὴν ἐν ἑαυτοῖς καθίδρυσιν ἐθνικῆς ἱεραρχίας, καὶ ὅτι τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχεῖον ἔδει ὁπωδῶποτε νὰ μὴ παρίδῃ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους τὰς εὐχάς· διότι τοῦτο εἶναι κυρίως τὸ ἀνεκτίμητον καὶ ἀληθὺς θεῖον προσόν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὅτι, εἰ καὶ διὰ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης λαμπρυνθεῖσα, οὐδέποτε ὁμως καὶ οὐδαμῶς ἐφαντάσθη νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἰδίαν γλῶσσαν εἰς τοὺς παρ' αὐτῆς κατηχομένους, ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτοὺς ἀνεπηρέατους ἵνα τελώσι τὰς θρησκευτικὰς τῶν ἰερουργίας κατὰ τὸ ἐγγύριον ἰδίωμα. Ἐντεῦθεν δὲν προέκυψεν ἕτερον μέγα πλεονέκτημα, ὅτι, ὅπου ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἐνεφιλοχώρησεν, ἐκεῖ σχεδὸν καὶ συνεταυτίσθη μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ θίου. Μὴ ἀρὰ γε ἡ ἐθνικότης τῶν Ἑλλήνων δὲν διεσώθη ὑπὸ τῆς ὀρθοδοξίας, ἢ μὴ καὶ οἱ Ρῶσοι δὲν χρεωστοῦσι τὴν ἀπὸ τῆς Μογγολικῆς καὶ Πολωνικῆς κυριαρχίας ἀπαλλαγὴν τῶν, εἰς μόνην τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν των;» (σ. 26). Ἡ πολιτικὴ μετριοπαθείας τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐναντί τῶν Βουλγάρων. Οἱ Βούλγαροι πρόκριτοι «ἤρξαντο ἀναφυσῶντες σφοδρότερον τὴν φλόγα τῆς διχονοίας». Παραφορὰ τοὺς κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου. Ἡ Κλ. υπενθυμίζει ὅτι οἱ θάρβαροι Βούλγαροι τοῦ ζ' αἰῶνα φωτίστηκαν καὶ παιδαγωγήθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες μοναχοὺς καὶ ἐπισκόπους, καθάρθηκαν καὶ ζωογονήθηκαν μετὰ τὰ νάματα τῆς ὀρθοδοξίας.

36 Ἡ εἰς Ἐπτάνησον ἀποστολὴ τοῦ Γλάδστον. φ. 38, 10/22.3.1862, σ. 3α-β.

Κρίσεις τῆς εφημ. «Χρόνος» τοῦ Λονδίνου με ἀφορμὴ τὰ ἐγγράφα που κατατέθηκαν στο ἀγγλικὸ Κοινοβούλιον, περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Gladstone στα Ἰόνια νησιά.

37 [Ὁ κόλπος τῶν Πατρῶν.] φ. 40, 24/5.4.1862, σ. 2α-β.

Προτάσσεται τὸ ἐξῆς σημείωμα: «Ἀκολουθοῦντες τὸ σύστημα ἡμῶν τοῦ μεταφέρειν ἐν τῇ «Κλειοί» πᾶν ὃ, τι γράφεται περὶ τῆς Ἀνατολῆς, εἴτε ὑπὲρ εἴτε κατὰ, ἐρανίζομεθα ἐκ τῆς «Εἰκονογραφημένης Οἰκογενειακῆς Ἐφημερίδος» τῆς Λειψίας τὸ ἐπόμενον ἄρθρον, αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ οὐδὲν νέον περιέχον, ἀλλὰ μαρτυροῦν τὸν ζέοντα φιελληνισμόν τοῦ γράφοντος, τοῦ ὁποῦ ἡ διατριβὴ φέρουσα τίτλον «ὁ κόλπος τῶν Πατρῶν» ἔχει ὡδέ πως» (σ. 2α).

38 Εἰκοστή πέμπτη Μαρτίου. φ. 41, 31/12.4.1862, σ. 16-2α.

«(...) Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Ἑλλήν, ἀνανήψας ἀπὸ εἰκοσιν αἰῶνων ἐξευτελιστικῶ-

τάτης δουλοσύνης, έθαπτίσθη έν τή κολυμβήθρα τής πολιτικής άναγεννήσεως, καί τό εύγενές καί πάντιμον αὐτοῦ όνομα ένεγράφη έν ταίς δέλτοις τών έλευθέρων έθνών» (σ. 16). Οι περιπέτειες του έθνους. «Τό συναίσθημα τής έθνικής συνειδήσεως, ανεξαλείπτως έγκεκολλημένον έν τοίς στέρνοις τών Έλλήνων, επέζησεν εις πάσας τάς συμφοράς, καί ήτο άειποτε ό μόνος τοῦ έθνους παρήγορος συνοδίτης. Τό έλληνικόν έθνος ήθελεν άποναρκωθί, όπως άπεναρκώθησαν καί εξηλειφθήσαν εκ τοῦ προσώπου τής γής τοσοῦτοι άλλοι λαοί, άν μή άνεζωपुरείτο, καί έν αὐτῇ τῇ έσχάτῃ άπονεκρώσει του, υπό τοῦ ζωοποιού φυσήματος τής έθνικής αὐτοσυνειδήσεως, ήτις, ίσχυροτέρα σιδήρου καί αδάμαντος, άσβεστος δέ ώσει κάμινος αλωνίως φλεγόμενη, εκάμφθη μέν ίσως υπό τοῦ ύλικού όγκου, άλλ' οὔδέποτε έδαμάσθη. — Έν τῷ χωνευτηρίῳ τής δουλείας, άποκαθαρθέν τό έλληνικόν αίσθημα, εξανέστη επί τέλους τήν 25 Μαρτίου 1821, καί διά τής σημαίας τοῦ αιδίμου Γερμανοῦ, επεφάνη εις τά όμματα τών ανθρώπων, οὔχι πλέον ως δύναμις άόρατος καί μυστηριώδης, άλλ' ως πραγματική καί όρατή έκφανσις ώριμου προορισμοῦ (...)» (σ. 1γ). Τα υφιστάμενα εμπόδια προς πολιτική μόρφωση καί πνευματική ανάπτυξη των Ελλήνων. Έκφραση τής ελπίδας ότι θα διορθωθούν τα κακώς κείμενα.

39 *Έπίσημα έγγραφα περί τής εις Έπτάνησον τῷ 1859 άποστολῆς τοῦ Γλάδστωνος.* φ. 41, 31/12.4.1862, σ. 26-δ· φ. 42, 7/19.4, σ. 26-36· φ. 43, 14/26.4.1862, σ. 3α-6.

Έγγραφα: του Gladstone προς τον Lytton (Κέρκυρα, 13.1 και 10.2.1859· Αργοστόλιο Κεφαλληνίας, 13.12.1858· Κέρκυρα, 10 και 1.2.1859) και του Lytton προς τον Gladstone (Downing Street, 21.2.1859). Στο φ. 41 προηγείται το ακόλουθο σημείωμα: «'Αρχόμεθα σήμερον μεταφράζοντες τά κυριώτερα καί περιεργότερα τών έγγράφων τών κατατεθέντων ως γνωστόν έν τῷ άγγλικῷ Κοινοβουλίῳ καί περιστρεφόμενων εις τήν πολύκροτον άποστολήν τοῦ Γλάδστωνος. Περιττόν νά σημειώσωμεν ότι, επιδιώκοντες τό άκριβές καί λεπτόν τής έννοίας καί τής λέξεως τοῦ άλλως τε δοκιμωτάτου έν φιλολόγους συγγραφέως, αναγκάζομεθα πολλαχού νά θυσιάσωμεν τήν καλλιέπειαν χάριν τής έν τῷ κειμένῳ άκριβορρημοσύνης. Έπικαλούμεθα δέ σύντονον τών άναγνωστών τήν προσοχήν, διότι ή επίσημος αὐτῇ αλληλογραφία τοῦ εκτάκτου άπεσταλμένου Γλάδστωνος καί τοῦ τότε ύπουργοῦ τών άποικιών σέρ Λύττωνος Βούλδερ, θ' άποκαλύψη οὐκ όλίγας λυπηράς αληθείας καί άπροσοδοκίτους. Σημειοῦμεν έν τέλει ότι θά παρίδωμεν τήν χρονολογικήν τών έγγράφων τάξιν, ίνα μή έπασχολήσωμεν τό κοινόν εις τινας εκθέσεις, όλως έπουσιώδεις καί μικροῦ λόγου αξίας» (σ. 26).

40 *Ό κόμης Νεσσελρώδ.* φ. 41, 31/12.4.1862, σ. 26-3α· φ. 43, 14/26.4, σ. 3γ· φ. 47, 12/24.5.1862, σ. 3α-6.

Βιογραφία του Karl Robert Nesselrode. Υποσημ. φ. 41, σ. 26: «Τήν βιολογίαν ταύτην τοῦ προ όλίγου τελευτήσαντος αρχιγραμματέως τής ρωσικής αυτοκρατορίας, ει καί κατά τινά ίσως προσκόπτουσιν εις προκαταλήψεις, εκρίναμεν όμως άξίαν καταχωρίσεως, ως σχετικώς άπαθεστέραν τών όσων μέχρι τοῦδε έδημοσιεύθησαν. Συνεγράφη δέ υπό άνωνόμου γερμανοῦ. Σ.τ.Σ».

41 *Περί τών έν τῇ Νοτίῳ Ιταλίᾳ όρθοδόξων εκκλησιών.* φ. 41, 31/12.4.1862, σ. 3α-6.

Ιστορική ανασκόπηση του ζητήματος. Ανταποκρίσεις των εφημ. «Γνώμη» και «Έσπερος» του Τουρίνου.

42 *Ίόνιοι Νήσοι.* φ. 41, 31/12.4.1862, σ. 3δ-4α.

Προτάσσεται η εξής σημείωση: «Τήν 17/29 Μαρτίου ή Βουλή τής Έπτανήσου έψήφισε τήν έπομένην προς τόν έναρκτήριον λόγον τοῦ 'Αρμοστού έντονωτάτην άπάντησιν,

συντεταγμένην υπό του αντιπροσώπου Ζακύνθου, κ. Κωνσταντίνου Λομβάρδο» (σ. 35). Ακολουθεί η απάντηση, της οποίας το τέλος: «Οι αντιπρόσωποι του ελληνικού τούτου λαού πεποιθασιν ότι η χριστιανική Εύρώπη, εις τήν φωνήν του δικαίου ενδίδουσα, θέλει απεύσει ίνα ή 'Επτανήσος ού μόνον, αλλά και πάσα ελληνική χώρα, τύχη εθνικής ανεξαρτησίας και πολιτικής συνενώσεως. Τούτο μόνον θέλει θεραπεύσει τά δεινά τά πρό τσοσούτου χρόνου ενώπιον του πολιτισμένου κόσμου τήν φυλήν εκείνην μαστίζοντα, ήτις πρώτη τόν Εύρωπαϊκόν πολιτισμόν έκαιλλέργησε και ύπέρ τής προαγωγής του όποίου ζητεί και πάλιν νά έργασθή». Ακολουθεί σχόλιο της Κλ.: «Τήν άπάντησιν ταύτην άποδεξάμενος ό 'Αρμοστής άναπηγήτησεν ότι «διαφωνεί καθ' όλα προς τήν όποιαν ή Βουλή κάμνει έκθεσιν περί τής καταστάσεως του 'Ιονίου κράτους· διότι, κατ' ούδεμίαν περίοδον τής Ιστορίας των εύρέθησαν αί 'Ιόνιοι Νήσοι εις άνηρωτέραν κατάστασιν ή επί του παρόντος» (σ. 35). Παρατίθεται χωρίο της απαντήσεως του Αρμοστή (υπό ημερ. 27/8.4.1862) (σ. 4α). Π6. φ. 39, 17/29.3.1862, όπου το υποβληθέν στη Βουλή της Επτανήσου (ημερ. 3/15.3) σχέδιο της απαντήσεως στον λόγο του Αρμοστή.

43 [*Έπαινος Κωνσταντίνου Βέρκου.*] φ. 41, 31/12.4.1862, σ. 46.

Ο Βέρκος ήταν προξενικός ελληνικός πράκτορας στο Γιούργεβο της Ρουμανίας. Οι εκεί ομογενείς τον επαινούν με γράμμα τους.

44 [*Έπτανησιακά.*] φ. 43, 14/26.4.1862, σ. 26-5.

Σχόλια των εφημ. του Λονδίνου, «Χρόνος» και «Εωθινός Ταχυδρόμος», με τα οποία επικρίνεται το ψήφισμα της Επτανησιακής Βουλής (βλ. 42). Βλ. φ. 44, 21/3.5.1862, σ. 15-28, με σχόλια των εφημ. του Λονδίνου, «Θεατής» και «Ημερήσια Νέα».

45 [*Ό Πάπας και ή 'Ανατολή.*] φ. 44, 21/3.5.1862, σ. 3α-γ.

Επιστολή του Πάπα Πίο υ Θ' (ημερ. 11/23.4.1862) προς τους καθολικούς επισκόπους και ιεραποστόλους της Ανατολής. Τους προτρέπει να εμμένουν σταθεροί στην ιερή αποστολή τους, προσπαθώντας με κάθε τρόπο να επαυξάνουν τον αριθμό των οπαδών της Ρωμάνας εκκλησίας. Οι κληρικές εφημ. της Δύσεως εξεμούν κατά της ορθόδοξης εκκλησίας τετριμμένες και θάναυσεσ λιοδορίες. Η Κλ. εκφράζει τη λύπη της για την ασύγγνωστη ολιγωρία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως: «Οί άποστολήν έχοντες νά στριβίσωι τās συνειδήσεις και περιέπωσι παντί σθένει τό ήθικόν κύρος τής όρθοδοξίας, διατελοϋσιν ως μη ώφειλεν άνάληγτοι μέν εις τόν κλονισμόν τών συνειδήσεων, άδιάφοροι δέ ενώπιον τών καταλυμαιομένων τήν όρθοδοξίαν δεινών. (...)» (σ. 3α). Ακολουθούν δημοσιεύματα κατά των ορθοδόξων, της κληρικής εφημ. «Αρμονία» του Τουρίνου. Για την ολιγωρία του Πατριαρχείου, βλ. την ανταπόκριση (ημερ. 7/19.4.1862) του Ζ. από την Κωνσταντινούπολη, φ. 44, 21/3.5.1862, σ. 3δ.

46 [*Η περί τής 'Ανατολής εγκύκλιος του Πάπα.*] φ. 45, 28/10.5.1862, σ. 2γ-3α.

Π6. 45. Προτάσσειται το ακόλουθο σημείωμα της Κλ.: «'Ιδού τό κείμενον τής νέας εγκυκλίου επιστολής του Πάπα προς τούς έν τή 'Ανατολή ρωμανοκαθολικούς επισκόπους. Έάν ό έν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχης και ή έν Έλλάδι Σύνοδος δέν άπηγγήσαν εις τό πρώτον παπικόν γράμμα, τώρα, νομιζομεν, είναι ήθικώς και πνευματικώς υπόχρεοι νά πράξωσι τούτο ού μόνον διά γραπτού λόγου αλλά και δι' έργων, ίνα μη κατακρίνωνται επί άκηδία και όλιγωρία υπό σύμπαντος του όρθοδόξου πληρώματος» (σ. 2γ). Έπεται η εγκύκλιος του Πάπα της 8.4.1862. Π6. φ. 49, 26/7.6.1862, σ. 3α-β («Παπικός προσηλυτισμός έν τή 'Ανατολή», ήτοι άρθρο της εφημ. «Αρμονία» της 22/3.6.1862).

47 [*Έλληνες και Γερμανοί.*] φ. 46, 5/17.5.1862, σ. 16-2α.

Περικοπές άρθρου της «Γενικής Εφημερίδας της Αυγούστης» με τίτλο, «Το κατά των

Γερμανών μίσος». Η εχθρότητα των Ελλήνων κατά των Γερμανών· μομφή κατά του Καποδίστρια. Η Κλ. προβαίνει σε πυκνά σχόλια προς αναίρεση των ισχυρισμών της γερμανικής εφημ.

48 *Ἐπίσκεψις τῆς Μεγάλης Δουκίσσης τῆς Ρωσσίας Ἀλεξάνδρας ἐν τῷ Χαρεμίῳ τοῦ Σουλτάνου.* φ. 47, 12/24.5.1862, σ. 1α-δ.

Υποσημ. σ. 1α: «Ἐκ τινος ἀνεκδότου συγγράμματος τοῦ κ. Κωνσταντίνου Τισσεν-δ ο ρ φ ί ο υ, καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν Λειψία καί εὔρετοῦ τοῦ Σιναιτικῷ Κώδικος τῆς Ἀγ. Γραφῆς, περὶ οὗ διελάβομεν ἐν τοῖς πρότερον. Σ.τ.Σ». Η επίσκεψη χρονολογείται στις 11.6.1859. Πθ. 5. Η αναδημοσίευση από την «Εφημερίδα της Βιέννης».

49a *Βιβλία καινοφανῆ. Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων, χάριν τῶν πολλῶν ἐπεξεργασθεῖσα ὑπὸ Κ. Παπαρρηγοπούλου. Τόμος πρῶτος ἐκ σελίδων περιπύου 900, ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων μέχρι τῆς ἐν Χαιρωνεῖα μάχης. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Παυλίδου, 1860-1862. φ. 48, 19/31.5.1862, σ. 1δ-2δ.*

Βλ. Γκ.-Μ. 8257. Εκτενὴς κρίση. «Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἔκρινε σκόπιμον νά προτάξῃ εἰσαγωγὴν ὅπως μάθωσιν οἱ ἀναγνώσται τίνα ἀκριβῶς ἱστορικὴν μέθοδον μελετᾶ ν' ἀκολουθήσῃ· πλὴν ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ λεγομένων, ἐμφαίνεται ὅτι «ἡ ἱστορία αὕτη δὲν συνετάχθη διὰ τοὺς σοφούς, οὔτε ἔχει ἐπιστημονικὴν τινα ἀξίωσιν, ἀλλ' ἐφιλοπονῆθη ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νά καταστήσῃ, ὅσον ἐνδέχεται ἀφελῶς καί εὐκρινῶς, γνωστά εἰς τοὺς πολλοὺς τὰ κυριώτερα γεγονότα τῆς πατρίου ἡμῶν ἱστορίας, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων, καί τὰ ἐξαγόμενα ἀπὸ τῶν γεγονότων τούτων πρακτικὰ διδάγματα, ἠθικά τε καί πολιτικά. — Οὐδὲν ἤττον, ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου ἔχει καί ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ὁπωσδήποτε, οὐχὶ διότι συνετάχθη καί ἐπεξεργάσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κλασικῶν πονημάτων τοῦ Γεωργίου Γρότε, τοῦ Δυγκέρου κλ. (τὴν πωτάτην Ἑλληνικὴν ἱστορίαν τοῦ Μονε δὲν ἔλαβεν, ὥς φαίνεται, πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ἡμέτερος ἱστοριογράφος), ἀλλὰ κυρίως διότι ὁ κ. Παπαρρηγόπουλος ἀναπτύσσει πού καί διαπλάτνει οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τό σαφέστερον καί κανονικώτερον τὰς ἐννοίας τῶν ἱστορικῶν ὁδηγῶν του, διὰ τῆς φυσικῆς ἐκείνης περὶ τὴν λέξιν ἀφελείας, ἣτις εἶναι τό ἀπαράμιλλον προσόν τοῦ καλὰμου τοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου».

— Εἰς τὸ περὶ τῶν μυθικῶν χρόνων τμήμα ἠκολούθησεν ὁ κ. Παπαρρηγόπουλος τὸ ἐρμηνευτικὸν σύστημα τοῦ Γρότε, τὸ δὲ παράδοxon εἶναι ὅτι κατέκρινεν τινες τὸν Παπαρρηγόπουλον ὡς πρωτουργόν δοξασίων, τὰς ὁποίας οὗτος παρέλαβε παρὰ τῶν ἄλλων. (...)» (σ. 1δ-2α). Ὁ Παπαρρηγόπουλος ἀκολουθώντας τὸν Δύγκερο (τῆς πρῆτης ἐκδόσεως) ἐκθέτει ἀφήγησις ἐνυποκρίσεως τῆς χρονολογίας τῆς ἱλιάδας. Πλημμελήματα περὶ τοῦ Ἡροδότου. Ἐπιλογος τῆς κρίσεως: «Ἐκ τοῦ προχείρου ἐπιφέροντες τὰς παρατηρήσεις ταύτας, πᾶν ἄλλο διανοοῦμεθα ἢ νά καταβιβάζωμεν τὴν ἀξίαν τῆς βιβλίου τοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου. Ὡς ἅπαντα τὰ ἔργα τοῦ φιλοπόνου τούτου ἀνδρός, οὕτω καί ἡ προκειμένη «ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους» διαλάμπει ἐπὶ παντοίοις καί ἀνεκτιμήτοις πλεονεκτήμασιν. Κυριολεξία ἀπλοϊκωτάτη μὲν ἀλλ' ἀνηγορεύσιμη, καί ἄνευ τεχνικοῦ τινος καλλωπισμοῦ, ἀφήγησις εὐροοῦσα καί ὁμαλωτάτη, πολλὰ οὐδὲ καί περιπαθεστάτη, δεσμεύουσα τὸν τε νοῦν καί τὴν καρδίαν τοῦ ἀναγνώστου, καί διεγειρούσα τοὺς μυστηριωδεστέρους μοχλοὺς τῆς ἑλληνικῆς φιλοπατρίας, εὐστοχώτατος χαρακτηρισμὸς τῶν τε ἀνθρώπων καί τῶν καιρῶν — ταῦτα καί ἄλλα εἶναι τὰ λαμπρὰ προτερήματα τοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου. (...)» (σ. 2γ). Ἐκφραση εὐγνωμοσύνης γιὰ τὸ ἔργο τοῦ συγγρ. καί σύστασις τοῦ πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς.

49b *Τό καλόν καί τό κακόν, βιβλίον δι' ὅλους, παρὰ τοῦ δόκτορος Παύλου Μαντεκάτζα καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Παύϊας κτλ.,*

μετεφράσθη μὲν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὑπό** ἐκδίδεται δὲ δαπάναις Ε. Π. Χριστοδούλου. Ἐν Πάτραις, 1862. Τιμᾶται δραχ. 1,50. φ. 48, 19/31.5.1862, σ. 25.

Βλ. Γκ.-Μ. 9442. Επαινετική κρίση.

49c Ἡ Ἑδέμ. Σύγγραμμα περιοδικόν, ἐκδιδόμενον δις τοῦ μηνός ὑπό Ι.Χ. Κουρτέλη καὶ Ν. Γ. Παλαιολόγου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1862. φ. 48, 19/31.5.1862, σ. 25.

Βλ. Γκ. 78. Σύνομη κρίση: «Τό περισπούδαστον τοῦτο περιοδικόν σύγγραμμα τοῦ ὁποίου ἐλάβαμεν μέχρι τοῦδε πέντε φυλλάδια, εἶναι αὐτοσύστατον καὶ διὰ τὴν ἐξαίρετον ἐκλογὴν τῆς ὕλης καὶ διὰ τὸ λίαν ἐπαγωγὸν τοῦ λεκτικοῦ».

49d *Memoir on the Language of the Gypsies by A.G. Paspatis. Translated from the Greek by Rev. C. Hamlin, Missionary at Constantinople*, 1861. φ. 48, 19/31.5.1862, σ. 25.

Κρίση: «Ἡ περὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἀσιγγάνων σπουδαιότατη πραγματεία τοῦ κ. Πασπάτη, τῆς ὁποίας ἔχομεν ἤδη πρό ὀφθαλμῶν τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν φιλοπονηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αἰδεσίμου κ. Ἀμλίνου, μαρτυρεῖ ὅτι ἡ γλωττικὴ ἐπιστήμη (Sprachwissenschaft) δὲν εἶναι ἀποκλειστικόν κτῆμα τῶν Γερμανῶν. Μέχρι τοῦδε ἐνομίζετο ὅ ἐν ἄλλῃ καθηγνητῇ κ. Φ. Πότ, ὁ καθύστερος συγγραφεὺς τῶν Ἑτυμολογικῶν Ἑρευνῶν» εἶχεν ἐξαντλήσῃ τὴν περὶ τοῦ γένους καὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἀσιγγάνων συζητήσιν· τὸ πόνημα ὅμως τοῦ κ. Πασπάτη, ὀλίγον μὲν ὀγκῶδες ἀλλὰ συνεκτικώτατα γεγραμμένον, ἐπιχέει νέον φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γλώσσαν τῆς αἰνιγματώδους ἐκείνης φυλῆς. Διὰ τῆς πραγματείας ταύτης, ὁ κ. Πασπάτης ὄντως ἐτίμησεν ἑαυτὸν, μάλλον δὲ ἑαυτοῦ ἐτίμησε τὴν ἀναγεννωμένην ἐλληνικὴν ἐπιστήμην». Ἡ μετάφρασις τοῦ Hamlin δημοσιεύτηκε στὸν 7. τόμο τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος «Journal of the American Oriental Society» (Boston, Mass.). Τὸ ἀρχικὸ κείμενον εἶχε δημοσιεῦται ὑπὸ τὸν τίτλον «Μελέτη περὶ τῶν Ἀσιγγάνων καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν». Π8. Δ.Β. Βαγιακάκος, περ. «Ἀθηνά» 67 (1963-1964), σ. 255.

50 Δημοσία ἐκπαίδευσις ἐν Σερβίᾳ. φ. 49, 26/7.6.1862, σ. 1α-5.

Ιστορικὴ ἐπισκόπησις τοῦ θέματος, ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Μιλόσχη Οὐρένοβιτς (Obrenovich Milosh), ὅταν ἡ Πύλη τὸν ἀναγνώρισε ἡγεμόνα τοῦ σερβικοῦ ἔθνους (1830), καὶ ἐξῆς.

51 Ὀλίγα τινὰ περὶ τουρκικῶν θαλανείων. φ. 49, 26/7.6.1862, σ. 15-26.

Προτάσσεται τὸ ἀκόλουθο σημείωμα τῆς Κλ.: «Ὁ γνωστός Ἀγγλος Δαυίδ Οὐρκου-χάρτος ἐξέδωκεν ἐπὶ τῶν Κριμαϊκῶν σπουδαίων περιγραφῶν τῶν κοινωνικῶν σχέσεων τῆς Τουρκίας· πραγματευόμενος δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν δημόσιον ὑγείαν, ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ εἰς λείψανόν τι ἐλληνικοῦ καὶ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, διατηρηθέν μέχρι σήμερον ἀναλλοίωτον, τούτέστιν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἀρχαίων ρωμαϊκῶν θαλανείων, ἧτις εἶναι συνηθεσάτη εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῶν Τούρκων» (σ. 15). Ακολουθεῖ ἱστορικὴ ἐπισκόπησις, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Χαλδαίων καὶ ἐξῆς. Εἶδη τῶν ρωμαϊκῶν λουτρῶν (frigidarium, ψυκτήριος ἢ ψυχροδόχος λουτρῶν· tepidarium, θερματήριος λουτρῶν· sudatorium, πυρικτήριον ἢ ἰδρωτήριος λουτρῶν). Π8. David Urquhart, *The Turkish Bath, with a View to its Introduction into the British Dominions*, London, 1856.

52 Βιβλιογραφία. *Geschichte des Protestantismus in der orientalischen Kirche in 17. Jahrhundert, oder der Patriarch Cyrillus Lukaris und seine Zeit, von Aloysius Pichler, Doctor der Theologie*, München, 1862. φ. 49, 26/7.6.

1862, σ. 26-δ· φ. 51, 9/21.6.1862, σ. 26-δ.

Κρίση του έργου. Προτέρημά του η επιμελέστατη συλλογή και κατάταξη των πηγών. Ο συγγρ. όμως, όντας καθολικός, περιπίπτει σε σφάλματα λόγω προκαταλήψεως. Η γνώση που έχει για την ιστορική ανάπτυξη της χριστιανικής εκκλησίας και τον ορισμό των μυστηρίων είναι μικρή. «'Απλοί όντες ιδιώται, καί μηδεμίαν άλλων φέροντες επί των ήμετέρων στέρνων πανοπλίαν, εἰ μή τήν πρὸς τήν ὀρθόδοξον θρησκείαν ἀγνήν ἀφοσίωσίν μας, δυνάμεθα πεποιοθότες νά εἴπωμεν πρὸς τόν κ. Πίχλερον, ὅτι πάντῃ ἡστόχησε, θελήσας νά ἐξελέγξῃ τήν καλθινοφροσύνην τοῦ Λουκάρεως ἐκ τοῦ ὅτι ἀνέφερεν οὗτος δύο μόνον μυστήρια. (...)» (φ.49, σ. 2δ). Σύγκριση της εποχής του Κυρίλλου προς την εποχή του Ευσταθίου: «'Η εποχή τοῦ Κυρίλλου ἔχει τι παραπλήσιον πρὸς τήν τοῦ Εὐσταθίου, ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης. Ἐκάτεροι οὗτοι οἱ ἱεράρχαι ὠρμήθησαν ἐκ τῆς ἀγνῆς ιδέας νά ἐπαναγάγωσιν εἰς τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἀποκαθαίροντες τοὺς ὑπὸ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς δεισιδαιμονίας προστριβέντας αὐτῇ ρύπους. Αἱ ἀναμορφωτικαὶ ὁμῶς τάσεις τῶν περιφανεστάτων τούτων ποιμεναρχῶν, εἰς τὸ αὐτὸ ἴσως τέρμα ἀφορῶσαι, διέφερον μεγάλως κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν χρόνων, ἐν οἷς ἔζησαν. Ἐπὶ Εὐσταθίου, τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος δέν ἦτο μὲν ἀμοιρον παιδείας, πλὴν ἑσπερείτο καθ' ὅλου τοῦ ζωποιοῦ πνεύματος τῶν φώτων, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου πηγάζει πᾶσα γιγῆς ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξις. Ἡ ἠθικὴ ἐξαχρείωσις ἐπέιχε τότε τῆς ἀρετῆς τὸν τόπον, ἡ ὑπόκρισις ἐθεωρεῖτο ἀγιότητος συστατικόν, καὶ ἡ ἐπιτετηδευμένη εὐλάβεια ὡς ἀκραφινῆς ἑκφανοῖς σωφροσύνης καὶ σεμνότητος. Τὰ μυστήρια εἶχον ἀποθῆ, τότε, ἴσως ὑπὲρ ποτε ἄλλοτε, καταγώνια ἐξαμβλωμάτων τῆς κοινωνίας, ἐπινοούντων ἐν τῇ φαύλῃ αὐτῶν ὀκνηρίᾳ καὶ κερδαλεοφροσύνῃ, παντοίων εἰδῶν θαυματουργήματα, καὶ καταστρεφόντων, ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτῶν ἀμαθείᾳ, τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ πολῦτιμα χειρόγραφα. Ἡ ὀλεθρία δὲ αὕτη νόσος, ἐκ τῶν κελλίων τῶν μοναχῶν ἐμφιλοχωρήσασα εἰς τὰς πόλεις, διέστρεψε τὰ ἥθη καὶ παρέλυσεν τοὺς δεσμοὺς τῆς κοινωνίας. Τότε οἱ ἄνθρωποι ἐφοίτων εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ὑψίστου οὐχὶ τὸ παράπαν ἵνα προσφέρωσιν ἐν κατανύξει πνευματικὴν θυσίαν, οὐχὶ δὲ ἵνα δεηθῶσι ψυχῇ τε καὶ καρδίᾳ εἰς τὸν εἰσακούοντα τῶν ἁμαρτωλῶν τὰς προσευχάς, ἀλλ' ἵνα ἐξιλεωσώσι διὰ σωματικοῦ πόνου τῆς ψυχῆς αὐτῶν τὰ παραπτώματα. Αἱ τῶν γονάτων κλίσεις καὶ αἱ τῶν ἰδρώτων ἐκβλύσεις, ὡς λέγει που ὁ ἀγαθὸς Εὐστάθιος, ἦσαν τὰ μόνα τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας χαρακτηριστικά. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἁμαρτημάτων ἐξηλείφετο διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν γονυκλισῶν· ἐκατὸν ἢ διακοσίαν γονάτων κλίσεις ἐνομιζόντο εὐπροσδεκτότεραι παρὰ πᾶσαν συντριβὴν καὶ μετάνοιαν. Μοχθηρὰ ὁσιότης, τὴν ὁποίαν ὁ Εὐστάθιος, τολμήσας νὰ στηλιτεύσῃ πρὸς ἐποικοδόμησιν τῶν πιστῶν, δλίγου δεῖν ἐπιπτε καὶ αὐτὸς θῦμα! — Ἀγνός ὡς ὁ Εὐστάθιος, εἰ καὶ ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ὑποδεέστερος αὐτοῦ κατὰ τὴν μάθησιν, ὁ Κύριλλος Λούκαρις, ἠθέλησε μετὰ παρέλευσιν πέντε αἰώνων νά ἐπαναλάβῃ τὰς εὐσεβεῖς ἀποειράς τοῦ τῶν Θεσσαλονικέων ἐπισκόπου, ἀλλ' ἡστόχησεν, ἐκτραχηλισθεὶς ὑπὸ τοῦ ὑπερμέτρου αὐτοῦ ζήλου εἰς περιπετείας τραγικωτάτας. Ἐκπλαγεὶς ὑπὸ τοῦ θάνατος τῶν κατὰ τῆς ἱεροκρατίας διαμαρτυρηθέντων λαῶν, ἐφαντάσθη διὰ τὴν ἡδύνατο νά ἀπολυτρώσῃ καὶ αὐτὸς τὸ ἴδιον ποίμνιον ἀπὸ τῶν ὀνύχων τῶν κατασπαρασσόντων αὐτὸ λύκων, συνενούμενος μετὰ τῆς διαμαρτυρήσεως. Ἐφαντάσθη ὅτι, οὕτω πράττων, ἡδύνατο νά ἀναμορφώσῃ ἐκκλησιαστικῶς, ἐπομένως δὲ καὶ κοινωνικῶς, τὸν εἰς τὴν φροντίδα ἑαυτοῦ διαπεπιστευμένον λαόν, καὶ νά καταβάλῃ τὰ θεμέλια τῆς ἡθικοπολιτικῆς ἀναγεννήσεώς του. Τὸ ὀρθόδοξον αὐτοῦ αἴσθημα ἀναφαίνεται εἰς πᾶσαν τὴν ἐπιστολὴν του γραμμὴν· ἡ δὲ φιλομαθεὶς του, τὴν ὁποίαν ὁ κ. Πίχλερον διασύρει, μὴ εἰδώς ὅτι ὁ Ἕλλην ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πλάτωνος μέχρι σήμερον, εἶναι φύσει φιλομαθής, εἰκονίζεται ἀπλοϊκῶτα διὰ τῶν πρὸς τοὺς Ὀλλανδοὺς θεολόγους παρακλησέων του, περὶ ἀποστολῆς βιβλίων καὶ ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων. Ἀπαύγασμα τῆς φιλομαθείας του, εἶναι καὶ ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔρως καὶ ἡ ἀποστορφή αὐτοῦ πρὸς πᾶν, ὅ,τι ἀντίκειται εἰς τὴν τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν συνειδησίαν του. — Ἐάν, ὡς εἶπε περιφανής τις συγγραφεὺς, ὁ χαρακτήρ παντός ἀνθρώπου ἐκτυποῦται ἐν ταῖς ἰδιαιτέραις αὐτοῦ ἐπιστολαῖς ἀκριβέστερον ἢ πανταχοῦ

άλλοθι, τότε ο Κύριλλος ο Λούκαρις όφείλει νά φανή εις πάντων τούς όφθαλμούς ως εις έκ τών μάλλον άνεπιλήπτων χαρακτήρων, όσων άναφέρει ή Ιστορία. Έν αύταις παρίσταται και ως άκάματος φρουρός τής έκκλησίας, και ως άτρόμητος φύλαξ του έθνικού κειμηλίου. Άς τόν άποκαλώσιν οι Λατίνοι «υϊόν του σκότους και άθλητήν τής κολάσεως»· άς τόν ύβρίζουσιν οι άμαθείς αύτου σύγχρονοι ως προδότην τής όρθόδοξου πίστεως, έν τρισί τοπικαίς Συνόδοις κατακριθέντα και άναθεματισθέντα. Ήπατήθη ίσως ο Λούκαρις, τό όμολογούμεν· πλην και ή ίδια αύτου άπάτη τόν μεγαλύνει, διότι είναι άπάτη μεγαλοφρονούσα. Τά μαρτύρια του βίου αύτου, σφραγισθέντα υπό τραγικού θανάτου, έστωσαν ώσει καθρέφτης τών μαρτυριών του έλληνικού έθνους έν του όποιου τή συνειδήσει τό όνομα του Λουκάρεως είναι έγκεχαραγμένον άνεξιτήλοις γράμμασιν» (φ.51, σ. 2γ-δ).

53 'Ιόνιοι νήσοι. φ. 49, 26/7.6.1862, σ. 3δ-4α.

Δύο ψηφίσματα της Βουλής των Επτανήσιων προς τη Βασίλισσα της Αγγλίας, ότι «ή μόνη και όμόθυμος θέλησις του 'Ιονίου λαού ύπήρξε και είναι ή Ένωσις τής Έπτανήσου μετά του Βασιλείου τής Έλλάδος».

54 'Επίσημος διάλογος Γυιζώτου και Λόρδου Παλμερστώνας περί του 'Ανατολικού ζητήματος. φ.50, 2 /14.6.1862, σ. 1α-δ· φ.51, 9/21.6.1862, σ.1α-2β.

Υποσημ. φ. 50, σ. 1α: «Έκ του πέμπτου τόμου τών άπομνημονευμάτων του Γυιζώτου, έκδοθέντος πρό τριών έβδομάδων και περιλαμβάνοντος τά κατά την έν Λονδίνο πρεσβείαν του περιφανεστάτου τούτου πολιτικού άνδρός (άπό του Φεβρουαρίου μέχρι του Όκτωβρίου του 1840). Κατά την έποχήν ταύτην διετέλε έν τη άκμή του τό Αιγυπτιακόν ζήτημα, περί τό όποιον ιδίως και περί τής 'Ανατολής καθόλου άσχολεΐται κατά μέγα μέρος ή λιαν άξιοσπούδαστος αύτη βίβλος. Σ.τ.Σ.». Υπονοείται το βιβλίο *Mémoires pour servir à l'histoire de mon temps, par M. Guizot. Tome cinquième. Paris-Leipzig, 1862, σ. 29-47.*

55 [Μνημείο του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄.] φ. 50, 2/14.6.1862, σ. 3δ.

Προηγείται η εξής σημείωση: «Μεταφέροντες εις τάς στήλας τής «Κλειούς» την έπομένην άγγελίαν περί ίδρύσεως μνημείου εις τόν άείμνηστον Πατριάρχη Γρηγόριον, περιττόν θεωρούμεν πάντα ύπέρ αύτής προτρεπτικόν λόγον». Ακολουθεί η «Άγγελία πρόσ τούς άπανταχού όμογενείς» (ήμερ. 13/25.5.1862): την υπογράφουν ο Μισαήλ Αποστολίδης, Μητροπολίτης Αθηνών, και οι διαπρεπείς Αθηναίοι, Σπουρίδων Αντωνιάδης, Γ.Γ. Παπαδόπουλος, Γεώργιος Αγγελόπουλος και Λασκ. Π. Λασκαρίδης.

56 'Ο Πάπας και ή Ρωμάνα Έκκλησία. φ. 51, 9/21.6.1862, σ. 2β-3β.

Προηγείται το εξής σχόλιο: «Η έπίσημος «Εφημερίς τής Ρώμης» κατεχώρισε κατ' αύτάς δύο περιεργότατα έγγραφα, τών όποιών ή άνάγνωσις, έκτός ότι οικτροτάτην θά έμποίηση πρόσ πάντα έκαστον έντύπωσιν περί τής ένεστώσης καταστάσεως τής ρωμανοκαθολικής έκκλησίας, μαρτυρεί τρανότατα ότι ή έν Ρώμη σύνοδος τοσούτων και παντοδαπών καρδινάλεων και επισκόπων, πάν άλλο θεθαίως προέθετο ή μόνον την έξαγίασιν είκοσιεπτά μαρτύρων. Έστω δέ πρόσ άπόδειξιν τών λόγων μας ή έπομένη κατά τά κεφαλαιώδεστερα όμιλία του 'Αγιωτάτου Πάπα, έκφωνηθείσα την 28/9 'Ιουνίου, έν τη μεγάλη αιθούση του Ουατικανού, εις έπήκοον τών παρεστώτων καρδινάλεων, άρχιερέων και επισκόπων» (σ.2β). Ακολουθεί η όμιλία του Πάπα Πίου Θ' (σ. 2β-δ), η αναφορά του καρδινάλιου Ματαΐης (σ. 2δ-3α) και άρθρα τών νεφημ. «Καρτερία» του Μεδιολάνου και «Εθνική Μοναρχία» του Τουρίνου επικριτικά της όμιλίας του Πάπα και της αναφοράς των επισκόπων (σ.3α-β). Πβ. φ. 52, 16/28.6.1862, όπου συναφές άρθρο της «Εφημερίδας των Συζητήσεων».

57 *Περί τῆς ἑλληνορωσικῆς ἐκκλησίας. Ἀνασκευὴ μαθήματος ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας παραδοθέντος ἐν Σορβώννῃ ὑπὸ τοῦ κ. ἀθθά Περρεϋθου.* φ. 52, 16/28.6.1862, σ. 1α-δ· φ. 53, 23/5.7, σ. 1α-ε· φ. 54, 30/12.7.1862, σ. 1α-ε.

Υπογρ.: Ὁ ἀθθάς Γυεττέης. Ὁ συγγρ. ἦταν γνωστός γάλλος κληρικός, ὁ François René (αργότερα Vladimir) Guettée.

58 *Παραδυσνάβιοι Ἡγεμονίαι.* φ. 52, 16/28.6.1862, σ. 4α-β.

Προηγείται το εἰς σχόλιο: «Παρακαλούμεθα νά καταχωρίσωμεν τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐν Ἰσμαηλίῳ Ἑλληνας, τῶν ὁποίων πολλάκις ἐλάβομεν τό ἐνδόξιμον νά ἐπευφημήσωμεν καὶ εἰς τὴν διάπυρον φιλοπατρίαν καὶ εἰς τὴν γενναίαν πρὸς πᾶν ἔθνωφελές ἔργον διάθεσιν» (σ. 4α). Ακολουθεῖ ἡ ἐπιστολὴ (ἡμερ. 10.5.1862) ἀπὸ τοῖς Ἰσμαηλί, τοῦ Ἀριστάρχου Τσελεπιδάκη, ὁ ὁποῖος διετραγωδεῖ τὴν οἰκτρὴν κατάστασιν τῆς ἐκεῖ ἐλληνικῆς σχολῆς.

ΕΤΟΣ Β' (1862-1863)

(φ. 53-104, 23/5.7.1862 ἕως 14/26.6.1863)

59 [Κύριο ἄρθρο γιὰ τὴν εἰσοδὸν στὸν δεῦτερο χρόνο.] φ. 53, 23/5.7.1862, σ. 1α-β.

«Ἀρχομένου σήμερον τοῦ δευτέρου ἔτους ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς “Κλειοῦς”, θαθεῖαν ἐν πρώτοις ἐκφράζομεν εὐγνωμοσύνην πρὸς τε τοὺς φιλοκάλους κκ. συνδρομητάς, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ὑποστήριξιν ὀφείλεται τῆς ἐφημερίδος ἡ συντήρησις, καὶ πρὸς τοὺς ἀξιοτίμους κκ. ἐπιστάτας, οἵτινες ἀπὸ ἀφιλοκερδοῦς ζήλου εὐηρεστήθησαν νά ἀναδεχθῶσι τῆς ἐπιστασίας τό θάρρος. Ἡ συμπάθεια, τῆς ὁποίας παρὰ πᾶσαν ἡμῶν προσδοκίαν ἡ “Κλειὺ” ἡξιώθη, ἐξελέγξατο ὡς ἀσθενεῖς τὰς φιλοψόγους φωνασκίας φθισιώσης ζηλοτυπίας, παρέχει μὲν ἡμῖν μέγα καὶ εὐφρόουν αἶσθημα ἡθικῆς ἀμοιβῆς, χρησιμεύει δὲ καὶ ὡς ἐλατήριον μείζονος δραστηριότητος καὶ ἐπιμελείας ὅπως ἀποβῇ ἥττον ἀτελές τὸ ἔργον ἡμῶν. Ἀναγκασθέντες πολλάκις νά παραλείψωμεν διὰ τό στενὸν τοῦ χώρου εἰδήσεις ἀξίας λόγου, ἀποβλέποντες δὲ καὶ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ φύλλου πλουτισμὸν καὶ καθωραϊσμὸν, πολὺ μᾶλλον, ἢ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ σχῆμα, συνεσεύλαμεν ἥδη ὅσον δυνατόν τὰ ἐν ἐκάστῃ σελίδι κενά, καὶ, διὰ τῆς συμπεκνώσεως καὶ ἐπιτάσεως τοῦ περιεχομένου, ἡδυνήθημεν ἥδη νά αὐξήσωμεν αὐτό ἐν ὅλῃ κατὰ μίαν καὶ ἐπέκεινα στήλην. — Μετὰ παρησίας ἅμα καὶ μετριοπαθείας διανοούμεθα νά ἀκολουθήσωμεν ἀπαρεγκλίτως τὴν ὁποίαν μέχρι τοῦδε ἐθαδίσασμεν πολιτικὴν πορείαν, ἥτις εἶναι ἀπόρροια πεποιθήσεως ὠρίμως καὶ ἐσκεμμένως σχηματισθείσης. — Ἐάν μὴ ἐδημοσιεύσαμεν καθ' ἐβδομάδα ἄρθρον τι φιλογολικὸν ἢ ἐπιστημονικόν, ὅπως ὑπεσχέθημεν διὰ τοῦ ἡμετέρου προγράμματος, τοῦτο συνέβη παρὰ τὴν ἡμετέραν θέλησιν εἴτε ἔνεκα ἀνωτέρων λόγων, εἴτε ἔνεκα μεγάλης ἐπιωρεύσεως τῆς πολιτικῆς ὕλης. Ἐπὶ πᾶσιν ἐκρίναμεν καθήκον ἡμῶν νά περιφρουρήσωμεν διὰ τῶν περὶ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀρθρῶν τὴν συνείδησιν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁμογενῶν· ἀποχρῶσαν δὲ ἱκανοποιῆσαι ὑπολαμβάνομεν, ὅτι αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἱ διὰ κρυφίαν προγραμματῶν κακίσαντες ἡμᾶς ὡς νοσιφειζόμενους δῆθεν τὴν ὕλην τῶν παρ' ἡμῖν θεολογικῶν ἐφημερίδων, εἴτε ἀλλάξαντες φρόνημα, εἴτε τῶν ἰδίων λόγων ἐπιλήσμονες γενόμενοι, περιπίπτουσιν ἡδη εἰς τὸ ἔπερ καὶ ἡμεῖς ἀμάρτημα, ἴσως δὲ φιλοτιμούμεται καὶ νά μᾶς προλάβωσι. Δέν θά διαλείψωμεν δὲ ἀπὸ τοῦδε νά δημοσιεύωμεν κατὰ μῆνα μικράν τινα διθλοιογραφίαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐκδιδομένων καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας

Ἑλλάδος πραγματευομένων ἐπιστημονικῶν πονημάτων καὶ φυλλαδίων. — Εὐελπιστοῦμεν, ὅτι διὰ τῆς βαθμιαίας ταύτης θελτιώσεως, θὰ ἐπαγάγωμεν καὶ ἄλλας ἐπὶ τὰ κρείττω διαρρυθμίσεις, μὴ παραμελοῦντες καὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ ἐμπορικοῦ μέρους, τοῦ ὁποίου τὰ πλείστα εἶναι ἔργον τοῦ ἐκ Λονδίνου χρηστοῦ ἡμῶν ἀναποκριτοῦ, πρὸς ὃν δημοσίᾳ ἀπονέομεν σήμερον τὰς ἡμετέρας εὐχαριστίας».

60 [Η ομιλία του Πάπα.] φ.53, 23/5.7.1862, σ. 3δ-ε.

Προηγείται η σημείωση: «Ὁ περίθλεπτος ἀθθᾶς Γυεττέης, ἐπήγαγεν ἐσχάτως διὰ τῆς "Χριστιανικῆς Ἐνώσεως" τὰς ἐπομένας παρατηρήσεις περὶ τῶν παρὰ τοῦ Πάπα καὶ τῶν ἐπισκόπων ἐκφωνηθέντων ἐν Ῥώμῃ λόγων» (σ. 3δ). Πθ. 56.

61 Ἀνέκδοτα ἐκ τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ κόμητος Καθούρ. φ.55, 7/19.7.1862, σ. 1α-3ε.

Υποσημ. σ. 1α: «Ἡ προκειμένη διατριβὴ ἐπονήθη ἐπὶ τῇ βάσει τῆς περισπουδάστου εἰσαγωγῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Καθούρ καὶ ἤδη πρῶτος γραμματεὺς τῆς ἐν Παρίσιος ἰταλικῆς πρεσβείας, κ. Ἀρτομ, πρόταξεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἐν Παρίσιος τυπωθεῖσαν συλλογὴν τῶν βουλευτικῶν λόγων τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρός τῆς Ἰταλίας. Σ.τ.Σ». Πρόκειται γιὰ τὸ βιβλίον *Oeuvre parlementaire du comte de Cavour. Traduite et annotée par I. Artom et Albert Blanc*. Paris, 1862.

62 Ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1843 ὑπὸ Γ. Φίλνλεϋ. φ.56, 13/25.7.1862, σ. 1α-ε· φ.57, 20/1.8, σ. 1α-ε· φ.59, 3/15.8, σ. 1α-ε· φ. 60, 10/22.8, σ. 1α-ε· φ. 61, 17/29.8, σ. 1α-ε· φ.62, 24/5.9, σ. 1α-ε· φ.63, 31/12.9, σ. 1α-ε· φ.64, 7/19.9, σ. 1α-ε· φ.66, 21/3.10, σ. 1α-ε· φ.67, 28/10.10.1862, σ. 1α-δ.

Με το φ. 67 ἀπότομη διακοπὴ τῆς διατριβῆς.

63 [«Ἡ διπλωματία καὶ ἡ Ἑλλάς».] φ.57, 20/1.8.1862, σ. 1δ-2δ.

Προηγείται το ἐξῆς σημείωμα: «Ἐλάβομεν κατ' αὐτὰς ἐξ Ἰταλίας, φυλλαδίον ἑλληνιστὶ γεγραμμένον, καὶ φέρον ἐπιγραφὴν "Ἡ Διπλωματία καὶ ἡ Ἑλλάς" [βλ. Γκ.-Μ. 9106]. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ κατοπτρίζεται ἡ πρόθεσις τοῦ συγγραφέως, ὅστις, ἀσπονδὸς ὢν ἐχθρὸς τῆς διπλωματικῆς τέχνης, ἐξετάζει "τί πρέπει νὰ πράξωσιν οἱ Ἕλληνες πρὸς διασκέδασιν τῶν κατακτητικῶν σκοπῶν τῆς Ῥωσσίας, πρὸς ματαίωσιν τῶν συμφερόντων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς πανουργίας τῆς Γαλλίας". Ἐκτιμῶμεν πληρῶς τὰ τὸν ἀγνότατον πατριωτισμὸν, τὸν ὑπαγορεύσαντα τὰς σκέψεις τοῦ ἀνωνύμου συγγραφέως, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ παραδεχθῶμεν ἀπολύτως πάνθ' ὅσα λέγει κατὰ τῶν μεγάλων δυνάμεων, ἰδίως δὲ κατὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἐννοοῦμεν κόλλιστα τὴν πρόθεσιν τοῦ συγγραφέως ἐμπαρόδως πως ἀναπτυσσομένην ἐν τῇ 11 σελίδι τοῦ φυλλαδίου, ἀλλὰ τάχα ἐπιδέχεται αὕτη γενικῆς πραγματοποιήσεως, ἢ, πραγματοποιουμένη, ἔστω καὶ προσωρινῶς, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἄρα ὡς γὰρ ὑπομόχλινται περικοπὲς τοῦ φυλλαδίου (σ. 1δ). Συνεχίζεται ἡ βιβλιοκρισία (1δ-2α) καὶ παρατίθενται περικοπὲς τοῦ φυλλαδίου (2α-δ).

64 Ὁ κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι. φ.58, 27/8.8.1862, σ. 1α-ε.

Υπογρ.: «Κατὰ τὸν Ἰταλὸν ποιητὴν Ρεγάλδην». Στὴν εφημ. τοῦ Τουρίνου «Γνώμη» ὁ Giuseppe Regaldi ἀφηγείται τὴν ἐπίσκεψίν του (5.9.1851) στο μνημεῖο τοῦ Καποδίστρια στὴν Κέρκυρα καὶ τις εἰδησεις περὶ τοῦ Κυβερνήτη που τοῦ διαβιβάσθησαν ἀπὸ τὸν «πολυμαθὴ καὶ ἀκέραιον» Μιχαὴλ Σικελιανό, εὐγενὴ Λευκαδίτη που τὸν συνόδευε στὴν ἐπίσκεψίν του. Το ενδιαφέρον τοῦ Κυβερνήτη γιὰ τὰ Ἰόνια νησιά.

65 [Επιστολή.] φ.58, 27/8.8.1862, σ. 4α.

Προηγείται το εξής σχόλιο: «Εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας ἀπαντῶμεν τὴν ἐπομένην πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν ἐπιστολὴν τοῦ πρέσβους τῆς Ἰταλίας, προσφέροντος τὸν ἔρانون αὐτοῦ διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἀνδριάντος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου». Ακολουθεῖ ἡ ἐπιστολή (ἡμερ. 5/17.7.1862) ποῦ υπογράφει «Ὁ πρέσβυς τῆς Ἰταλίας Τερνέντις Μαμιάνης». Ὁ γράφων διαβιβάζει 100 δραχμὲς «ὡς συνδρομὴν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου». Π8. 55.

66 [Περιοδικό «Επτάλοφος».] φ.60, 10/22.8.1862, σ. 1ε.

Βλ. Γκ. 124. Σχόλιο τῆς Κλ.: «Ὁ κ. Ἰωάννης Μ. Ραπτάρης, συγγραφεὺς καὶ μεταφραστὴς ἀξιολόγων φιλολογικῶν πονημάτων, ἐκδίδει ἀπὸ τῆς 10 Αὐγούστου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, περιοδικὸν σύγγραμμα, ὀνόματι “Ἐπτάλοφος”. Τοῦ περιοδικοῦ δέ τούτου συγγράμματος, ἐκδοθησομένου τακτικῶς τρίς τοῦ μηνὸς ἀνά δύο τυπογραφικὰ φύλλα, κύριος σκοπὸς “ἔβλει εἶσθαι τὸ παρέχειν ἰδίως τῇ πολλᾷ ἐπιθυμοῦσῃ ἀναγνώσκειν νεολαίᾳ ἐκατέρων τῶν φύλων ὅσον τὸ δυνατόν τερπνὰ καὶ ἐπαγωγὰ ἀναγνώσματα. Ἐν τῇ “Ἐπτάλοφ” ὁ φιλαναγνώστης πάσης τάξεως εὐρήσει τὴν ἀρέσκουσαν αὐτῷ ὕλην, περιβεβλημένην μὲ τὴν μάλλον ἐφικτὴν ποικιλίαν καὶ τάξιν· πληθὺς διηγημάτων, ἀλληγορικῶν ἱστοριδίων, ἀπολόγων, παραβολῶν καὶ παραδόσεων, ἀνεκδότων, συμμίκτων, ἀστείων, μύθων, περιηγήσεων κτλ., κτλ. τῶν πάντων ἀφελῶς καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ἀσχετῶς καὶ συντόμως ἐκτεθειμένων, θέλει κοσμεῖ τὰς στήλας τοῦ ἐν λόγῳ περιοδικοῦ, οὕτινος μόνος σκοπὸς ἔσται ὅπως ἀποθῇ τοῖς ὁμογενέσι πρόχειρον ταμεῖον παντοίων γνώσεων καὶ εὐχάριστον συνῆμα καὶ ἐπαγωγὴν ἀνάγνωσμα». — Πεπιθότες ὅτι τὸ ἔργον τοῦ χρηστοῦ καὶ πεπαιδευμένου κ. Ραπτάρου θὰ εὐδοκιμήσῃ, ἐπικαλούμεθα καὶ ἡμεῖς θερμῶς ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν συνδρομὴν τῶν φιλομουσῶν ὁμογενῶν. Οἱ ἐν Τεργέστῃ ἐπιθυμοῦντες νὰ καταγραφῶσι συνδρομηταί, δύνανται ν’ ἀποταθῶσιν εἰς τὸ γραφεῖον τῆς “Κλειοῦς”».

67 Παραδουνάβιοι Ἥγεμονίαι. φ.60, 10/22.8.1862, σ. 3ε.

Προηγείται σχόλιο Κλ.: «Διὰ τὸ στενὸν τοῦ τόπου δὲν ἡδυνήθημεν νὰ καταχωρίσωμεν ἐγκαίρως τὰς ἐπομένας ἐπιστολάς, δύο φιλοπατρίδων ἐν Ἰσμαηλίῳ ὁμογενῶν. Εὐχόμεθα, πρὸς τιμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος, νὰ θεραπευθῇ ὅσον τὰχιστα τὸ παράδοξον ἀτόπημα, περὶ οὗ γίνεται ἐν αὐταῖς λόγος». Ακολουθοῦν οἱ δύο ἐπιστολές: ἡ πρώτη (ἡμερ. 15/27.7.1862) υπογράφεται ἀπὸ τὸν Αρίσταρχο Τσελεπιδάκη καὶ ἀποτελεῖ ἐπαινο τοῦ Γρηγορίου Μάγνητος καὶ τοῦ γάλλου Αλεξάνδρου Κωνσταντινοβιτς, διδασκάλων τοῦ ἐκεῖ Εκπαιδευτηρίου· ἡ δευτέρα (ἡμερ. 7/19.7.1862) υπογράφεται ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Μοροζίνη, καὶ διεκτραγωδεῖ τὴν οἰκτρὴν κατάστασιν τῆς ἐκεῖ ἐλληνικῆς σχολῆς. Π8. 58.

68 [Ἡ Ανατολικὴ Ἐκκλησία.] φ.61, 17/29.8.1862, σ. 1ε.

Σχόλιο τῆς Κλ.: «Ἡ ἐν Παρίσις ὑπὸ Ρώσων θεολόγων ἐκδιδόμενη “Χριστιανικὴ Ἐνωσις” ἤρξατο ἀπὸ τοῦ τελευταίου αὐτῆς ἀριθμοῦ μεταφράζουσα σπουδαίαν τινὰ διατριβὴν ὑπὲρ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, συνταχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ περιφανοῦς κυρίου Ν. Κίστ, καθηγητοῦ τῆς θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λεῦδης. Ἐπειδὴ τινες κατ’ αὐτὰς ὑπέλαβον ἕξ ἀγνοίας ὡς πρόσφατον τὸ ἀπὸ τινων ἤδη ἐτῶν ἐκδοθὲν ἀνωτέρω πονημάτων, σημειοῦμεν ἀπλῶς, ὅτι τοῦτο κατεχωρίσθη ἑλληνιστί, ἅμα ἐκδοθὲν, ἐν τῷ “Αἰῶνι” τῶν Ἀθηνῶν, ἐάν δέ μὴ ἀπατώμεθα, καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ».

69 [Τὰ ἔθνη τῆς Ανατολῆς.] φ.61, 17/29.8.1862, σ. 1γ-2α.

Προτάσσεται το ἐξῆς σημείωμα: «Σπουδαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα τοῦ Βερολίνου, τὰ “Γερμανικὰ Χρονικά” μεγάλης ἀπολαύον διαδόσεως ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Γερμανίας διὰ τὴν ἐξοχὸν μάθεισιν καὶ τὴν θαρύτητα τῶν συντακτῶν καὶ συνεργατῶν αὐτοῦ, περιεῖχεν ἐσχάτως ἀξιοσπουδάστον τινὰ πραγματεῖαν περὶ τῶν ἐθνῶν τῆς Ἀνατολῆς,

συντεταγμένην υπό Ἰωσήφ Ποῦλσκη, οὔγγρου τό γένος. Μή δυνάμενοι νά μεταφέρωμεν εἰς τάς στήλας τῆς “Κλειοῦς” ὁλόκληρον τήν πραγματείαν ταύτην, ὡς λίαν ἐκφραστικήν οὖσαν κατά τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καθεστώτων, ἀρκούμεθα εἰς τά μετριώτερα αὐτῆς χωρία, τά ἐξῆς” (σ. 1γ). Ακολουθοῦν περικοπές τῆς πραγματείας, περί Βλάχων, Βουλγάρων, Ἀλβανῶν (Μιριδιτῶν, Ἀρναούτων) καί ιδίως περί τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρα των Ἑλλήνων: οἱ περικοπές συνοδεύονται ἀπό σχόλια τῆς Κλ.

70 Αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι καί ὁ Γαριβάλδης. φ. 61, 17/29.8.1862, σ. 2γ-ε.

Ιστορική ἐπισκόπηση. Το δημοσίευμα προέρχεται ἀπό τὴν ἐφημ. “Χρόνος” τοῦ Λονδίνου.

71a Βιβλία καινοφανῆ. Ὁ ἀπαραίτητος ὑγροποτοποιός, ἥτοι μυστήρια συνταγῶν πρὸς κατασκευὴν ὑγροποτῶν, ροσολίων, σιροπίων, ὀξειδίων, ζύθων, σουρμπετίων, τεχνητῶν οἶνων, καί πολλῶν ἄλλων ποτῶν. Σύγγραμμα συντεθέν παρὰ διαφόρων ἐμπειρῶν πρακτικῶν, μεταφρασθέν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ. Ἐν Πάτραις, 1862, τύποις καί βιβλιοπωλείῳ Ε.Π. Χριστοδούλου. Τιμᾶται δραχμῶν 2. φ.62, 24/5.9.1862, σ. 1ε.

Ἀπλή μνεία.

71b Ὁ αἰρετικός διδάσκαλος ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου μαθητοῦ ἐξελεγχόμενος. Βιβλίον πάνυ χρήσιμον τοῖς Ὀρθοδόξοις, συντεθέν καί τυπωθέν σπουδῇ, ἐπιμελείᾳ τε καί δαπάνῃ τοῦ ἱεροδιακόνου Φραγκίσκου Προσσαλέντου, τοῦ Κερκυραίου, νῦν δέ τό δεῦτερον τυπωθέν ὑπὸ Παύλου Λάμπρου. Ἀθηνησι, 1862. Τιμᾶται δραχ. 1,75. φ.62, 24/5.9.1862, σ. 1ε.

Βλ. Γκ.-Μ. 9245. Σύντομη ἐπαινετική κρίση.

72 [Η λύση τοῦ Ανατολικοῦ ζητήματος.] φ.62, 24/5.9.1862, σ. 1ε-2γ· φ.63, 31/12.9, σ. 16-ε· φ.64, 7/19.9.1862, σ. 1δ-2θ.

Στο φ.62 προηγείται τὸ ἀκόλουθο σχόλιο: «Καί ἕτερον ἐθνογραφικὸν δοκίμιον περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ λαῶν, οὐχ ἥττον ἀξιοσημείωτον τοῦ ἐν τῷ προλαβόντι φύλλῳ τῆς “Κλειοῦς” σκιαγραφηθέντος [βλ. 69], ἀπηντήσαμεν κατ’ αὐτὰς εἰς τὴν ἐν Βιέννῃ ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος ὑπὸ πειραδευμένων σέρθων ἐκδιδομένην “Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν”. Διὰ τό λίαν διαφέρον τοῦ θέματος τούτου, δέν νομιζομεν ἀσυντελεῆς νά δώσωμεν συνεκτικὴν τινα περιλήψιν καὶ τῶν ἐθνογραφικῶν δοξασιῶν τοῦ σέρθου συγγραφέως, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως τινάς, ὑπολαβόντες πεπλανημένας, παρεκινήθημεν ν’ ἀνασκευάσωμεν διὰ βραχέων. Τὰς ἰδίως δέ πολιτικάς παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέως ἐξεοβελίζοντες ὡς σφόδρα ριζικάς — ἡ διατριβὴ ἐπιγράφεται “Τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα καὶ ἡ ὀργανικὴ αὐτοῦ λύσις” — ἀρκούμεθα εἰς τὰς ἁνωτέρας περιόδους. Ὁ συγγραφεὺς προοιμαζόμενος “δογματίζει” τάδε» (σ. 1ε). Ακολουθοῦν ἀποσπάσματα τοῦ προοιμίου· περὶ τῆς ἀρχῆς των ἐθνικοτήτων· Σλάβοι, Ρωμάνοι, Ἕλληνες, Ἀλβανοί, Ὀθωμανοί. Επικρίσεις τῆς Κλ. Στο φ.63, περὶ τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου. Στο φ.64, περὶ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ ὀργανισμοῦ.

73 [Τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Φροντιστήριον ΚΠόλεως.] φ. 65, 14/26.9.1862, σ. 1α-δ.

Προηγείται τὸ ἀκόλουθο σχόλιο: «Εἶναι γνωστὸν ὅτι πρὸ τινων μνηνῶν, διάφοροι ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων καὶ φιλογενεστέρων Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὀρμηθέντες ὑπὸ γνησίῳ καὶ γονίμῳ πρὸς διάδοσιν τῆς ἐλληνικῆς παιδείας ἑρωτος, εἶχον ἀποφασίσαι τὴν σύστασιν ἐκπαιδευτικῆς ἐταιρίας ἐν Βυζαντίῳ. Ταύτης ὁ σκοπὸς καὶ ἡ

ἀποστολή ὑπάρχουσι σαφῶς ἐκτεθειμένα ἐν ἰδιαίτερω καταστατικῷ [πθ. Ηλίου 1359], περιέχοντι 25 ἐν ὅλοις ἄρθρα, ἐκ τῶν ὁποίων συγχωρηθῆτω νά μεταφέρωμεν ἐνταῦθα πρὸς γνῶσιν τῶν μὴ εἰδῶτων τὰ ἐπόμενα τρία, ὥς τὰ κυριώτερα ὄντα καὶ τῆς προθέσεως τῶν ἐλληνικωτάτων ἱδρυτῶν ἐμφατικά» (σ. 1α). Ακολουθοῦν τὰ ἄρθρα 1,2 καὶ 3 (σ. 1α-β) καὶ τὸ σχόλιό τῆς Κλ.: «Εἰ καὶ τὰ προκαταρκτικά ἄρθρα εὐστόχως διασαφούσι τὴν ἀναθερμὸν πρόθεσιν τῶν θεμελιωτῶν τοῦ Ἑκπαιδευτικοῦ Φροντιστηρίου, κρίνομεν ἀναγκαῖον, εἰς πλατυτέραν τοῦ προκειμένου θέματος ἐρμηνεῖαν, νά καταχωρίσωμεν καὶ τὴν ἐπομένην ἐγκύκλιον, τὴν ὁποίαν ἡ ἔντιμος τοῦ φροντιστηρίου ἐφορεία διεβίβασε τότε πρὸς τοὺς ἐξω ὁμογενεῖς, ἐξαιτουμένη παρ' αὐτῶν συνδρομήν» (σ. 1β). Ακολουθεῖ ἡ ἐγκύκλιος (σ. 1β-γ) καὶ, μετὰ, μακρὸν σχόλιό τῆς Κλ. (σ. 1γ-δ): Ἡ Κλ. διερωτάται γιὰτὶ ἐξῆς μῆνες μετὰ τὴ σύσταση τοῦ φροντιστηρίου, ἐκτοτε δὲν ἀκούσθηκε τίποτε περὶ αὐτοῦ. Θὰ ἦταν δυστύχημα, «ἐάν οἱ ἀναλαβόντες τὸ μεγαλουργὸν σχέδιον τοῦ ἐλληνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ φροντιστηρίου ἠναγκάζοντο μετέπειτα ὑπὸ ἀκηδίας ἢ ὀκνου νὰ τὸ ἐγκαταλίπουν, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ αὐτὴ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, τὰς ἐξευγενιστικὰς αὐτῶν προθέσεις ἐκτιμῶσα, ἐκλήγησε τὴν προσήκουσαν ἀδειαν» (σ. 1γ). Ἀνάγκη ἐπιδόσεως στο ἔργο τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους ἀναγεννήσεως. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἐλληνισμοῦ παραδοκοῦν. Ὁ ἐπιλόγος τοῦ ἀρθρου: «Πρὸς τὰς φανεράς καὶ κρυφίας ταύτας ὑπονόμους τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἐλληνισμοῦ, ἀς ὑπορύξωμεν ἡμεῖς ἐτέρας ἀνθυπονόμους, ἀμυνόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀλωθῆτου διασώσεως τῆς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐμπιστευθείσης ἡμῖν ἱερὰς παρακαταθήκης. Οὕτε θλοσυράς λόγχας οὕτε πυρίνας σφαῖρας οὕτε ὑσιτενὴ φρουρία ἔχοντες νὰ ἀντιτάξωμεν πρὸς τοὺς ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιβουλευόμενους τὴν τιμωφειστέραν μερίδα τῆς ἡμετέρας περιουσίας, ἀς πολεμήσωμεν τοῦλάχιστον αὐτοὺς διὰ τοῦ συμπεπηγμένου πνεύματος τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν συνειδήσεως: ἀς προσενέγκωμεν ἅπαντες, καὶ οἱ ἔχοντες καὶ οἱ οὐκ ἔχοντες, οἱ μὲν ἐκ τοῦ περισσοῦ, οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἐαυτῶν ὑστερήματος, τὸν πρὸς τὴν δολιευομένην πατρίδα ὀφειλόμενον φόρον, πρὸς σχηματισμὸν ἰσχυροῦ κέντρου ἐκπαιδευτικῆς ἐνεργείας: ἀς ἀνεγείρωμεν, διὰ καθολικοῦ ἐράνου, εἰς τὰς ἀπειλουμένας ὑπὸ τῆς βουλγαροσλαβικῆς κατακλύσεως ἐλληνικὰς χώρας, σχολεῖα, ἵνα παρασκῶνται ἐν αὐτοῖς οἱ μέλλοντες πνευματικοὶ φρουροὶ τῶν προκεχωρηκότων σταθμῶν τοῦ ἐλληνισμοῦ. — Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ ποθουμένου σκοποῦ, ποῖον ἄλλο, ἐρωτῶμεν, καταλλήλοτερον μέσον παρὰ τὴν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καθίδρυσιν Ἑκπαιδευτικοῦ Φροντιστηρίου ἔχοντος προστάτας, προαγωγούς καὶ κηδεμόνας, ἄνδρας πολυταλάντους μὲν οἷοι οἱ Ζαρίφαι, οἱ Καλλιδαὶ καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι, πεπαιδευμένους δὲ, οἷοι ὁ Καραθεοδωρῆς, ὁ Βασιάδης, ὁ Πασιπᾶτης κλ. — Εἰς τὸν πεφωτισμένον πατριωτισμὸν καὶ τὴν φιλόκαλον διάθεσιν τῶν ἐγκρίτων ὁμογενῶν τῆς περιφανοῦς μεγαλοπόλεως πεποισθότες, χρηστοτάτας διατρέφομεν ἐλπίδας περὶ τῆς ὅσον οὕτω τελεσιουργοῦ καρταρίσεως τοῦ ἐθνωφελεστάτου αὐτῶν σχεδίου. Ἡ ἡμέρα δὲ ἐκείνη, καθ' ἣν τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Φροντιστήριον θὰ ἀρξῇται τῶν τακτικῶν ἐργασιῶν του — τὸ λέγομεν μετὰ συγκινήσεως θαυτάτης — ἔσται ἡμέρα μεγάλῃς ἐθνικῆς πανηγύρεως» (σ. 1δ). Πθ. φ. 69, 12/24. 10.1862, σ. 1δ-2α, ὅπου τὸ ἐξῆς σημείωμα τῆς Κλ.: «Ἐν χρηστὸν τέκνον τῆς πατρίδος, ὀρμηθὲν ἐξ ὧων ἐγράψαμεν ἐν τινι τῶν προλαβόντων φύλλων τῆς «Κλειοῦς» περὶ τῆς μελετωμένης ἐν Κωνσταντινουπόλει συστάσεως Ἑκπαιδευτικοῦ Φροντιστηρίου, εὐηρεστήθη νά διαβιβᾷ πρὸς ἡμᾶς τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν» (σ. 1δ). Ἐπετα ἐπιστολή, με τὴν υπογρ. «Εἰς ἔλλην σπουδαστήν», ἀπὸ το Παρίσι (ἡμερ. 22/4.10.1862), με τὴν ὁποία ὁ γράφων συνιστᾷ τὸ ἀνοιγμα, μέσω τῆς Κλ., καταλόγου συνεισφορῶν με σκοπὸ τὴν ἰδρυση τοῦ φροντιστηρίου (σ. 1δ-ε). Τέλος ἡ Κλ. (σ. 1ε-2α) σχολιάζει τὴν ἐπιστολήν.

74 Ἑλλάς. φ. 65, 14/26.9.1862, σ. 3ε.

Προηγείται τὸ ἐξῆς σχόλιό: «Εἰς τὴν Ὑριστιανικὴν Ἑνωσιν» θεολογικὴν ἐφημερίδα, ἐκδιδομένην ἀπαξ τῆς ἑβδομάδος ἐν Παρίσις, ἀπαντῶμεν τὴν ἐπομένην ἀνασκευὴν τοῦ ἐν τῷ προλαβόντι φύλλῳ τῆς «Κλειοῦς» μετενεχθέντος ἀρθρου τῆς «Ἀρμονίας»

του Τουρίνου, ἡ ὀρθότερον εἰπεῖν τῆς παρισιανῆς "Ἐνώσεως" ἐκ τῆς ὁποίας ἡρανίσθη ἡ "Ἀρμονία" [βλ. φ. 64, 7/19.9.1862, σ. 4α-8, ὅπου ἄρθρο τῆς «Ἀρμονίας» γιὰ τὸν ἐκλατινισμὸ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς]. Ακολουθεῖ ἐπιστολὴ τοῦ Κωνσταντίνου Καραθεοδωρή, ἀναιρετικὴ τοῦ ἀρθροῦ τῆς «Ἀρμονίας».

75 [Ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου.] φ. 65, 14/26.9.1862, σ. 4α-8.

Προηγείται τὸ σημεῖωμα: «Εἰς συμπόσιον, δοθέν κατ' αὐτὰς ἐν Βρυξέλλαις, πρὸς τιμὴν τοῦ ὀνομαστοῦ ποιητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ Βίκτωρος Οὐγώ, οὗτος ἀπήγγειλε φλογερὸν λόγον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου. Ἰδοὺ ἀποσπάσματα τινὰ ἐκ τῆς ὁμιλίας τοῦ ἀδιαλλάκτου τούτου ἐχθροῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος» (σ.4α). Ακολουθεῖ ὁ λόγος (σ. 4α-8).

76a *Βιβλία καινοφανῆ. Τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Ἱερὰ Ἱστορία κατ' ἑκτασιν διηγηθεῖσα μὲν τοῖς τοῦ Λυκείου Κερκύρας φοιτηταῖς, χάριν δὲ τῶν εὐσεβῶν καὶ φιλομαθῶν πλείσταις θεολογικαῖς καὶ ἄλλαις γνώσεσιν ἀναγκαίαις, ἔτι δε καὶ βιβλικῶ γεωγραφικῶ χάρτη πλουτισθεῖσα καὶ δαπάναις ἰδίαις ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Ἀρσενίου ἱερέως Πανδῆ.* Ἐν Κερκύρᾳ, 1862. φ. 66, 21/3.10.1862, σ. 1ε.

Βλ. Γκ. -Μ. 9433. Σύντομος ἐπαινος τοῦ βιβλίου.

76b [Περιοδικό «Ἐπτάλοφος».] φ. 66, 21/3.10.1862, σ. 1ε.

Βλ. 66. Σχόλιο τῆς Κλ.: «Ἐλάβομεν κατ' αὐτὰς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς πρό τινων ἐβδομάδων ἀγγελθείσης «Ἐπτάλοφου», συγγράμματος περιοδικοῦ, ἐκδομένου τρίς τοῦ μηνός ὑπὸ τοῦ μουσικοφράου κ. Ἰ. Ραπτάρχου. Ὅστις ἐκ τῶν ἐν Τεργέστῃ ὁμογενῶν ἐπιθυμεῖ νὰ συνδράμῃ τὸ περισπούδαστον τοῦτο περιοδικὸν σύγγραμμα, ἀποσταθῇ εἰς τὸ γραφεῖον τῆς "Κλειοῦς"». Ακολουθεῖ ἐκθεσις τῶν περιεχομένων τοῦ τεύχους τῆς 10.9.1862.

77 *Ἡ ἐθνικότης ὡς πρὸς τὸν νοτισλαβισμόν.* φ. 66, 22/3.10.1862, σ. 2δ-3δ· φ. 68, 5/17.10.1862, σ. 2δ-ε.

Σημείωση φ. 66, σ. 2δ: «Ἐκρίναμεν σκόπιμον νὰ μετενέγκωμεν τὸ ἐμβριθές τοῦτο ἄρθρον τῆς «Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως» εἰς τὰς στήλας τῆς «Κλειοῦς» ὅπως μάθωσιν οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ μεθ' ὁπόσης ἐγκατερέσσεως καὶ συνέσεως οἱ τῶς ἀξέστοι νότιοι Σλάβοι ἀναπτύσσουσι τὴν ἐθνικὴν των συνείδησιν καὶ ἐργάζονται εἰς τὴν ἐμπέδωσιν καὶ ὁμοίμορφον σύμπηξιν τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν στοιχείων. Σ.τ.Σ».

78a *Βιβλία καινοφανῆ ἐν Γερμανίᾳ. Πινδάρου βίος καὶ ποιήσεις ὑπὸ Λ. Σμιδιτίου.* Ἐν Βόννῃ, 1862, παρὰ Μάρκφ. φ. 67, 28/10.10.1862, σ. 1ε.

Σύντομη ἐπαινετικὴ κρίσις τοῦ βιβλίου *Pindar's Leben und Dichtung dargestellt von Leopold Schmidt*, Bonn, 1862.

78b *Στοιχεῖα Ἑλληνικῆς Ἑτυμολογίας ὑπὸ Γεωργίου Κουρτίου. Δεύτερος Τόμος.* Ἐν Λειψία, 1862, παρὰ Τεϋθνέρφ. φ. 67, 28/10.10.1862, σ. 1ε.

Σύντομη ἐπαινετικὴ κρίσις τοῦ βιβλίου τοῦ Georg Curtius, *Grundzüge der Griechischen Etymologie*, Leipzig, 1862.

78c *Βιβλία ἐπτὰ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, ἥτοι μελέται περὶ τοῦ συστήματος τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν σχέσεων αὐτοῦ*

πρός τήν όφιαιτέραν θεολογίαν καί φιλοσοφίαν, υπό Έρρίκου Στάιν, έν Γοτίγγη, 1862. φ. 67, 28/10.10.1862, σ. 1ε.

Σύντομη κρίση του α' μέρους του συγγράμματος του Heinrich von Stein, *Sieben Bücher zur Geschichte des Platonismus*, Göttingen, 1862. Το μέρος αυτό φέρει την επιγραφή «Προαφήγησης καί σύστημα του Πλατωνισμού» και αναδεικνύει τον συγγρ. δεινότατο πλατωνικό.

79 *Θρηνωδία καθολικού έπισκόπου περί τής όρθοδόξου Έκκλησίας*. φ. 68, 5/17.10.1862, σ. 1α-ε· φ. 69, 12/24.10, σ. 1α-ε· φ.70, 19/31.10.1862, σ. 1α-2δ.

Με το φ. 70 διακόπτεται η συνέχεια της διατριβής. Πθ. υποσημ. φ. 68, σ. 1α: «Κατ' αίτησιν διαφόρων συνδρομητών μας υπό κνισμού, ώς φαίνεται, περιεργείας παρακινήθεντων, καταχωρίζομεν έκ του γαλλικού έξηλληνισμένον όλόκληρον, τόν κατά τήν έν Ρώμη σύνοδον τών ρωμανοκαθολικών έπισκόπων, υπό του αρχιεπισκόπου Αύρηλίας, κ. Δ υ π α ν λ ο ύ π, άπαγγελθέντα πολύκροτον λόγον περί τής Άνατολής καί τής Άνατολικής Όρθοδόξου Έκκλησίας. Αί κατά τής όρθοδόξου ήμών θρησκείας άβέλτεροι, ίνα μή είπωμεν άλλο τι, έπιφωνήσεις του σοφού έπισκόπου, όμολογοϋμεν ότι διήγειραν έν ήμίν θαθείαν λύπην, διότι δέν έλησμονήσαμεν εισέτι, ότι ό γάλλος ιεράρχης ήγάπησε καί άγαπά ίσως τούς Έλληνας, πολλάκις δέ καί ώμίλησεν υπέρ αύτών. Σ.τ.Σ». Πρόκειται για τον αρχιεπίσκοπο Félix Antoine Philibert Duranloups.

80 *Άγγελία*. φ. 70, 19/31.10.1862, σ. 2ε.

Υπογρ.: Γ. Πολυχρονιάδης. Αγγέλλεται (ημερ. 28.9.1862) η έκδοση της «Έπιτομής τής Ιστορίας τών Παπών» του Α. Βιάγκη Γιοβίνη σε μετάφραση Χ. Βαδάκου (βλ. Γκ.-Μ. 9608). Προηγείται (σ. 2δ) σημείωμα της Κλ. με θερμή σύσταση του αναγγελλόμενου έργου.

81 *Προκήρυξις του Βασιλέως*. φ. 70, 19/31.10.1862, σ. 4α.

Ο βασιλέας Όθων αγγέλλει (ημερ. 12/24.10.1862) την απόφασή του να εγκαταλείψει την Ελλάδα.

82 *Η προσωρινή Κυβέρνησις τής Ελλάδος προς τούς Έλληνας*. φ. 70, 19/31.10.1862, σ. 4α.

Διάγγελμα της προσωρινής Κυβερνήσεως (ημερ. 11/23.10.1862). Υπογράφεται από τον πρόεδρο Β ο ύ λ γ α ρ η.

83 *Κρίσεις του Εύρωπαϊκού τύπου περί τών έν Ελλάδα συμβάντων*. φ. 71, 26/7.11. 1862, σ. 1γ-2α.

Πυκνές κρίσεις του γερμανικού, γαλλικού, ιταλικού και αγγλικού τύπου μετά την έκπτωση του Όθωνος.

84 *Έπιστολιμαίαι διατριβαί περί τής Ελλάδος*. φ. 71, 26/7.11.1862, σ. 3α-γ.

Υπογρ.: Δ ί γ α μ μ α. Από την εφημ. «Χρόνος» του Λονδίνου (της 16/28.10.1862). Περί τής καταστάσεως στην Ελλάδα μετά την παραίτηση του Όθωνος. Ο επιστολογράφος επανέρχεται στην ίδια εφημερίδα, βλ. φ. 72, 2/14.11.1862, σ. 2ε-3α.

85 *Ρωμανία*. φ. 71, 26/7.11.1862, σ. 3ε.

Προηγείται το ακόλουθο σημείωμα: «Έκ Γιουργέβου έλάβομεν κατ' αύτάς τήν

επομένην ἐπιστολήν, τήν ὁποίαν εὐχαρίστως δημοσιεύομεν». Ακολουθεῖ ἡ ἐπιστολή στήν ὁποία ο ἑγράφων διαβιβάζει εὐχαριστήρια ἀναφορά (ἀπό το Γαλάζιο, 9/21.8.1862) τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν πρὸς τὸν Κωνσταντῖνο Βέρκο, ο ὁποῖος ἐμέλλε νὰ παραιτηθεῖ ἀπὸ το πρὸς ἐνικὸ τοῦ ἀξίωμα. Πρ. 43.

86 Ὁ ἀγγλικὸς τύπος περὶ τῆς Ἑλλάδος. φ. 72, 2/14.11.1862, σ. 1γ-2δ· φ. 73, 9/21.11, σ. 16-2α· φ. 74, 16/28.11, σ. 1γ-2γ· φ. 75, 23/5.12, σ. 1γ-3β· φ. 76, 30/12.12, σ. 16-2δ· φ. 77, 7/19.12, σ. 2α-ε· φ. 78, 14/26.12.1862, σ. 1δ-2ε.

Πυκνὰ σχόλια τῶν ἀγγλικῶν εφημ.

87 Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἑπτάνησος. φ. 72, 2/14.11.1862, σ. 3α-β.

Προτάσσεται τὸ ἐξῆς σημείωμα: «Ὁ ἐν Ὁξωνία διάσημος καθηγητὴς κ. Γόδβιν Σ μ ἱ θ διεβίβασε πρὸς τὸν ἐκδότην τῶν «Ἡμερησίων Νέων» τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν» (σ. 3α). Ὁ ἐπιστολογράφος, Godwin Smith, υποστηρίζει τὴν ἐνωση τῆς Ἑπτανήσου με τὴν Ελλάδα.

88 [Γουλιέλμος Θεόδωρος Παλαιολόγος.] φ. 72, 2/14.11.1862, σ. 3γ.

Προτάσσεται τὸ ἐξῆς σχόλιο: «Ὁ ἀγγλικὸς τύπος ἐξακολουθεῖ ἀγορεύων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε ἐνθουσιασμοῦ. Αἱ πλεῖστα μάλιστα ἐκ τῶν τοῦ Λονδίνου ἐφημερίδων προτείνουν αὖτις σπουδαίως οὐ μόνον τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα παραχώρησιν τῶν Ἰονίων Νήσων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου, διὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Κρήτης. Ἐκφράζονται δὲ καὶ λίαν συμπάθως περὶ τῆς ἐπιθυμίας ἥν διατρέφουσιν οἱ Ἕλληνες νὰ ἰδῶσιν ἀναβιβαζόμενον ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν πρίγκηπα Ἀλφρέδον. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἀνέκυψε νέος ὑποψήφιος τοῦ ἐλληνικοῦ θρόνου, ἔλκων τὸ γένος ἐκ βασιλέων ἀρχαιοτάτων καὶ οὐδεμίαν ἔχων συγγένειαν μετὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ δυναστείων. Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐρανίζομεθα ἐκ τῆς ἀνταποκρίσεως τοῦ «Ἐωθινοῦ Ταχυδρόμου» τὰ ἐξῆς». Ακολουθεῖ δημοσίευμα τῆς ἀγγλικῆς εφημ. περὶ τοῦ Γουλιέλμου Θεοδώρου Παλαιολόγου, υπαλλήλου σὺν ἱατρικὸν τμήμα του ἀγγλικοῦ στρατοῦ. Ὁ Παλαιολόγος εἶναι ὁ μόνος στήν Εὐρώπῃ εκπρόσωπος τῆς οἰκογενείας Παλαιολόγων, ἀπὸ κλάδο τῆς που μετανάστευσε στὶς Ἰνδίες ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο. Γίνεται ἐπίσης λόγος γιὰ ἄλλον κλάδο τῆς οἰκογενείας, ὁ ὁποῖος εἶχε, πρὸ αἰῶνων, ἐγκατασταθεῖ στήν Κορνοουαλία καὶ ἀφανίστηκε με τὴν πάροδο τοῦ χρόνου. «Ἐπὶ τοῦ ἐπιθυμίου λίθου τοῦ τελευταίου τῆς οἰκογενείας γόνου ἀναγινώσκεται ἡ ἀμεσος αὐτοῦ καταγωγὴ ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων».

89 Ἰδιαιτέρα ἀλληλογραφία τῆς «Κλειοῦς». φ. 72, 2/14.11.1862, σ. 3δ-ε.

Υπογρ.: Ζ. Ὁ ἐπιστολογράφος γράφει ἀπὸ τὴν ΚΠολη (ἡμερ. 27/8.11.1862) γιὰ τὴν ἐκεῖ ἐκδηλώσει πρὸς πανηγυρισμὸ τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς στήν Ελλάδα. Παράτιθεται ὁ λόγος τοῦ Ἡροκλέους Β α σ ι ἄ δ ο υ κατὰ τὸν εορτασμὸ. Προπόσει ἐπὲρ τῆς υγείας τοῦ πρίγκηπα Ἀλφρέδου. Βγήκε καὶ σε φυλλάδιο, βλ. Γκ.-Μ. 8995.

90 Συνέλευσις Ἑλλήνων ἐν Λονδίῳ. φ. 73, 9/21.11.1862, σ. 2α-γ.

Μακρὰ ἀνταπόκριση ἀπὸ τὸ Λονδίνο (ἡμερ. 29/10.11.1862) γιὰ τὴν δραστηριότητα τῆς ἐκεῖ συσταθείσας ἐλληνικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς Μ.Ε. Ροδοκανάκη, Σ. Ξένου, Α. Ράλλη, Κ. Γεραλόπουλο, Α. Τσίφο, Ε. Φραγκιάδη, Α. Ἰωαννίδη, Σπάρταλη, Β. Μελά, Σ. Φραγκιάδη, Καθάφη καὶ Λασκαρίδη. Π8. φ. 75, 23/5.12.1862, σ. 3ε-4α (υπογρ.: Μ.Ε. Ρ ο δ ο κ α ν ἄ κ η ς, ἀνταπόκριση ἀπὸ τὸ Λονδίνο, ἡμερ. 18/30.11.1862, περὶ τοῦ ψηφίσματος τῆς ἐλληνικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Λονδίνου, ἡμερ. 26.11.1862) καὶ φ. 75,

23/5.12.1862, σ. 4α-β (υπογρ.: Στέφανος Ξένος, επιστολή από το Λονδίνο, ημερ. 16/28.11.1862, για το δημοσίευμα της Κλ. του φ. 73).

91 Πολιτική επιθεώρησης. φ.74, 16/28.11.1862, σ. 1α-γ.

Κύριο άρθρο Κλ. Το αγγλικό Σύνταγμα του 1688, προοδύοντας μαζί με το έθνος, συνουσιώθηκε μαζί του· και το ελληνικό έθνος είναι δυνατό να ακολουθήσει παράλληλη προς το αγγλικό πορεία. «Θέλομεν ν' αναπτύξωμεν έσωτερικώς τήν 'Ελλάδα διά της βοήθείας τής 'Αγγλίας· θέλομεν νά άνιδρύσωμεν ισχυράν συνταγματικήν πολιτείαν, άφ' ής νά εξέλθωσι ποτε, ώς από Δουρείου ίππου, οί άκαταγώνιστοι στρατιώται του έλληνικού πολιτισμού καί τής έλληνικής ήθοποιήσεως τής 'Ανατολής» (σ. 1γ).

92 [Επιστολή.] φ.74, 16/28.11.1862, σ. 3δ-ε.

Προτάσσεται το εξής σημείωμα: «Τήν έπομένην πρός τούς έν Κωνσταντινουπόλει γενναίους καί φιλοπάτριδας 'Ελληνας παράκλησιν καταχωρίζομεν λίαν άσμένως, έξ όλης καρδίας εύχόμενοι ίνα τύχη τής ποθουμένης πραγματοποιήσεως, πρός θρίαμβον του καταδιωκομένου έλληνισμού» (σ. 3δ). Η επιστολή (υπογρ.: 'Αθ. 'Α. Σωσιόδης) από την Κωνσταντινούπολη (ημερ. 31.10.1862) απευθύνεται «Πρός τούς φιλομούσους όμογενείς τής πρωτεύουσής» και αποτελεί έκκληση υπέρ της ελληνικής σχολής και εκκλησίας στο Χάι-κιοί (Φιλιπούπολη). Μνημονεύονται οι δωρεές των ομογενών, του Χ. Σταύρου Πρόμου και της Χ. Ιλαρού, και επισημαίνονται οι κίνδυνοι του σλαβισμού.

93 Σκέψεις περί τής έν 'Ελλάδι μεταβολής. φ. 74, 16/28.11.1862, σ. 2γ-δ.

Ανταπόκριση στην εφημ. «Χρόνος» του Λονδίνου, από την Αθήνα. Περί τής «μεγάλης ιδέας» χαρακτηρίζεται «ό δριμύτατος καί άσπονδότατος τής 'Ελλάδος πολέμιος». Οι τελευταίες εξελίξεις στην Ελλάδα. Τα ελαττώματα της βασιλείας του Όθωνος.

94 [Επιστολή.] φ. 75, 23/5.12.1862, σ. 4α.

Προηγείται το εξής σημείωμα: «Διάφοροι τών έν Λονδίνω νέων 'Ελλήνων διεβίβασαν έπ' έσχάτων εις τόν έν 'Αθήναις συστηθέντα πολιτικόν σύλλογον «Ρήγας ό Φερραϊός» τήν έπομένην επιστολήν». Ακολουθεί η επιστολή (ημερ. 15/27.11.1862), η οποία συνιστά συσπείρωση περί τη σημερινή κυβέρνηση για το καλό του έθνους.

95 [Επιστολή.] φ. 76, 30/12.12.1862, σ. 3γ.

Προηγείται το εξής σημείωμα: «Ο κ. Γρηγόριος 'Υψηλάτης διεβίβασε πρός τόν "Εωθινόν Ταχυδρόμον" του Λονδίνου τήν έπομένην επιστολήν». Ακολουθεί η επιστολή (ημερ. 17/29.11.1862, από τη Βιέννη, υπογρ.: «Ο πρίγκηψ 'Υψηλάντης»), όπου ο γράφων εκθέτει τις ευεργεσίες των προγόνων του στην απελευθέρωση της Ελλάδας.

96 'Η 'Ελλάς σ. 3α-ή άγγλική πολιτική υπό γαλλικήν έποψιν. φ. 77, 7/19.12.1862, σ. 3δ-γ. φ. 78, 14/26.12.1862, σ. 2ε-3α.

Προηγείται η ακόλουθη σημείωση (φ. 77, σ. 38): «'Η "Επιθεώρησης τών δύο Κόσμων", διασημότετον περιοδικόν σύγγραμμα δις του μηνός έν Παρισίοις εκδιδόμενον καί περιέχον όπισθεν τών ποικίλων φιλογολικών αυτού άρθρων, πολιτικήν άνακεφαλαίωσιν τών άνά πάν δεκαπενθήμερον συμβαινόντων, διέλαθεν έπ' έσχάτων λίαν έπιτυχώς περί τής έν 'Ελλάδι μεταπολιτεύσεως, έπιτυχέστερον θεθαίως πάσης άλλης γαλλικής έφημερίδος. Μή έχοντες δέ πρό όφθαλμών τό πρωτότυπον, μεταφράζομεν έκ του Ιταλικού τās κυριωτέρας κρίσεις του γάλλου διατριβογράφου».

97 [Γ. Π. Λασκαρίδης.] φ. 77, 7/19.12.1862, σ. 3δ.

Σημείωμα Κλ.: «Οί έν Λονδίνω 'Ελληνες εξέλεξαντο άντιπρόσωπον αυτών έν τη

Ἐθνοσυνλεύσει τόν κ. Γ. Π. Λασκαρίδην, ἄνδρα ἀπολαύοντα γενικῆς ὑπολήψεως διά τόν ἀκέραιον αὐτοῦ χαρακτῆρα καί διά τήν ἀδόμαστον φιλοπατρίαν του. Ὁ κ. Λασκαρίδης διεβίβασε πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς αὐτοῦ τήν ἐπομένην εὐχαριστήριον ἐπιστολήν». Ακολουθεῖ ἡ ἐπιστολή του Λασκαρίδη (ἡμερ. 11.12.1862), με τὴν ὁποία εὐχαριστεῖ γιὰ τὴν ἐκλογή του ὡς ἀντιπροσώπου τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος του Λονδίνου στὴν ἐθνικὴ Συνέλευση τῶν Ἑλλήνων. (Πθ. φ. 78, 14/26.12.1862, σ. 3ε, ὅπου ἡ ἀκόλουθη εἰδηση: «Ἀπερχόμενον εἰς Ἀθήνας, οἱ ἐν Λονδίῳ ὁμογενεῖς προσήνεγκον πρὸς τὸν πληρεξούσιον αὐτῶν, κ. Γ. Λασκαρίδην, πολυτελὲς συμπόσιον, ἐφ' οὗ ἐνθουσιῶδεις ἀπηγγέλθησαν λόγοι καὶ ἔτι ἐνθουσιωδέστεραι ἐγένοντο προτάσεις. Ὁ φιλόπατρις κ. Λασκαρίδης ἐξεφώνησε τὴν ἐπομένην ἀπολοικωτᾶτην προσλαλιάν». Ακολουθεῖ ὁ λόγος του Λασκαρίδη).

98 Πολιτικὴ ἐπιθεώρησις. φ. 78, 14/26.12.1862, σ. 1α-γ.

Κύριο ἄρθρο τῆς Κλ. γιὰ τὴ σημασίαν τῆς παραχωρήσεως τῶν ἰονίων νήσων στὴν Ελλάδα.

99 Αἱ Ἰταλικάι, γαλλικάι καὶ αὐστριακαὶ ἐφημερίδες περὶ τῆς Ἐπανήσου. φ. 78, 14/26.12.1862, σ. 2γ-ε.

100 Ἐπιστολιμαῖα διατριβαὶ περὶ Ἑλλάδος. φ. 78, 14/26.12.1862, σ. 3β-γ.

Υπογρ.: Φιλόλογος. Ο γράφων επιστέλλει πρὸς τὴν εφημ. τοῦ Λονδίνου "Ἐωθινὸς Ταχυδρόμος" γιὰ τὴ γενεαλογικὴ συγγένεια τῆς ἀγγλικῆς βασιλικῆς δυναστείας πρὸς τὴν ἐλληνικὴν αὐτοκρατορικὴν δυναστεία. Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει ὡς εἰς: «Πρὸς τὸν ἐκδότην τοῦ "Ἐωθινοῦ Ταχυδρόμου". — Κύριε, — Καθ' ὅσον ἐγὼ ἀνέγγων καὶ ἐνθυμοῦμαι, οὐδεὶς παρετήρησεν εἰσέτι, ὅτι ἡ ἡμετέρα βασιλικὴ δυναστεία κατὰγεται ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς δυναστείας τῆς Ἑλλάδος, ἔνεκα τοῦ γάμου τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Εἰρήνης μετὰ τοῦ Φιλίππου Β' τῆς Γερμανίας. Πρίν δηλώσω τὴν συγγένειαν ταύτην, τὴν τοσοῦτον καθ' ἡμᾶς ἀξιοσημείωτον, ὀφείλω νὰ ὑποδείξω τὴν ὁδὸν τῆς ἀδιαφιλονεικητοῦ εὐσεως τοῦ ζητήματος περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ θρόνου, ἣ τις πρέπει νὰ ἀρέσῃ εἰς πάντας τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς αὐτήν. Τὴν ἐλληνικὴν ταύτην συγγένειαν προσεκτήσατο ἡ βασιλικὴ ἡμῶν δυναστεία ἀπὸ τοῦ Ἑρρίκου Ε' τῆς Βραβάντης, τοῦ συστήσαντος τὴν νῦν δυναστείαν τῆς Ἀσσίας καὶ πραγματικοῦ πατρὸς τοῦ πρώτου αὐτῆς κόμητος, Ἑρρίκου τῆς Βραβάντης. Διὰ τοῖς λοιπὸν νὰ μὴ ἀκολουθήσωσιν οἱ Ἕλληνες τὸ παράδειγμα ἡμῶν ἐτι ἀκριβέστερον καὶ νὰ ἐκλέξωσιν ὡς βασιλίσσαν μίαν ἡγεμονόπαιδα, ἣ τις ἔλκει (ὡς αὐτοὶ ἐπιθυμοῦσι) τὸ γένος ἐκ βασιλέων ἢ μάλλον ἐξ Αὐτοκρατόρων, καί, τοῦθ' ὅπερ αὐτοὶ οὐδέποτε ἐφαντάζοντο, ἐξ αὐτοκρατόρων ἑλλήνων; Αὕτη θεδαρὴς δὲν θά ἦτο ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν θά ἐξέλεγον οἱ Ἕλληνες γυναῖκα βασιλίσσαν. Ὁ Πολύβιος (ιβ') λέγει, ὅτι, καί τοι οἱ Σικελοὶ προκίτοχοι τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρῶν, συνεβίβον νὰ ἐκλέγωσι νεανίσκον τινὰ ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἐν ταῖς ἱεροτελεστοῖς αὐτῶν, οἱ Λοκροὶ ὁμοῦ ἐξέλεγον ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ μίαν παρθένον, διότι κατὰ τὴν μετανάστευσιν τῶν προγόνων τῶν, οἱ κατ' ἐξοχὴν ἐπιφανέστατοι παρ' ἑαυτοῖς ἦσαν γυναῖκες. Περιέργον τῇ ἀληθείᾳ θά ἦτο, ἐάν οἱ Παρίσιοι, οἱ τινες ἐθυσίασαν πλείοτερον αἷμα παρὰ πᾶσαν ἄλλην νεωτέραν πόλιν, ὅπως ὑπερασπίσωσι τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν περὶ τοῦ ἐκλέγειν τοὺς ἰδίους ἡγεμόνας, θά ἠρνοῦντο σήμερον τὴν ἐξάσκωσιν τοῦ δικαιώματος τούτου εἰς τὰ μεγάλα καὶ ἀρχαῖα κέντρα τῆς κλασικῆς ἐλευθερίας, εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς Ῥώμην! Ἄλλ' ἡ ἡγεμονόπαις Ἀλίσσι, ἀνῆκει σήμερον ἰδὼς εἰς τὴν Ἀσσίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς κατὰγεται ἐπίσης ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Ι', ἡδύνατο θεβαίως αὐτὴν νὰ βασιλεύῃ, παραλαμβάνουσα καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ὡς πρίγκηπα σύζυγον, καὶ νὰ χაίρῃ τὴν αὐτὴν δημοτικότητα, οἷαν ἡ Βικτωρία ἐν Ἀγγλίᾳ, χωρὶς ποσῶς νὰ παραβλάψῃ τὰ πραγματικὰ συμφέροντα τῆς Γαλλίας ἢ

Ρωσσίας. 'Εάν ἡ ἐκλογή αὐτὴ εἶναι ἀδύνατος, ὑπάρχουσιν ἄλλοι εὐγενεῖς ἐν Ἀγγλίᾳ, λ.χ. ὁ οἶκος τοῦ Στάνλεϋ, ὅστις ἔλκει ὡσαύτως τὸ γένος ἐξ ἐλλήνων αὐτοκρατόρων!». [Ἔπεται τὸ γενεαλογικὸ στέλεχος.] «Ἰσως δὲ καὶ ὁ λόρδος Παλμερστον κατέγεται ἐκ τῶν ἐν Ἱταλίᾳ Λοκρών. Ἰδοὺ τὸ ἐξαγόμενον τῆς διетуῆς ἱστορικῆς μου ἐρεῦνης. Ἡ ἡγεμονόπαις Ἀλίσσιν κατέγεται καὶ αὕτη, διὰ τοῦ Ἑρρίκου Α', ἀπὸ τοῦ διασημοῦ ἑλληνος μαχητοῦ Λασκάρεως, τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας».

101 Ὁ ἀγγλικὸς τύπος περὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑπτανήσου. φ. 79, 21/2.1.1863, σ. 16-36· φ. 81, 4/16.1.1863, σ. 1ε-3α.

102 Πρόλογος τοῦ εἰσαγωγικοῦ λόγου εἰς τὸ μάθημα τῆς φιλοσοφίας, ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Ἡροκλέους Βασιάδου τῇ 4 Ὀκτωβρίου ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ· φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 1α-δ· φ. 81, 4/16.1.1863, σ. 1α-δ.

Υποσημ. φ. 80, σ. 1α: «Πρὸ πολλοῦ εὐτυχήσαντες νὰ λάβωμεν τὸν περισπούδαστον τοῦτον λόγον τοῦ παρ' ἡμῖν δοκιμωτάτου φιλολόγου καὶ ἱατροφιλοσόφου κ. Ἡροκλέους Βασιάδου, ἡναγκάσθημεν ἄκοντες νὰ ἀναβάλωμεν τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπισώρευσιν τῆς ὕλης καὶ τὸ σπουδαῖον τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων. Σ.τ.Σ». Στο φ. 80 γίνεται λόγος γιὰ τὴ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ καὶ τὸν Αλέξανδρον Μαυροκορδάτο τὸν ἐξ Απορρήτων. Επίσης, γιὰ τὴ φιλοσοφίᾳ στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. Ἡ φιλοσοφία συνετέλεσε στὴν προπαρασκευή, παγίωσιν, πρόοδο καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ. Στο φ. 81: γιὰ τὴ φιλολογικὴν πρόοδον στὴ Γαλλίᾳ, ὅπου διδάσκουν διαπρεπεῖς καθηγητὲς (ο Saint-Marc Girardin, ο Barthélemy Saint-Hilaire, καὶ ἄλλοι). Ἡ ἀξία τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων.

103a Βιβλία καινοφανῆ. Τὸ Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐλληνικὴ ὁλομέλεια, ὑπὸ***. Περίοδος πρώτη, 1833-1843. Ἐν Κερκύρᾳ, τυπογραφεῖον Ἑρμῆς, Ἀντωνίου Τερζάκη, 1862. φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 1δ.

Βλ. Γκ.-Μ. 9438. Σύντομη κρίσις: «Τὸ προκείμενον πόνημα συνετάχθη καὶ ἐτυπώθη πρὸ τῆς πτώσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι βαυαρικῆς δυναστείας. Εἶναι δὲ γεγραμμένον μετὰ σπανίας ἐμβριθείας, καὶ πολιτικῆς πείρας καὶ μετριοπαθείας. Συνιστῶντες τὴν ἀνάγνωσιν τῆς περισπουδάστου ταύτης βίβλου εἰς πάντα ἔκαστον, λυπούμεθα ὅτι ὁ συγγραφεύς, ἀγνοοῦμεν πόθεν κινούμενος, ἐνόμισε σκόπιμον νὰ παρασιωπήσῃ τὸ ὄνομά του. Ἡ βίβλος τιμᾶται δραχμῶν 3».

103b Περί ὀργανώσεως συστήματος ἐγχωρίου παραγωγῆς καὶ τῶν πρὸς τοῦτο τρόπων, ὑπὸ Στ. Τρικαλιώτου. Ἀθήνησι, τύποις Π.Α. Σακελλαρίου, 1862. φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 1δ.

Βλ. Γκ.-Μ. 9309. Σύντομη κρίσις: «Ὁ πεπαιδευμένος καὶ οὐκ ὀλίγοις γνωστός συγγραφεύς, προτάξας εἰς τὴν πραγματείαν τοῦ τὴν ρήτραν «κυβερνᾶν ἔστι τὸ δημιουργεῖν συμφέροντα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, οὐχὶ δὲ μόνον τὸ εἰσπράττειν ἀργύρια», παρέχει διδακτικωτάτας συμβουλὰς περὶ θελτιώσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐν Ἑλλάδι γεωπονίας. Ἡ ἐλληνικὴ ἔθνοςσυνέλευσις, μέλλουσα νὰ ἀσχοληθῇ πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν σύνταξιν νέου φορολογικοῦ συστήματος ἀντὶ τοῦ ὧς μὴ ὠφελεν ὑφισταμένου τουρκικοῦ, θὰ λάβῃ θεβαίως ὑπ' ὅψιν τὰς σπουδαίας τοῦ κ. Τρικαλιώτου παρατηρήσεις».

103c Λεξικὸν ἑλληνοτουρκικόν, συνταχθέν καὶ ἐκδοθέν ὑπὸ Α.Θ. Φαρδύ, ἀπὸ τοῦ Α.Ρ. Τόμος τρίτος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1862. φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 1δ-ε.

Βλ. **22a**. Σύνομη κρίση: «'Αναγγείλαντες ἐν καιρῷ τὴν ἔκδοσιν τῶν προηγουμένων πρώτου καὶ δευτέρου τόμων, ἐσυστήσαμεν ἀρκοῦντως τὸ ἔργον τοῦ ἀξιοτίμου κ. Φαρδύ. 'Επαναλαμβάνοντες δὲ καὶ αὖθις τὴν σύστασιν, μανθάνομεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς προτίθεται καὶ τὴν ἔκδοσιν τουρκοελληνικοῦ λεξικοῦ, ὡς καὶ ἄλλων βιβλίων χρησίμων εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς τουρκικῆς γλώσσης. — Τὸ ἀνωτέρω σύγγραμμα εὐρίσκεται ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ συντάκτῃ καὶ ἐκδότῃ» (σ. 1ε).

103d *Ἐπίτομος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, συντεθεισα παρὰ Στεφάνου Κομητᾶ, Ἐκδόσις Β΄ ὑπὸ Σεργίου Χ. Ραφτάνη, ἐπαυξηθεῖσα διὰ προεισαγωγῆς καὶ ἀναπληρώσεως ὑπὸ Π. Χιώτου, διδασκάλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν τῷ Λυκείῳ Ζακύνθου. Ἐν Ζακύνθῳ, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ.Χ. Ραφτάνη, 1861. φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 1ε.*

Βλ. Γκ.-Μ. 8624. Σύνομη κρίση: «Ὁ φιλόπονος καὶ ἀρχαιοδίφης κ. Χιώτης, ἐπεξεργασθεὶς καὶ ἀναπληρώσας τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ αἰοδίδμου Κομητᾶ, προσήνεγκεν οὐ μικράν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν. Ἡ βίβλος, περιέχουσα 460 σελίδας, τιμᾶται δραχμῶν 7».

103e *Οἱ διδασκαλοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ Δ. Χρηστίδου Σερραίου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις Ε. Μισαηλίδου, 1862. φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 1ε.*

Βλ. Γκ.-Μ. 9269. Σύνομη κρίση: «Ἡ διατριβὴ αὕτη πραγματεύεται «περὶ τῆς καταστάσεως τῶν διδασκάλων τῶν ἐνοριῶν καὶ οἰκογενειῶν καὶ ἐν γένει περὶ τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν γραμμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει». Ὁ μουσσοτραφὴς καὶ εὐπαίδευτος συγγραφεὺς ἀναπτύσσει τὸ θέμα του ἐπιτυχέστατα, εὐχόμεθα δέ, τὸ καθ' ἡμᾶς, ἀπὸ καρδίας νὰ εἰσακουσθῶσιν αἱ προτάσεις αὐτοῦ».

103f *Τὰ Ἀπόκρυφα τῆς ρωμαϊκῆς αὐλῆς κατὰ τὸν 10' αἰῶνα, σύγγραμμα Εὐγενίου Βριφφώλτου, μεταφρασθέν ὑπὸ Ἀθρ. Μαλιάκα, ἐκδίδεται ὑπὸ Γ. Ἀναστοπούλου, μετὰ εἰκονογραφιῶν. Τεῦχος πρῶτον. Ἐν Ἀθήναις, 1862. φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 1ε.*

Βλ. Γκ.-Μ. 9414. Ἀπλὴ βιβλιογραφικὴ μνεία, μετὰ τὴν προσθήκην: «Ἐκαστον τεῦχος τιμᾶται δραχμῶν 2 καὶ πωλεῖται παρὰ τῷ ἐκδότῃ καὶ βιβλιοπώλῃ».

103g *Πρακτικὰ τῆς πρώτης Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Μελῶν τῆς ἐν Χάλκῃ Φιλοπώχου Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν καὶ ὁ κανονισμὸς αὐτῆς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις Κορομηλᾶ καὶ Πασπαλῆ, 1862. φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 1ε.*

Βλ. Γκ.-Μ. 9325. Ἀπλὴ βιβλιογραφικὴ μνεία.

104 [Δηλοποίησις.] φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 1ε.

Βλ. **80**. «Παρακαλοῦνται οἱ ἔχοντες ἀγγελίας τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθησομένης «Ἐπιτομῆς τῆς Ἱστορίας τῶν Παπῶν», ὑπὸ τοῦ Βιάγκη Γιοθίνη, νὰ μοῖ ἐπιστρέψωσι ταύτας, καθ' ὅτι προσεχῶς ἀρχεῖται ἡ ἔκδοσις τοῦ συγγράμματος τούτου. — Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 15/27 Δεκεμ. 1862. — Ὁ ἐκδότης — Γ. Πολυχρονιάδης».

105 *Διατί ἡ Ἀγγλία παραχωρεῖ τὴν Ἐπτάνησον;* φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 26-δ.

Δημοσίευμα τῆς σλαβικῆς εφημ. «Εθνικὴ» τῆς Ζάρας.

106 [Ο γάμος στην Ανατολική Εκκλησία.] φ. 80, 28/9.1.1863, σ. 2δ-ε.

Σύντομη επαινετική κρίση του πρόσφατου έργου του καθηγητή στο πανεπιστήμιο της Βιέννης Ιωσήφ Ζίσμαν, «Τό δίκαιον του γάμου παρά τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ». «(...) Ὁ κ. Ζίσμαν, δούς πρώτος — καθ' ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν — τελείαν συστηματικὴν κατασκευὴν εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἀντικείμενον, ἀπέδειξε ψηλαφητῶς ὅτι ἡ παρά τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ διάπλαισις τοῦ γάμου ἀποτελεῖ μὲν ἐν γένει ἀξιοσπουδάστον κλάδον τῆς καθόλου ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας, εἶναι δὲ ἰδίως λαμπρὸν καὶ ἀξιοθέατον μνημεῖον, τὸ ὅποιον ὅμως πρέπει νὰ μελετήσῃ καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς φάσεις ὁ θουλόμενος νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν ποικιλόδινον λεπτότητα τοῦ θυζαντινοῦ πνεύματος» (σ. 2δ).

107 *Βιβλία καινοφανῆ. Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων, χάριν τῶν πολλῶν ἐπεξεργασθεῖσα ὑπὸ Παπαρρηγοπούλου. Τόμος δεῦτερος, βιβλίον ἕκτον. Μακεδονικός ἑλληνισμός, Φίλιππος καὶ Ἀλέξανδρος. Ἐν Ἀθῆναις, 1862. φ. 81, 4/16.1.1863, σ. 1δ-ε.*

Βλ. Γκ.-Μ. 9153. Σύντομη κρίση: «Καὶ τὸ νέον τοῦτο βιβλίον τῆς ὑπὸ τοῦ καλοῦ κάγαθου καθηγητοῦ κ. Κ. Παπαρρηγοπούλου φιλοπονουμένης ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, περὶ τῆς ὁποίας διὰ μακρῶν διελάβομεν πρό τινων μηνῶν [βλ. 49α], ἔχει τὰ αὐτὰ ἀνεκτίμητα πλεονεκτήματα, ὁποῖα καὶ τὰ προεκδοθέντα τεύχη. Εἰς τὰς παρούσας μάλιστα περιστάσεις, χρησιμώτερον πρὸς τὸν Ἕλληνα πνευματικὸν ὀφείδον δὲν βλέπομεν ἄλλο παρά τὴν ἱστορίαν τοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου. Τούς μὴ ἔχοντας δυστυχῶς τὸ σύγγραμμα τοῦ φιλοπόνου καθηγητοῦ προτρέπομεν νὰ πορισθῶσιν ὅσον τάχιον αὐτὸ καὶ νὰ τὸ ἀναγνώσκωσι συνεχῶς καὶ σπουδαίως· καὶ τῷ ὄντι, τί ἄλλο ἡδύτερον καὶ διδακτικώτερον ἅμα ἀνάγνωσμα τῆς πατρίδος ἡμῶν ἱστορίας, ὅπως ἐκθέτει μάλιστα αὐτὴν ὁ γλαφυρὸς κλάμος τοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου;».

108 [Παρθεναγωγεῖο Κερκύρας.] φ. 81, 4/16.1.1863, σ. 1ε.

Ἐπαινος τοῦ κερκυραίου καθηγητῆ τῆς ἱατρικῆς Κωνσταντίνου Ζαθιτσιάνου, διευθυντῆ ἀπὸ ἐννέα ἐτῶν ἰδιοσυντήρητου Παρθεναγωγείου. «(...) Ὁ κ. Ζαθιτσιάνος εἶναι παντὸς ἐπαίνου ἄξιος, ὡς συστήσας ἐν Ἑπτανήσῳ ἑλληνικὸν παρθεναγωγεῖον, ἔνθα διὰ σφραγίδος καθαρῶς ἑλληνικῆς ἐγχαράσσονται εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν κορασίων ψυχὰς αἱ πρώται ἰδέαι τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ καλοῦ, τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης καὶ πολιτικῆς ἀρετῆς. Τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς ἐκπαιδευτικὰς τοῦ κ. Ζαθιτσιάνου ἀρχὰς, παραπέμπομεν εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ ἐκφωνηθέντα λόγον, οὗ τινος τὴν ἀνάγνωσιν ὡς λίαν διδακτικὴν καὶ ὠφέλιμον, συνιστῶμεν μετὰ ζήλου εἰς τὰς ἑλληνίδας μητέρας, τὰς θελούσας νὰ ἀναθρέψωσιν ὄντως ἑλληνόπαιδας».(*)

109 [Ἐκκλήση των Ελλήνων του Λονδίνου.] φ. 81, 4/16.1.1863, σ. 3β-γ.

Ἐκκλήση τῆς «Ἐπιτροπῆς των ἐν Λονδίῳ Ελλήνων» «πρὸς ἅπαντας τοὺς ὁμογενεῖς» (ἡμερ. 8.1.1863) πρὸς ἀπαρτισμὸ χρηματικοῦ κεφαλαίου «μέλλοντος νὰ χρησιμεύσῃ εἴτε πρὸς ἐξοπλισμὸν τῆς ἐθνοφυλακῆς, εἴτε πρὸς θεραπείαν πρόχειρον ἄλλων ἐνεστώτων κατεπιγυουσῶν χρειῶν τῆς πατρίδος». Τὴν ἐκκλήσην υπογράφει ἡ Ἐπιτροπὴ

(*) Στὴ βιβλιογραφία Γκ.-Μ. καταχωρίζονται μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Λόγους ποὺ ἀπηγγέιλε ὁ Ζαθιτσιάνος κατὰ τὴν τελετὴ διανομῆς τῶν βραβείων τῶν Παρθεναγωγείου· καὶ ἐιδικότερα, οἱ Λόγοι τοῦ πέμπτου χρόνου, 1858 (Γκ. - Μ. 7617), τοῦ ἔκτου, 1859 (7934), τοῦ ἑβδομοῦ, 1860 (8291), τοῦ ὄγδοου, 1861 (8734) καὶ τοῦ δέκατου, 1863 (9733). Το δημοσίευμα τῆς Κλ. ἀναφέρεται προφανῶς στὸν Λόγο τοῦ ἑνατοῦ χρόνου, 1862, Λόγος ποὺ ἐλλεῖπει ἀπὸ τὴ βιβλιογραφία Γκ.-Μ.

(Μ.Ε. Ροδοκανάκης, Επαμ. Π. Χαλαλάμης, Εμ. Γεωργ. Φραγκιάδης, Α.Κ. Ιωνίδης) και ο Γραμματεὺς (Χριστόδουλος Β. Καβούρ). Ἐπεται «κατάλογος τῶν ἀχρι τοῦδε συνεισφορῶν».

110 *Ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος περὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑπτανήσου*. φ. 82, 11/23.1.1863, σ. 1δ-2γ.

111 *Ἑλλάς. (Ἑκτακτὸς ἀλληλογραφία τῆς «Κλειοῦς»)*. φ. 82, 11/23.1.1863, σ. 3δ - 4α.

Υπογρ.: Λ. Ανταπόκριση ἀπὸ τὴν Αθήνα (ἡμερ. 29/10.1.1863) γιὰ τὴν πορεία τῆς Εθνικῆς Συνελεύσεως καὶ τὸν πανηγυρισμὸ τῆς πρώτης εκατονταετηρίδας τοῦ Εθνικοῦ Πανεπιστημίου.

112 *Πολιτικὴ αὐτοβιογραφία Ἐρνέστου δουκὸς τῆς Γότθας*. φ. 83, 18/30.1.1863, σ. 1α-ε· φ. 84, 25/6.2.1863, σ.1α-2ε.

113 *Βιβλία καινοφανῆ*. φ. 84, 25/6.2.1863, σ. 2ε.

Δημοσιεύεται τὸ ἀκόλουθο βιβλιογραφικὸ σημείωμα: «Παρά τῷ Φιλολογικῷ καὶ Καλλιτεχνικῷ Τμήματι τοῦ ἐν Τεργέστη Αὐστριακοῦ Λόγδ, ὡς ἐπίσης καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ πρακτορεῖοις αὐτοῦ καὶ τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις πωλοῦνται οἱ ἐπόμενοι γεωγραφικοὶ πίνακες.

Γεωργ. Εὐστ. Ἰωάννου, *Νέος γενικὸς ὑδρογραφικὸς Πίναξ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἐρασιθεαίς ἐκ τῶν ἀκριβεστέρων ἀγγλικῶν, γαλλικῶν καὶ αὐστριακῶν θαλασσίων Πινάκων, καὶ λιθογραφηθεὶς κατὰ τὸν Γ. Μερκατόρε*, 1862. Τιμᾶται φιορινίων 7 καὶ 36 σολδ· προσηρμοσμένοι δὲ εἰς κυανοῦν χαρτὴν, φ. 8.

Χάρτης νέος τοῦ Ἀδριατικοῦ Κόλπου εἰς σμικρότερον σχῆμα, ἐν Τεργέστη, 1861. Τιμᾶται φιορ. 2· ἐπὶ κυανοῦ δὲ χαρτίου, φ.3.

Πρόσσις τῶν ἐμπορικῶν καὶ βασιλικῶν σημαιῶν τῶν διαφόρων ναυτικῶν δυνάμεων, εἰς μέγα φύλλον διὰ χρωμάτων. Τιμᾶται φ.2.

114 [Μιλιτιάδης Αριστάρχης.] φ. 84, 25/6.2.1863, σ. 3ε-4α.

Εγκώμιο τοῦ ἡγεμόνα τῆς Σάμου. «(...) Εὐτυχῶς, ἐκτὸς τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος, ὑπάρχει αὐτόνομος ἑλληνικὸς λαός, ὅστις, ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἐμπειροτάτου ἡγεμόνος, ἀναπτυσσόμενος ἥρεμα καὶ κανονικῶς καθ' ὅλας τοῦ πολιτισμοῦ τάς φάσεις, παριστᾷ θέαμα τοσοῦτω ἀπροσδόκητον ὅσῳ εὐφρόσυνον καὶ παρήγορον. Οἱ ἀναγνῶσται ἐνόησαν θεθαίως ὅτι πρόκειται ὁ λόγος περὶ τοῦ ἡρωικοῦ γένους τῶν Σαμίων καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν Μιλιτιάδου Ἀριστάρχη. Ἡ ἀγαθὴ μοῖρα τῆς Ἑλλάδος, ἀφῆσασα τοὺς αἰγίολους τῆς Ἀττικῆς, ἀπέπτα, ὡς ἄλλοτε ποτε, εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς εὐάνδρου Ἰωνίας· ἡ δὲ ἡμιανεξάρτητος γῆ τοῦ Πυθαγόρου καὶ τοῦ Πολυκράτους ἀναδείκνυται σχεδὸν ἀξιοζηλωτέρα τῆς ἀνεξαρτήτου πατρίδος τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Ἀριστείδου. (...)» (σ. 3ε). Ακολουθεῖ ὁ λόγος τοῦ Αριστάρχη κατὰ τὴν λήξιν τῆς Δ' Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Σαμίων (ἡμερ. 15.12.1862) καὶ βραχὺ σχόλιον τῆς Κλ.: «Ὁ ἀναγινώσκων τὸν ἀνωτέρω λόγον δὲν δύναται νὰ μὴ αἰσθανθῇ τὴν ὁποίαν καὶ ἡμεῖς ἡσθάνθημεν ἐνδόμυχον τέρψιν διὰ τὴν ὄντως πατρικὴν καὶ προαγωγὴν κυβέρνησιν τοῦ κ. Μιλιτιάδου Ἀριστάρχη. Ἀλλὰ χαίροντες, εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας ἵνα καὶ ἡ μέλλουσα τῆς Ἑλλάδος κυβέρνησις, ἀπομιμούμενὴ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχοντος τῶν Σαμίων, καταργήσῃ καὶ αὐτὴ τὸ φθοροποιὸν φορολογικὸν σύστημα τῆς ἀποδεκατώσεως. Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν περιποιεῖ τιμὴν εἰς τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας νὰ φορολογῶνται τουρκικῶς, ὅπταν μάλιστα αἱ ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ Σουλτάνου ἐξαρτῶμεναι νῆσοι ἤρξαντο καθιεροῦσαι παρ' ἑαυταῖς σύστημα εὐρωπαϊκῆς φορολογίας!» (σ. 3ε-4α). Τέλος παρατίθεται

επιστολή «ἐκ Σάμου ὑπὸ σπουδαίου καὶ φιλομούσου ἀνδρός» σχετική με το ἐκεῖ ἰσχύον φορολογικὸ σύστημα καὶ τὴν επικρατοῦσα εὐμερίαν.

115 Πολιτικὴ ἐπιθεώρησις. φ. 85, 1/13.2.1863, σ. 1α-γ.

Προηγείται το ἐξῆς σημείωμα: «Ἡ ἐν τῷ ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ, κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς 24/5 Φεβρουαρίου, γενομένη περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων συζήτησις, εἶναι τὸ σπουδαιότερον δι' ἡμᾶς γεγονός τῆς ἐβδομάδος. Ἡ περισπούδαστος αὕτη συζήτησις κατέχει ὑπὲρ τὰς δέκα στήλας τοῦ πελωρίου «Χρόνου» τοῦ Λονδίνου. Διεξεληθόντες αὐτὴν μετ' ἐπιστάσις, καὶ ἀφαιρέσαντες πᾶσαν περιαιτολογίαν, ἀπηρτίσαμεν τὴν ἐπομένην συνεκτικὴν περίληψιν» (σ. 1α). Ακολουθοῦν οἱ ομιλίαι, στὴν Ἄνω καὶ Κάτω Βουλῇ, τοῦ κόμητος Δέρβυ, τοῦ Ρώσελ, τοῦ Δισραέλη, τοῦ λόρδου Παλμερστώνας, καὶ ἄλλων.

116 [Εὐνάρδος.] φ. 85, 1/13.2.1863, σ. 3γ.

Ἀγγελία τοῦ θανάτου τοῦ. «Ἐτελεύτησε περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου ἐν Γενεύῃ πλήρης ἡμερῶν, ὁ διάσημος φιλέλλην κ. Εὐνάρδος, ἐγκαταλιπὼν περιουσίαν ἐξήκοντα ἑκατομμυρίων φράγκων».

117 [Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνοσυνέλευσις.] φ. 85, 1/13.2.1863, σ. 3γ-4θ.

Μακρὲς ἀνταποκρίσεις ἀπὸ τὴν Ἀθήνα (ἡμερ. 19/31.1 καὶ 26/7.2.1863).

118 Διπλωματικὰ ἔγγραφα περὶ τῆς Ἑλλάδος. φ. 86, 8/20.2.1863, σ. 1θ-γ.

Προηγείται το ἀκόλουθο σημείωμα: «Ἡ ἀγγλικὴ Κυβέρνησις προσήγαγεν εἰς τὸ Κοινοβούλιον διάφορα διπλωματικὰ ἔγγραφα, πραγματευόμενα τὰ ἐν Ἑλλάδι συμβάντα. Παραλείποντες ὡς ἄμοιρα προσφάτου σπουδαιότητος, ὅσα ἐξ αὐτῶν ἱστοροῦσι καθ' ἕκαστα τὴν ἐπελθούσαν μεταπολίτευσιν, ἀρκούμεθα σήμερον εἰς τὰ ἐπόμενα» (σ. 1θ). Δημοσιεύονται ἔγγραφα τοῦ λόρδου Ρώσελ πρὸς τὸν Ἑλλιοτ καὶ τανάπαλιν (Ιανουάρ. - Φεβρ. 1863). Πθ. 115.

119 Ὁ ἀγγλικὸς τύπος περὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑπτανήσου. φ. 86, 8/20.2.1863, σ. 1ε-2θ.

120 [Λογοδοσία τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως.] φ. 86, 8/20.2.1863, σ. 3θ-4α.

Προηγείται το ἐξῆς σημείωμα: «Ὡς ἱστορικὸν ἔγγραφον μεταφέρομεν εἰς τὰς στήλας τῆς «Κλειοῦς» τὴν ἐπομένην λογοδοσίαν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Ἑθνικὴν Συνέλευσιν» (σ. 3θ). Τῇ λογοδοσίᾳ (ἡμερ. 21.1.1863) υπογράφουν: Ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις (Δ.Γ. Βούλγαρης, Κ. Κανάρης, Μ. Ρούφος) καὶ οἱ Υπουργοὶ τῆς Επικρατείας (Θ. Α. Ζαΐμης, Τ. Μαγγίνας, Δ. Μαυρομιχάλης, Α. Κουμουνοῦρος, Ε. Δεληγεώργης, Δ. Καλλιφρονάς, Β. Κ. Νικολόπουλος, Α. Διαμαντόπουλος).

121 [Α. Ταμπακόπουλος.] φ. 87, 15/27.2.1863, σ. 4α-θ.

Εἰδηση τῆς Κλ.: «Διῆλθε κατ' αὐτὰς ἐκ Τεργέστης, ἐπιστρέφων ἐξ Ἀθηνῶν, ὁ κ. Α. Ταμπακόπουλος, συντάκτης τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδιδομένης ἀξιολόγου ἐλληνορωμανικῆς ἐφημερίδος, «Θεατῆς». Τοῖς πᾶσι γνωστὸν εἶναι ὅτι ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἀνὴρ, διαφλεγόμενος ὑπὸ ἀκραφινούς καὶ πεφωτισμένης φιλοπατρίας, προσήνεγκεν οὐχὶ εὐκαταφρονήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ ἑλληνισμόν, τοῦ ὁποίου προεξάρχει ὁ γενναῖος καὶ μουσσοτραφὴς κ. Α. Ξανθός [πθ. 25]. Ἐπανερχόμενος ἤδη ἐκ τῆς πρωτεύουσας τῆς ἐλευθέρας πατρίδος καὶ ἐμπεφορημένος ἀκράτου ἐνθουσιασμοῦ

ὕπὲρ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς, ὁ κ. Ταμπακόπουλος πεποίθαμεν ὅτι οὐκ ὀλίγον θά συντελέσῃ εἰς τὴν ἀναζωπύρῃσιν τῶν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐλληνικῶν αἰσθημάτων».

122 [Ανταπόκριση ἀπὸ το Ἰσμαήλιο.] φ. 88, 22/6.3.1863, σ. 3γ.

«Γράφουσιν ἐξ Ἰσμαηλίου περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου. — Τό ἔτος 1862, ἀξιωματικῶς τὸν ἄλλως διὰ τὴν κατ' αὐτὸ λαβοῦσαν χώραν ἐκλογὴν τοῦ βασιλέως, ζοφῶδες τῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως ἀρξάμενον, κενὸν καὶ ὅλως ἄγονον ἐξέπνευσε. Πολλὰ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ἐλέχθησαν, ὀλίγιστα διεπράχθησαν, ἐν ᾧ πάμπολλα ἐσχεδιάσθησαν. Πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὡς ἄλλοτε ἡ λευκώλενος Ἥρα, ἵνα ἐκδικήσῃ ἑαυτὴν κατὰ τοῦ Πολυτέχνου καὶ τῆς Ἀηδόνης μετεχειρίσθη τὴν Ἑριδα, οὕτω καὶ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος, κακὸς τις δαίμων, τεκταίνων τὴν διάρρηξιν τῆς ἐπὶ τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῆ ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ ὁμάδι τῶν Ἑλλήνων διακηρυχθείσης εἰρήνης, τὴν συνδρομὴν καὶ οὐτος τῆς Ἑριδος ἐπεκαλέσθη. Ἡ Ἑρις προθύμῃ, ἀδρότάτῃ τὴν συνδρομὴν αὐτῆς συνεισέφερε καὶ ἐπὶ τῆς χώρας τῶν Κιμμερίων, ὅπου ποτὲ ὁ ὕπνος διέτριβε καὶ ὁ ποταμὸς τῆς Λήθης παρέρρεε, καταβάσα, ἀμύλλαν μεταξὺ τῶν εἰρηνοφίλων πολιτῶν μας ἐνέβαλεν ἐπὶ τοῦ «τίς πλείοτερον τοῦ ἄλλου τὴν πόλιν νὰ ὠφέλησῃ» καὶ οὕτω τὸν βδελυρὸν τοῦ δαίμονος πόθον ἱκανοποίησεν. Ἐκτοτε κόμματα ἀνεφύθησαν, ἡ ἐπίζηλος τῆς πόλεως ὁμόνοια ἐξῆλειψε καὶ ἡ μικρὰ ἐκεῖνη ἐλπίς, τὴν ὁποίαν κατὰ τὰ τέλη τῆς μνήμης τοῦ ἀπαισίου ἔτους συνελάβομεν, ὡς σπινθὴρ εὐαπόσβεστος ἀπέσθη. Ἐκτοτε, λέγω μεμψιμοιρίων, τινὲς ἀπηλπίσθησαν βλέποντες ναυαγοῦντα τὰ εὐθρῶτα ἀλλὰ δυσανάδοτα σχέδια τοῦ Νοεμβρίου· ἄλλοι δέ, τῆς ἐποχῆς ἄνδρες, ἐπὶ τῇ πεποίθησιν ὅτι Πρωτόκολλα εὐκόλως δὲν διαρρήγνυνται, θεωροῦντες ταῦτα ἀγχίτοκα, περιθάλπουσι θαυμασιῶς τὰς ἑαυτῶν ἐλπίδας. — Ἡ ἐκλογὴ τοῦ βουλευτοῦντα τὰ ἐθνοσυνελευσιν ἐγένετο, ἀλλ' ὅλως ἄλλως ἢ ὡς ἐσμεῖομεν ὑμῖν ταύτην, καὶ τοῦτο διότι κατὰ δευτέρον τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως διάταγμα ἐδέξησε τὰ ἰσχνὰ σωματεῖα νὰ ψηφοφορήσῃσι μετὰ τῶν εὐθρῶτων ἐν μιᾷ κάλῃ. — Ἡ ἐλληνικὴ σχολὴ κατεστράφη, καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς κόρακες πένθιμον ὄσμα ᾄδουσιν».

123 [Ο Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ ἡ ἐπανάστασις.] φ. 89, 29/13.3.1863, σ. 16-ε· φ. 90, 8/ 20. 3, σ. 1γ-δ· φ. 92, 22/3.4, σ. 2α-β· φ. 93, 29/10.4.1863, σ. 26-δ.

Προτάσσεται (φ. 89, σ. 16) το ἀκόλουθο σημείωμα: «Περιήλθεν ἐσχάτως εἰς χεῖρας ἡμῶν φυλλάδιόν τι, φέρον ἐπιγραφὴν «ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς καὶ ἡ ἐπανάστασις» καὶ συντεταγμένον ὑπὸ τοῦ πρώσου ἀξιωματικοῦ τῶν ἐπιτελῶν, κ. Ρ ο ὕ ν δ σ τ ε τ, πρώην ἀκολουθοῦ τῆς ἐν Ἀθῆναις πρῶσσις πρεσβείας. Καθῆκον ἔχοντες νὰ δίδωμεν λόγον πρὸς τὸ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐλληνικὸν κοινὸν περὶ πάντων τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὑπὲρ ἡ κατὰ τῆς πατρίδος γραφομένων (...) φρονούμεν σκόπιμον νὰ μὴ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ τὸ ἄλλως οὐχὶ ἀξιοκαταφρόνητον τοῦτο πονημάτιον τοῦ πρώσου ἀξιωματικοῦ.(...)». Ἐπονται καὶ ἄλλα σχόλια καὶ ἐπιφυλάξεις τῆς Κλ. ἐπὶ τοῦ φυλλαδίου. Ἀπὸ το φ. 89, σ. 1γ-ε καὶ ἐπειτα παρατίθενται μακρὰ ἀποσπάσματα. Πρόκειται γιὰ το φυλλάδιο τοῦ R. von Rundstedt, *Die Griechische Armee und die Revolution*, Athen, 1862.

124 Ἰόνιοι Νῆσοι. φ. 89, 29/13.3.1863, σ. 3γ.

Αναδημοσιεύεται ἀπὸ τὴν κερκυραϊκὴ ἐφημ. «Αναγέννησις» δήλωση τῶν δέκα ἀντιπροσώπων τῆς Κερκύρας (ἡμερ. 11/23.2.1863) ὅτι «διακαὴς πόθος καὶ γενικὴ καὶ ἀμετάθετος θέλησις τοῦ παρ' αὐτῶν ἀντιπροσωπευομένου λαοῦ, ἥτο καὶ εἶναι ἡ μετὰ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ἐνωσίς του, οἰαδήποτε προώρισται ὑπὸ τῶν βουλῶν τοῦ Ὑψίστου ἡ τύχη τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους». Τῇ δήλωσι υπογράφουν: Στέφανος Παδοβάς, Σταμάτιος Λάσκαρις, Διομήδης Δελιδινιώτης, Θεόδωρος Βεντούρας, Σ. Βέγιας Βούλγαρις, Αλ. Δελιδινιώτης Βαρότσης, Θεόδωρος Κόμ. Τριβόλης, Σπυρίδων Βούλγαρις, Κωνσταντῖνος Τόμπρος, Σωκράτης Κουρῆς. Συνυπογράφει ὁ Ἰωάννης Βελιανίτης, ἀντιπρόσωπος τῶν Παξῶν.

125 [Η ελληνική κοινότητα της Βενετίας.] φ. 89, 29/13.3.1863, σ. 46.

Επιστολή των ομογενών της Βενετίας προς ανάρρηση των όσων γράφτηκαν στην αθηναϊκή εφημ. «Τό Μέλλον τῆς Ἀνατολῆς», τῆς 6.2.1863, εναντίον της κοινότητας, τῆς ἀρχαιότερης στή Δύση ἐλληνικῆς ἀποικίας. Μνημονεύονται οἱ προσφορές τῆς κοινότητάς στον ἐλληνισμό καί προδιαγράφονται οἱ μελλοντικές ἐνέργειες.

126 *Ἰόνιοι νῆσοι.* φ. 90, 8/20.3.1863, σ. 36-γ.

Πθ. 124. Προηγείται τοῦ εξῆς σημείωμα: «Ἐρανιζόμεθα ἀσμένως ἐκ τῆς κερκυραϊκῆς ἐφημερίδος «Ἀναγέννησις» τὴν ἐπομένην λογικωτάτην καὶ πατριωτικωτάτην παράστασιν πρὸς τὸν γραμματέα τῆς ἐπικρατείας τῆς Α. Βρετανικῆς Μεγαλειότητος» (σ. 36). Ἡ «παράστασις» (ἡμερ. 4.3.1863) διατρανώνει τὸ αἶσθημα τοῦ κερκυραϊκοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἐθνικὴ τοῦ ἀποκατάσταση διὰ τῆς ἐνώσεώς του με τὴν Ελλάδα. Ὑπογράφουν: Ἀθανάσιος Μητροπολίτης Κερκύρας, Στέφανος Παδοβάς, Ἀλέξανδρος Δελβινιώτης Βαρόσης, Ξενοφών Βασιλάς, Φραγκίσκος Γούλιος, Ἀλέξανδρος Κ. Θεοτόκης, Ἰάκωβος Πολυλάς, Σπυριδὼν Γουργουράκης, Θεόδωρος Κόμ. Τριβόλης.

127 *Ἡ περὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ γενομένη συζήτησις κατὰ τὴν προπαρελθοῦσαν Δευτέραν.* φ. 91, 15/27.3. 1863, σ. 2α-3γ.

Ἡ συζήτηση (ἡμερ. 4/16.3.1863) ἀναφερόταν στὴν ἐκλογὴ νέου ἡγεμόνα στὴν Ελλάδα καὶ στο θέμα τῆς Ἐπτανήσου. Συμμετείχαν οἱ: Κόχραν, Γρέγορως, Λαυᾶρδος, Λόρδος Μάνερς, καὶ ἄλλοι. Ἀκολουθοῦν «Κρίσεις τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου περὶ τῆς προκειμένης συζητήσεως», σ. 3γ-ε.

128 [Ἀνασκευὴ ομιλίας.] φ. 92, 22/3.4.1863, σ. 16-ε.

Μακρὰ ἀνασκευὴ τῆς ομιλίας τοῦ Λαυᾶρδου (Austen Henry Layard) κατὰ τὴ συνεδρία τοῦ ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου (βλ. 127). Κατὰ τὴν Κλ., ὁ Λαυᾶρδος «ἡστόχησε, θελήσας νὰ διδάξῃ τὴν ἐθνογραφίαν καὶ τὴν στατιστικὴν τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῆς βουλευτικῆς καθέδρας» (σ. 16). Ὁ ἴδιος εἶχε μιλήσει καὶ περὶ «Σλαυοελλήνων». Σχολιάζει ἡ Κλ.: «Ἀπολείπονται ἤδη τὰ ἔξ ἑκατομμύρια τῶν Σλαυοελλήνων — δηλαδή Ἑλλήνων, διότι ὁ κ. Λαυᾶρδος ἐνασμενίζεται μετερχόμενος τὴν φρασεολογίαν τοῦ μακαρίτου Φαλλμεράϋερ, τὴν ὁποίαν ἄλλοτε ἐπῆνεσε ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ θήματος. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκειμένον· ἐν τῇ Ἠπειρῷ, Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ ὑπάρχουσι πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον 2.000.000 Ἑλλήνων — λέγομεν πρὸς τὸ παρὸν, διότι ὁ ἐλληνισμός ὀφείλει ἐν τῷ μέλλοντι νὰ διεκδικήσῃ τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ δικαίωμα πολλοχού ἄλλοθι, ἰδίως δὲ ἐν Μακεδονίᾳ, ἔνθα ἀπεγυμνώθη ἔξ ἐνέδρας σλαβικῆς, ἐκτεταμένην γλωττικὴν ζώνην. Ἐν Θράκῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων κατοίκων συμποσοῦται εἰς ἓν ἑκατομμύριον καὶ περιπλέον. Ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἑλλάσσοнос Ἀσίας δυνάμεθα ἄνευ ὑπερβολῆς νὰ ὑπολογισθῶμεν τὸ ἐλληνικὸν στοιχεῖον εἰς ἓν ἑκατομμύριον. Συγκαταριθμοῦντες πρὸς τούτοις καὶ ἓν ἑκατομμύριον Ἀλθανῶν ὀρθοδόξων τῆς μέσης καὶ ἀνω Ἀλθανίας, ἔχομεν ἐν ὅλοις πέντε ἑκατομμύρια Ἑλλήνων, ἄνευ τῶν τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος, τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῶν ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ παροικούντων ὁμογενῶν» (σ. 1ε). Ὁ ἐλληνικὸς λαὸς εἶναι ὁ ἐπιτηδεϊότατος διαμετακομιστὴς τοῦ ευρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ στὴν Ἀνατολή. Πθ. καὶ φ. 93, 29/10.4.1863, σ. 1γ-2α, ὅπου διάφοροι Σέρβοι ἀνασκευάζουν καὶ αὐτοὶ τὴν ομιλίαν τοῦ Λαυᾶρδου, με ἄρθρα τοὺς δημοσιευμένα σὲ ἀγγλικὲς ἐφημερίδες· προηγούνται σχόλια τῆς Κλ. (σ. 1γ-ε).

129 *Ὁ ἀγγλικὸς τύπος περὶ τοῦ νέου ὑποψηφίου τοῦ ἐλληνικοῦ θρόνου.* φ. 92, 22/3.4.1863, σ. 26-δ.

Σχόλια περὶ τοῦ πρίγκηπος Γουλιέλμου, ἡγεμονόπαιδος τῆς Δανίας. Στὸ ἴδιο φ. ἀκολουθοῦν σχόλια τῶν γαλλικῶν ἐφημερίδων, σ. 2δ-3α. Βλ. ἐπίσης φ. 93, 29/10.4.1863,

σ. 25-3ε («Ο αγγλικός τύπος περί της 'Ελλάδος») και σχόλια των γαλλικών εφημερίδων, σ. 3ε-4α, και φ. 94, 22/3.4.1863, σ. 3ε-4α.

130 [Παναγιώτης Τριανταφυλλίδης.] φ.92, 22/3.4.1863, σ. 3ε-4α.

«Πρό μικρού έτελεύτησεν, ως γνωστόν, έν Βουκουρεστίω είς φιλόπατρις άνήρ, ό άοίδιμος Παναγιώτης Τριανταφυλλίδης, κληροδοτήσας τή 'Ελλάδι σημαντικήν περιουσίαν. Δύο σπουδαίοι καί μουσστραφείς άνδρες, ό 'Επαμεινώνδας Φραγκούδης καί ό Τριαντάφυλλος Μπάρτας, έξύμνησαν μετά συγκινητικής χάριτος, ό μέν επί' έκκλησίας, ό δέ επί του τάφου, τās άρετās του άποθανόντος. 'Η διαθήκη του Παναγιώτου Τριανταφυλλίδου, ούσα αύτή καθ' έαυτήν ή λαμπρότερα ήμα καί άπλοϊκώτερα του χριστιανικού του θίου εικών, έχει ώδε πως» (σ. 3ε). Ακολουθεί ή διαθήκη, από 7.5.1862 (σ. 3ε-4α). Ο Τριανταφυλλίδης, από τη Βυτίνα της Γόρτυνος, μεταξύ άλλων, καταλείπει 42.000 αυστριακών φλωρίων «υπέρ ιδρύσεως καταστήματός τινος διά παντός διατηρηθησομένου καί τήν έπινυμίαν μου φέροντος, συντελούντος δέ εις τήν πρόδοον καί τό μεγαλειον της πατρίδος» (σ. 4α).

131 'Ο Λόρδος Παλμερστών περί έκπαιδεύσεως. φ. 93, 29/10.4.1863, σ. 1α-2ε.

Προηγείται σημείωμα της Κλ.: «Ο Νέστωρ των πολιτικών της Εύρώπης άνδρών, ό όγδοηκοντούτης λόρδος Παλμερστών δέν είναι μόνον έμπειρότατος διπλωμάτης αλλά καί τετριμμένος παιδαγωγός. Σπουδάσας κατά βάθος τήν ιστορίαν των κλασικών γραμμάτων, φιλοκρινήσας διά τε του πνεύματος καί της καρδίας τόν Δημοσθένην καί τόν Κικέρωνα, των όποιων έχει πάντοτε διά στόματος τās χρυσās ύποθήκας, ό λόρδος Παλμερστών θά ήδύνατο ίσως νά διαπρέψη ως καθηγητής, εάν άναθή τις μοίρα μή άνεβίβαζεν αυτόν επί των άνωτέρων βαθμίδων της πολιτείας. Τήν κλασικήν παιδείαν του λόρδου Παλμερστώνος έκτιμήσαν τό έν Γλασκώθη Πανεπιστήμιον, άνέδειξεν αυτόν έπίτιμον πρύτανη. Ο δέ φιλομουσότατος πρωθυπουργός, δεξάμενος άσμένως της πρυτανείας τό αξίωμα, έπορεύθη περί τά τέλη Μαρτίου εις τήν τιμησασαν αυτόν άκαδημαϊκήν πόλιν της Σκωτίας καί άπήγγειλε έκει ένώπιον των φοιτητών τήν έπομένην συμβουλευτικήν προσλαλίαν, της όποιās τήν μελέτην συνιστώμεν εις πάντας, ίδια δέ εις τήν σπουδάζουσαν νεολαίαν της 'Ελλάδος» (σ.1α).

132 [Περί Ελλάδος διατριβή.] φ. 94, 5/17.4.1863, σ. 1δ-2θ.

Προηγείται το εξής σημείωμα: «Αξιόλογον περιοδικόν σύγγραμμα της Γερμανίας, τά «Γερμανικά Χρονικά» του Βερολίνου, περιείχον έσχάτως διεξοδικήν περί 'Ελλάδος διατριβήν, της όποιās τās έπομένας περικοπās, αποδεικνυούσας τόν συγγραφέα μεμυημένον τās πρό της ναυπλιακής επανάστασεως σχέσεις του 'Οθωνος καί της 'Ιταλίας — καθυποβάλλομεν άνευ σχολίων εις τήν κρίσιν των άναγνωστών» (σ. 1δ). 'Οθων και Επανάσταση. Η πώση του 'Οθωνος. Η σημασία της παραχωρήσεως της Επτανήσου στην Ελλάδα. (...) Τό τοληρόν βήμα του Παλμερστώνος είναι σημαντικώτατον ού μόνον διά τήν 'Ελλάδα, αλλά καί διά τόν Καναδάν καί τήν Αυστραλίαν. 'Η Άγγλία όμολογεί πληρέστατα τήν άρχήν της του έθνους κυριαρχίας καί καθ' ήν περίπτωσιν τό έθνος ούδεμίαν κέκτηται ύλικήν δύναμιν τού πραγματοποιεί τήν θέλησιν του. 'Η συντηρητική Άγγλία άναγνωρίζει τήν έθνικήν θέλησιν πολύ άνωτέραν των διπλωματικών συνθηκών καί εισάγει αύτήν εις τό διεθνές δίκαιον. (...)» (σ. 2θ). Ο επίλογος: «Πάντη παράλογος άρά γε είναι ή ύποφώσκουσα έλπίς, ότι καθώς διά του μεριμού της Πολυμίας είσχηθη εις τό πολιτικόν δίκαιον ή καταπάτησις των έθνικών δικαιωμάτων καί της έθνικής θελήσεως, ούτω καί νύν διά της έκουσίου των 'Επτανήσων παραχωρήσεως παύεται μέν ή τρομοκρατία, άρχεται δέ νέα έποχή ευγενεστέρας πολιτικής διδασκούσης βασιλείς καί αυτοκράτορας νά σεβασθώσι τό δίκαιον καί νά μή άρχωσι λαών άποστρεφόμενων τήν κυριαρχίαν αύτών;» (σ. 2θ).

133 [Ελληνική επιτροπή.] φ.95, 12/24.4.1863, σ. 16-ε.

Τριμελής ελληνική επιτροπή, από τον Κανάρη, τον Ζαΐμη και τον Γρίβα, γίνεται δεκτή από τους Έλληνες της Τεργέστης. Η επιτροπή μετέβαινε στην Κοπεγχάγη για να παραδώσει το ψήφισμα της Εθνοσυνελεύσεως στον πρίγκηπα Γουλιέλμο Γεώργιο, μέλλοντα βασιλέα της Ελλάδας. Συμπόσιο προς τιμή της επιτροπής, στην Τεργέστη. Οι ανταλλαγείσες προτάσεις.

134 [Η ελληνική γλώσσα στη Ρουμανία.] φ.95, 12/24.4.1863, σ. 1ε-2β.

Σχόλια της Κλ. με αφορμή την πολιτική του ηγεμόνα Κούζα και το βιβλίο *Rapeda idea de Gramateca Macedonorumanesca, cuprinsa de I.C. Massimu, si cu spesele DD. G. Goga si D. Casacovici tyranita* (...) — Σύντομος Ιδέα της Μακεδονορουμανικής Γραμματικής συνταχθεΐσα υπό Ι.Κ. Μαξίμου και δαπάναις κκ. Δ. Γκόγκα και Δ. Κοσάκοβιτζ τυπωθεΐσα (...), Bucuresci — Έν Βουκουρεστίοις, 1862. [Βλ. Γκ.-Μ. 9364]. Ιδού τα σχόλια: «Η κυβέρνησις του ηγεμόνα Κούζα, φοβουμένη μήπως οι μοναχοί και οι άρχιμανδρίται των έν ταΐς Παραδουναβίοις Ήγεμονίαις ελληνικών μοναστηρίων, έξελληνίσωσι τούς Ρουμάνους, όπως ο Μεθόδιος και ο Κύριλλος εξηλλήνισαν πρό χιλίων έτών τούς Βουλγάρους, άπηγόρευσε αυτοΐς τήν χρήσιν τής ελληνικής γλώσσης. Ήτο, νομίζομεν, όπως περιπτών τό μέτρον τούτο διότι οι Ρουμάνοι ήδύναντο νά μένουν πάντοτε Ρουμάνοι άπαραλλάκτως ως και οι Βούλγαροι. Ο κ. Μάξιμος, ο δαπάνη Δ. Γκόγκα και Δ. Κοζακόβιτζ, συντάξας «σύντομον ιδέαν τής μακεδονορουμανικής γλώσσης» είναι καιρός να ψάλλη τώρα τόν ένπικιον ύμνον, διότι ήνέφκται πρό αυτού ο τάφος του ελληνισμού! Εύφρανθήτωσαν δέ μετ' αυτού και όσοι εκ των έκρουμανισθέντων «Γραικών» αΐσχύνονται οι γεννάδα νά προσαγορεύσωσιν έαυτούς Έλληνας. — Και τί σημαίνουνσι δά οι Έλληνες ένώπιον του μεγαλουργού και μεγαλοπράγμονος γένους των Ρουμάνων; Ή ελληνική γλώσσα παραβαλλομένη πρός τήν ρουμανικήν, είναι ώσει άφανής πλανήτης ένώπιον των φωτοβόλων άκτίνων του ήλιου, είναι ως άπεξερραμμένος κορμός εύρωπώντος δένδρου ένώπιον των θαλερών και εύόσμων φυλλομάτρων περικαλλεστάτης ροδωνιάς. Έντεινате τά ώτα, άναγνώσται, και διεξέλεθε τόν έπόμενον διθύραμβον του σοφωτάτου Μαξίμου» (σ. 1ε). Έπειτα μακρό απόσπασμα του βιβλίου του Μαξίμου, όπου εξυμνείται η ρουμανική γλώσσα ως «ή άρχαιότερα και καθαρωτέρα θυγάτηρ τής Λατινικής γλώσσης». Στη Ρουμανική γλώσσα «εύρίσκονται γεγραμμένοι με άνεξάλεπτα γράμματα οι λαμπρότεροι τίτλοι τής ευγενείας ήμών». Ο Μάξιμος καταφέρειται κατά της διδασκαλίας της γραικικής γλώσσας, η οποία «όμιλείται εις μίαν μικράν γνώναν τής Εύρώπης, έν ψ ή γλώσσα μας δεσπόζει ου μόνον εις διην σχεδόν τήν Εύρώπην, αλλά και εις άλλα μέρη τής οικουμένης». Και συμπληρώνει ο Μάξιμος: «Έκτος τούτων, διά τής γραικικής γλώσσης άποκτών με γνώσεις μόνον οίς είχαν ο κόσμος πρό δύο χιλιάδων έτών. Έκτοτε όμως έχρη ή άνθρωπότης προόδευσε, έκαμε πληθος άνακαλύψεων, έπλούτισε τόν νουν με άπείρους ιδέας και γνώσεις, αι όποiai δύνανται νά άρυσθώσι κάλλιον από τας πηγάς αυτών, δηλαδή από τας εύρωπαϊκάς γλώσσας, εκ των όποιών αι ρωμαϊκά είναι αι όλιγώτερον πλούσιαι, και ουχι εκ τής γραικικής τής άρχαίας, ή όποια δέν τας έχει όπως διόλου, ουτε από τήν νέαν γραικικήν, ή όποια τας δανείζεται και αυτή από άλλας γλώσσας». — Σχόλια της Κλ. (σ. 2α-β): «Ο επί των εκκλησιαστικών ύπουργός τής Ρουμανίας, παρακινήθη, ως φαίνεται, από των άνωτέρω συμβουλών του σοφού Μαξίμου, άπεφάσισε νά καταργήση τήν γλώσσαν τήν ελληνικήν, χάριν αυτών των Έλλήνων, όπως ούτοι σπουδάσωσι τήν κοσμοδόξοιαν ρουμανικήν. Μέχρι τούδε έλέγετο ότι η γλώσσα του Όμήρου και του Δημοσθένους, του Βασιλείου και του Χρυσοστόμου είναι ή βάση και τό θεμέλιον του πνευματικού βίου παντός λαού, είναι ή κατ' έξοχήν κλασική γλώσσα, ήτοι η γλώσσα των γλωσσών, έν ή έγράφονταν τά έξοχώτερα της ανθρωπίνης διανοίας άποκρήματα και δι' τής άπεκαλύφθησαν αι βουλαί τής θείας Προνοίας. — Άλλά σήμερον μανθάνομεν άπροσδοκήτως ότι ο κόσμος διέκειτο μέχρι τούδε εις τελειαν σκοτόμαιναν και νηπιώδη πλάνην· διότι υπάρχει άλλη γλώσσα πλουσιωτέρα και αρμονικωτέρα τής ελληνικής,

γλυκυτέρα της Ιταλικής, θελκτικωτέρα της γαλλικής, παθητικωτέρα της αγγλικής, ευσυνθετικωτέρα της γερμανικής... αυτή δε είναι η γλώσσα των «άληθών» απογόνων των Ρωμαίων» οι τινες υπεδούλωσαν τούς Έλληνες. Οι Ρωμαίοι υπεδούλωσαν τούς άδουλώτους βασιλείς του πνεύματος! Πού είσαι άριστοτέχνα της λατινίδος γλώσσης και ποιήσεως, Όράτιε, ίνα επαναλάβης προς τόν άγνώμονα άπόγονόν σου την Ιστορικήν ρήτραν

Graecia capta ferum victorem cepit et artes
Intulit agresti Latio.

Τήν ρουμανικήν γλώσσαν πρέπει λοιπόν νά μελετών οι Έλληνες εάν θέλουν νά μορφωθούν επιστημονικώς, εάν θέλουν νά οικειωθούν προς την πνευματικήν πρόδον της κοινωνίας. «Η ανθρώπιτης προώδευσε (λέγει ο Μάξιμος), έκαμε πλήθος άνακαλύψεων, αι όποιαι δύνανται νά άρυσθώσιν από τās εύρωπαϊκάς και όχι της γραικικής της αρχαίας, ή όποια δέν τās έχει όλως διόλου». Είναι άληθές ότι από του πεντεκαιδεκάτου αιώνος μεγάλοι και θαυμάσιοι έγινοντο άνακαλύψεις, αΐτινες χάρις εις τόν λεκτικόν πλούτον της *Iemali rumanesca*, δέν έβράδυναν νά λάβωσι την οικειαν προσηγορίαν των, την όποιαν επί μεταίω θά ανεζήτουν έν τώ πεπαλαιωμένω όνοματολογίω των αρχαίων Έλλήνων. Οι *Germanili*, οι *Anglil*, οι *Francil*, οι *Italianil* έδανείσθησαν παρά των *Romaniloru* τα όνόματα της τυπογραφίας, του τηλεγράφου, της φωτογραφίας, του τηλεσκοπίου, της ύδραυλικής, της ύδροδυναμικής, της ύδροστατικής, της ήλιοστιπίας, και πολλών άλλων έφευρέσεων, έφ' οίς καυχώνται οι νεώτεροι χρόνοι. Άπασαι αύται αι όνομασίαι είναι καθαρώς ρουμανikai· δέν εξικόν των νεωτέρων επιστημών βασίζεται δά επί της ρουμανικής έτυμολογίας· άνευ δέ ταύτης αι γενόμεναι άνακαλύψεις θά περιέμενον φεύ! εισέτι τόν έαυτών όνοματοθέτην. — Ουδέν περιέργον έπομένως εάν ό επί των έκκλησιαστικών ύπουργός της Ρουμανίας Κ. Τέλλος έθεώρησε σκόπιμον ν' αποπέμψη από των μοναστηριακών έκκλησιών την θάρβαρον έλληνικήν γλώσσαν, άντικαθιστών αύτην διά της εύγενεστάτης ρουμανικής. Κρίμα τώ όντι ότι τά εύαγγέλια και αι Ιεραί ακολουθiai έγράφησαν κατά πρώτον εις τό καθημαξευμένον των «Γραικύλων» ιδίωμα, έξ ου έδέησε νά μεθερμηνευθώσι μετά ταύτα εις την θεόδοτον και υπό της γοητευτικής αύτης μελωδίας καταξαινούμεν τά ώτα ρουμανικήν γλώσσαν! — Οι έν ταις Παραδουναβίους Ήγεμονίας παροικούντες Έλληνες άς έτοιμασθώσι λοιπόν από τούδε ν' ακούωσιν έν τοίς ναοίς του Ήψιστου τό li και lu και ru της χρυσορρήμονος παραδουναβίου λαλιάς. Άντί δέ νά δυσανασχετών οι γενναίοι και φιλοπάτριδες όμογενείς, άς οικτειρώσι μάλλον την ασθένειαν έκεινων, οι τινες διά τοιούτων τεχνικών διατάξεων, νομίζουν οι νήπιοι ότι δύνανται ν' άνεγειρώσι την νόθον πυραμίδα άλλοκότου ρουμανισμού. Τό φώς του έλληνισμού δέν δύει ποτέ, διότι είναι φώς άνέσπερον· ή Έλλάς ύπήρξε και ύπάρχει και θά ύπάρξη μέχρι συντελείας των αίωνων, ώς διηνεκής μάρτυς των άλλωίσεων του κόσμου. — Ταύτα λέγοντες, ούδώς αξιοίμεν ότι δέν ύπάρχει επ' ίσης και Ρώμη — *Roma aeterna*· αλλά πανταχού άλλοθι πρέπει ν' άναζητήσωμεν τόν γνήσιον αύτης καθρέπτην ή παρά τοίς άπογόνις των εις Δακίαν υπό του Τραϊανού μετοικισθέντων Λατίνων. Διότι, και άν οι καθ' ήμας Ρουμάνοι έκέκνητο (όπερ πολλού γε δει) άπαντα των γνησίων Ρωμαίων τά χαρακτηριστικά, αυτό τό κατά της έλληνικής γλώσσης τυφλόν μίσος των είναι ψηλαφητή απόδειξις του ότι διατελοϋσι σχεδόν άνεπιδέκτοι μορφώσεως και φωτισμού. — Παρόδοξος άντίθεσις! πρό είκοσι σχεδόν εκατονταετηρίδων ό Όράτιος, ό Κυντιλιανός και πάντες οι κλασικοί του Λατίου συγγραφείς προέτρεπαν τούς Ρωμαίους νά ένδιατριβούν νύκτα και ήμεραν περί τά έλληνικά συγγράμματα (*exemplaria graeca*) όπως δι' αύτών προσποκτώνται την λεγομένην άνθρωπίνην παιδείαν. Σήμερον δέ οι μετά στόμφου έναθρυνόμενοι επί καθαρά ρωμαϊκή καταγωγή, διώκουσιν άπηνώς την γλώσσαν του Έξοφώντος και του Λυσίου και φράττουσι τά ώτα διά κηρύ, ίνα μη τυχόν οι παρόλκοντες του έλληνισμού φθόγγοι θορυβήσωσι την άβροτάτην ακουστική των δυνάμιν. Ο *tempora, o mores!*. — Π6. φ. 95, 12/24.4.1863, σ. 48: «Έκ της ήμειπισήμου «Γενικής Άνταποκρίσεως» της Βιέννης παραθέτομεν τά έξής έπιστελλόμενα αύτη εκ Βουκουρεστίου. — Έσχάτως

ἐξέδοτο ὁ ἡμέτερος ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργός ἀπόφασιν, διατάττουσαν τὴν ἀπανταχοῦ καθιέρωσιν τῆς ρουμανικῆς γλώσσης ὡς γλώσσης ἐκκλησιαστικῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ἐν πολλαῖς μοναστηριακαῖς ἐκκλησίαις ἀφιερωμέναις εἰς τὸ ἱερὸν τάγμα, τελοῦσι τὰ μυστήρια καὶ τὰς ἱεράς ἀκολουθίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μοναχοὶ ἀγνοοῦντες τὴν ρουμανικὴν γλῶσσαν, τὸ ρηθὲν τῆς κυβερνήσεως μέτρον κατεπίκρανε καὶ μεγάλως ἠρέθισε τοὺς ἐνταῦθα οἰκοῦντας Ἕλληνας, οἱ τινες ἦσαν ἀνέκαθεν συνειθισμένοι ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ ν' ἀκούωσι το εὐαγγέλιον καὶ νὰ ψάλλωσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἅσματά των. Ἐντεῦθεν προέκυψαν παραχωδέσταται σκηναὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς τε Ἱεραῖας καὶ τοῦ Βουκουρεστίου. Συνεπεῖα τούτων ἐδημοσιεύθη τὴν 29/10 Ἀπριλίου προκήρυξις τοῦ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργοῦ, ἐν ἣ οὗτος, οἰκτεῖρων τὰς γενομένας παραχάς, παραινεῖ τοὺς πιστοὺς εἰς ἡσυχίαν καὶ ὁμόνοιαν, προστιθεὶς ὅμως ὅτι ἡ κυβερνήσις γινώσκει καὶ δύναται νὰ πραγματιώσῃ τὰς ἀποφάσεις».

135a Βιβλία καινοφανῆ. Θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς φιλοσοφίας στοιχεῖα, ὑπὸ Π. Βράϊλα Ἀρμένη, ἐν Κερκύρα, 1863. φ. 96, 19/1.5.1863, σ. 1α-β.

Βλ. Γκ.-Μ. 9145. Ευμενὴς κρίσις τοῦ ἔργου: «Ὁ κύριος Πέτρος Βράϊλας Ἀρμένης, καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Κερκύρας, πρὸ τινων ἐτῶν ἐκδούς τὸ «Δοκίμιον περὶ πρώτων ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν» καὶ πλείστας ἄλλας ἀκολουθῶς δημοσιεύσας ἐν τῇ Πανδώρα, ἐν τῷ Ἑρανιστῇ καὶ ἐν τῷ Φοίνικι διατριβάς περὶ Ψυχολογίας, Λογικῆς, Καλολογίας, Θεοσοφίας καὶ Φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας, ἐξέδωκε τὴν προκειμένην πλήρη φιλοσοφικὴν πραγματείαν ἣ τοι τέλειον σύστημα θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς Φιλοσοφίας διαπάνη τοῦ κληροδοτήματος τοῦ αἰοδύμου Πετρίδου. — Τὸ νεώτατον τοῦτο σπουδαῖον πόνημα οὕτε τὰς περὶ αὐτοῦ προσδοκίας τοῦ Πανελληνίου διέψευσεν, οὕτε καταθέρον ἀπέβη τῆς ὑψηλῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ περιωπῆς, ἐφ' ἧς ἴσταται, καὶ τῆς μεγάλης φήμης, ἣν ἀξίως καὶ πρὸ πολλοῦ χαίρει ὁ σοφὸς συγγραφεὺς. Οὐδέμια ἐπιστήμη (κατὰ τὴν ὁρθὴν αὐτοῦ παρατήρησιν) εἶναι προϊόν μιάς μόνης διανοίας· οὐδεμία, κατὰ τὸν Γοίτθιον, ὠραία ἰδέα, τὴν ὁποίαν δέν συνέλαβε καὶ δέν ἐξέφρασεν ἄλλος τις πρὸ ἡμῶν¹! [«Πάντα γὰρ σχεδὸν εὐρήται, ἀλλὰ τὰ μὲν οὐ συνῆκται, τοῖς δὲ οὐ χρῶνται γινώσκοντες», κατὰ τὸν Σταγειρίτην]. Ἐν τούτοις ὁ τὰ τῆς Φιλοσοφίας ἀπόρρητα ὅπως οὖν μεμνημένος καὶ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος σύντομον καὶ λίαν περιεκτικὴν βίβλον μετ' ἐπιστάσις διεξερχόμενος πολλάς μὲν θὰ ἀνεύρῃ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων ἀληθείας, οὐκ ὀλίγας δὲ θὰ διαστείλῃ ἀπὸ τῶν ἁλλοτρίων τὰς ὑπολανθανούσας καὶ ἰδίας τοῦ μετρίοφρονος συγγραφῆως θεωρίας καὶ ἐνὶ λόγῳ θὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ μορφῇ, τὴν ὁποίαν ὁ κερκυραῖος φιλόσοφος ἔδωκεν εἰς τὴν ἐπὶ ἑξ ἡδὴ αἰῶνας ἀποθησαυριζομένην ὕλην τῆς τῶν ἐπιστημῶν βασιλίδος, εἶναι σχεδὸν εἰπεῖν ὅλος νῆα. Εἰς τοῦ ἀντικειμένου τὴν σπουδαιότητα ἀρμόζει καὶ τοῦ ὕψους ἡ σοβαρότης. — Φιλοπονῶν τὸ εἰαυτοῦ σύγγραμμα, ὁ κύριος Βράϊλας προϋπέθετε γνωστὰς τὰς ἐκδοθείσας ἄλλοτε ὑπ' αὐτοῦ διατριβάς, εἰς τὰς ὁποίας καὶ παραπέμπει, ἔσχε δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν κατ' ἐξοχὴν τοὺς ἀκροωμένους αὐτοῦ ὁμιλητάς, τῶν ὁποίων τὰ ὅλα κατακλοῦνται ὑπὸ τῶν ἐμβριθῶν καὶ εὐφραδῶν αὐτοῦ παραδόσεων. Ἐντεῦθεν ἴσως ἡ ἐν τῷ κειμένῳ μεγάλη συντομία, ἡ ἑλλειψὶς παραδειγμάτων, ἡ μικρὰ πρὸς τὰς θετικὰς καὶ ἀκριβεῖς ἐπιστήμας ἀνασκοπὴ καὶ τὸ συνεσφιγμένον καὶ δύσληπτον πολλῶν παραγράφων, τῶν ὁποίων νύχουμεθα νὰ ἴδωμεν εὐρυτέραν τινὰ διασάφησιν καὶ ἀνάπτυξιν, ἵνα συγχρόνως καταστή ἡ βίβλος προσιωτέρα τοῖς πολλοῖς, ἰδίως ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ δούλῃ Ἑλλάδι, ἐνθα ὀλίγοι μὲν οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀποκλειστικῶς ἀσχολούμενοι, παντελεῖς δὲ ἡ σπάνις εὐμεθέδων καὶ διδακτικῶν περὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς φιλοσοφίας βιβλίων. — Ὁ ἐν ἀρχῇ λ.χ. καὶ ἐν τέλει τῆς βίβλου ἀναφερόμενος ὁρθότατος τῆς Φιλοσοφίας ὁρισμός, «ἐπιστήμη τῶν ἀρχῶν τῆς νοήσεως καὶ τῆς πράξεως» — ἡ «ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔλλογος συνείδησις τοῦ ὄντος» — θὰ ἡλέκτριζε καὶ αὐτῶν τῶν ἰδιωτῶν καὶ ἀμυήτων ἀναγνωστῶν τὰς ψυχὰς καὶ θὰ ἐνεποιεῖ αὐτοῖς τὴν κατὰ Πλάτωνα «θείαν πρὸς τὸ εἰδέναι μανίαν», ἐάν, — ἐπὶ τὸ ἀπλοῦστερον καὶ ἐκτενέστερον ἀναπτυσσομένου τοῦ ὅλου τῆς Φιλοσοφίας

ἐτυμολογικῶς ἅμα καὶ ἀνθρωπολογικῶς καὶ ἱστορικῶς, — κατεφαίνετο τὸ ἀνεπαρκές τῆς θεωρίας ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπιστήμας, ἐάν ἐτρανοῦτο ἡ ἀνάγκη τοῦ φιλοσοφεῖν, ἐάν διηγείρετο ἐν τῷ νεανικῷ πνεύματι ὁ θαυμασμός, ἡ ἀπορία, ἡ σκέψις, ὁ διαταγμός, καὶ ἀνεδεικνύετο οὕτως αὐτῇ ἡ Φιλοσοφία πρωτότοκος, κατὰ τὸν Ὅμηρον τῶν Φιλοσόφων, θυγάτηρ τοῦ Θαύμαντος καὶ τῆς Πενίας. — Ἄλλως τε ὁμολογοῦντες καὶ αὐτοὶ τοῦ συγγράμματος τὴν ἀξίαν, εὐχόμεθα ὅπως τύχη πανταχόθι τῆς Ἑλλάδος τῆς προσηκούσης ἐκτιμήσεως, καί, εἰσαχθέν εἰς τὰ παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτήρια, συντελέσῃ οὐχὶ μικρὸν εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ τελικοῦ τῆς ἀνθρωπότητος σκοποῦ.

135b Ὁ βασιλεὺς Οἰδῖπους, τραγῳδία Σοφοκλέους μεταφρασθεῖσα ἐμμέτρως ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου· καὶ Μία νύξ ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Βοσπόρου, ποίημα τοῦ μεταφραστοῦ. Ἐν Ἀθήναις. φ. 96, 19/1.5.1863, σ. 1γ-2α.

Βλ. Ἡλίου 1384. Ἐπεινος τῆς γλώσσας τῶν ἀριστοτεχνημάτων τῆς ἀρχαιότητος· «ἡ μαθηματικὴ ἔχουσα ἀκρίθειαν, ἡ ἀβρά καὶ χαρίεσσα, ἡ εὐφρωνος καὶ μελωδική, ἡ ἀνευ σκληρότητος ἱσχυρά καὶ ἀνευ μονοτονίας ὀξεῖα, εὐκόλως μὲν ἀναπαριστᾷ πάντα τοῦ αἰσθητοῦ θίου τὰ φαινόμενα καὶ πάσας τῆς ψυχῆς τὰς διαθέσεις καὶ τὰ συναισθήματα, λίαν δὲ ἐπιτυχῶς ἐκφράζει τὰς λεπτότητας τῶν διανοημάτων διαφορὰς, τὰς λεπτότητας σκιαγραφᾷ καὶ περιέχει ἀληθῶς ζωγραφικώτατα εἰς τὸν λόγον χρωματισμόν» (σ.1γ). Ἡ μετάφρασις προσεγγίζει, ἀλλὰ ποτὲ δὲν καταφθάνει τις καλλονές τῆς ἀρχαίας γλώσσας. «Εὐχῆς ἔργον θά ἦτο, ἐάν μὴ ἔμενον οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς περιωρισμένοι ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ πανεπιστημίοις, ἀλλ' ἐάν, διὰ σαφούς μεταφράσεως, εἰσήγοντο εἰς τὰς οἰκογενεῖας, ἀπέθαιον κτῆμα τοῦ ἔθνους καὶ ἀντικαθίστων οὕτω τὴν ἀνάγκων ἐν τῷ κακῇ μοίρᾳ πλεονασάντων ἐν Ἑλλάδι ξένων μυθιστορημάτων, τὰ ὅποια, ἐκνευρίζοντα τὸν ἀπρεπὲς τῶν Ἑλλήνων χαρακτήρα, διακορεύουσι τὸ γένναίον, τὸ νεανικόν καὶ τὸ παρθενικόν φρόνημα ἐκατέρου τοῦ παρ' ἡμῖν φύλου. (...) — Λυπηρόν ὄντως θέαμα τὸ παρατρεῖν μεγάλην καὶ σχεδὸν εἰπεῖν παντελὴ τὴν παρ' ἡμῖν φιλολογικὴν σπᾶν. τοὺς Ἀγγλοὺς δὲ καὶ τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Γερμανοὺς οὐ μόνον κερτιμένους ἰδίαν φιλολογίαν, ἀλλ' ἔχοντας μεταπεφρασμένας καὶ τὰς φιλολογίας πάντων τῶν πεπολιτισμένων ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων ἐθνῶν. Ποῦ αἱ παρ' ἡμῖν μεταφράσεις τοῦ Οὐίγγιλίου καὶ Μίλτωνος, τοῦ Σαϊκσπέρου καὶ τοῦ Ἀλφίερου, τοῦ Σχλλέρου καὶ τοῦ Γοίτθιου; Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀφθονον εἰς πᾶν εἶδος ποιήσεως ὕλην ὀφείλει νὰ ἀνέυρῃ ἐν τῇ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα καὶ τὴν νεωτέραν ἐπανάστασιν ἱστορίᾳ του. Ἐνταῦθα ὅμως δὲν ἀγορεύομεν ὑπὲρ τῆς ἀπομιμήσεως τῶν ξένων ποιητῶν, ὑπὲρ τῆς εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν μετοχτετεύσεως τῶν εὐγενεστέρων αἰσθημάτων καὶ ὑψηλοτέρων διανοημάτων, τῶν ἀποτεταγμένων ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ ξένῳ ποιήματι, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀντανάκλονται ἅπαναι αἱ φωτειναὶ καὶ σκιαραὶ ὕψεις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς καδ' ἦν ἐφιλοπονήθη. Μὴ δὲν ἐμαθήτευσαν ἄρα γε καὶ οἱ ἔξοι προτέρον ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν προπατόρων ἡμῶν;» (σ. 1γ-ε). Στις μεταφράσεις ἀρχαίων δραματικῶν ἔργων ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ προτάσσεται «μικρὰ προεισοδιώδης ἐκθεσις περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου καὶ τῆς διαφορᾶς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ νεωτέρου, καὶ σύντομος ἀνάλυσις τοῦ δράματος» (σ. 1ε). Ανάλυσις τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου (σ. 1ε-2α): «Ἐν τῷ προκειμένῳ λ.χ. δράματι, τὸ ὁποῖον δικαίως ἐπεκλήθη «τὸ βασιλικώτατον καὶ ἐξέχον πάσης τῆς Σοφοκλέους ποιήσεως», ἡ Ἰοκάστη, ἡ τις πρότερον μὲν ἐπενόησε τὴν φθορὰν τοῦ ἰδίου τέκνου ὅπως ἀποτρέψῃ τὸν δοθέντα τῷ Λαίῳ χρησμόν, ὕστερον δέ, ἅμα συνιδούσα ὅτι ἀνὴρ αὕτης ἦτο ὁ υἱὸς τῆς, ἐξηυτέλισε τὴν μαντικὴν καὶ ἐξῆυδρισε τὸ θεῖον ὅπως διασκεδάσῃ πᾶσαν τοῦ συζύγου μέριμναν καὶ ἀμυχανίαν, καταλαμβάνεται ὑπὸ τῆς Νεμέσεως καὶ τῆς Ἄτης, ὡς πρὸ μικροῦ ἐθεολόγησεν ὁ εὐσεβὴς χορὸς. Ὁ Οἰδῖπους ἀπ' ἐναντίας, τὸν ὁποῖον «παιδεύουσι τῶν γονέων αἱ ἀμαρτίαι», παρίσταται ἔχων χαρακτῆρα ὅλως ἁμωμον καὶ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφοσιούμενος εἰς τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ. Φαίνεται μὲν ἐμπαθής, διότι ἄλλως δὲν θά ἦτο οὐδὲ πρόσωπον

τραγικόν· ἀλλὰ τό πάθος αὐτοῦ ἐγείρεται ἀπό εὐγενῶν αἰτίων. Μόνον περί τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος κηδόμενος, καί πεποιθώς, ὅτι συμπράττει τῷ θεῷ, ὀργίζεται κατὰ τῶν σιωπώντων, ὑποπτεῖ τούς μὴ συνεργούντας αὐτῷ πρὸς εὐρεσιν τοῦ φονέως τοῦ Λαίου, τυφλοῦται ὑπὸ τοῦ πάθους, μωραίνεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τοῦ θέλοντος τὴν καταστροφὴν του (...) καί ἐρεθίζει τὸν Τειρεσίαν νά τῷ μνησθῇ ὅσα πρότερον τῷ παρεσιώπησε διὰ μόνον τό ὅποιον ἦσθάνετο θαυθ' σέβας πρὸς τὸν σωτήρα καί τὸν ἀνακτα τῆς Καδμείας γῆς. 'Ανακαλύψας τό ἀκούσιον αὐτοῦ ἀνσίουργημα, ὁμολογεῖ ὅτι «ὁ πᾶσι κλεινός Οἰδῖπους καλούμενος» κατέστη συνώνυμος τῆς δυστυχίας, «εἰ δέ τι πρεσβύτερον ἐτι κακοῦ κακόν, τοῦτ' ἔλαχ' Οἰδῖπους». 'Αδμημονεῖ οὐχί κατὰ τῆς θεότητος ἢ τῆς τοῦ Λοξίου μαντικῆς, ἀλλὰ καθ' ἑαυτοῦ, ὅτι βλέπων δέν εἶδε, καί τιμωρεῖ ἑαυτὸν ἐξορύττων τούς ἰδίους ὀφθαλμούς καί παρακαλῶν τούς Θηθαίους νά ἀπάξωσιν ἀπὸ τῆς χώρας τὸν καταρατότατον καί θεοῖς ἐχθρότατον βροτῶν. — 'Η ὥραία ἰδέα ἥτις ὡς εὖοσμον ρόδον περικλείεται ἐν τῇ τραγικῇ κάλυκι, εἶναι· ὁ ἄνθρωπος ὅσῳ καί ἂν ἦναι ἀγαθός, ὅσῳ καί ἂν προφυλάττῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν παραπτωμάτων, ὅσῳ καί ἂν ἐχῇ δέξιναι πρὸς διάνγνωσιν τοῦ ἀγαθοῦ, οὐδέν ὠφελεῖ ἂν στερεῖται τῆς εὐνοίας τῶν θεῶν. 'Ὅσῳ θεοφιλέστερος ὑπολαμβάνεται, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐχθροδαίμων ὕστερον ἐξελέγχεται. 'Ὅσῳ μᾶλλον αἰφνίδιος, ἀπροσδόκητος καί λαμπρὰ ἡ ἐξωτερικὴ δόξα του, τοσοῦτῳ μᾶλλον αἰφνίδιος, ἀπροσδόκητος καί θαθεῖα ἡ ἀνεπανόρθωτος αὐτοῦ πτώσις! — Τοιαύτη τις ἐλληνικὴ ποιήσις, τοιαύτη εὐχαλος γλώσσα τῶν Μουσῶν καί ἀναθῇ τῆς νεότητος κουροτρόφος δέν εἶναι ἀρὰ γε ἀξία νά εὕρῃ παρ' ἡμῖν πλείονας ἀναγνώστας ἢ ἡ «Κυρία μέ τας Κομελίας»; 'Εως πότε θά ὁμοιάζωμεν πρὸς τούς ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐλεγχόμενους, «ὅτι τό φύσει φιλητικόν ἐν ἡμῖν καί φιλόστοργον εἰς θηρία καταναλίσκουσιν, ἀνθρώποις ὀφειλόμενον, καί ὅτι καταχρῶνται τῷ φιλομαθεῖ καί φιλοθεάμῳ πρὸς τὰ μηδεμίαν ἀξία σπουδῆς ἀκούσματα καί θεάματα, τῶν δέ καλῶν καί ὠφελίμων παραμελοῦσιν;».

135c *Πραγματεία περί Δωδώνης, ὑπό Π. 'Αραθαντινοῦ, ἐν 'Ιωαννίνοις, τύποις Δωδώνης, 1862. φ.96, 19/1.5.1863, σ. 28-γ.*

Βλ. Γκ.-Μ. 9323. Επαινετικὴ κρίσις με κάποιες ἐπιφυλάξεις (ο συγγρ. δέν μπόρεσε νά πορισθεῖ τα πολὺτιμα βοηθήματα προγενέστερων ἐρευνητῶν· η ἐτυμολογία τῆς λ. «Δωδώνη» κατὰ τὸν Lasaulx καί Curtius). Το αξιολογότερο μέρος τῆς πραγματείας εἶναι το ἀναφερόμενο στὴν τοπογραφία τῆς πόλεως, τοῦ ναοῦ καί τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης.

135d *'Ο βασιλεὺς 'Αλφρέδος, ἦτοι τὰ ὑπέρτατα καθήκοντα καί αἱ νόμμοι ἐλπίδες τοῦ ἐλληνισμοῦ, ὑπὸ Εὐγενίου Βαπτιστιάδου Δελθινιώτη, Κερκυραίου. 'Εν Ζακύνθῳ, τυπογραφεῖον ὁ Παρνασσός Σεργίου Ραφτάνη, 1863. φ.96, 19/1.5.1863, σ. 2γ.*

Βλ. Γκ.-Μ. 9789. Σύντομη κρίσις: «Εἰ καί κατόπιν ἐορτῆς ἀναγγέλλοντες τό φυλλάδιον τοῦτο, δέν δυνάμεθα νά μὴ ἐπαινώσωμεν τὴν ἐν αὐτῷ διαλάμπουσιν φιλοπατρίαν καί ἐμβρίθειαν τοῦ ἀξίου τῆς Θέμιδος λειτουργοῦ κ. Δελθινιώτη».

135e *'Η πολιτικὴ τῆς 'Ελλάδος καί ὁ μέλλων αὐτῆς ἡγεμών, ἢ ἡ 'Ελλάς καί ἡ 'Αγγλία ἐν τῇ 'Ανατολῇ, ὑπό Δ. Μαλιάδου. 'Εν 'Αθῆναις, τύποις Ν. Γ. Πάσσαρη καί Α.Γ. Καναριώτου, 1863. φ.96, 19/1.5.1863, σ. 2γ.*

Βλ. Γκ.-Μ. 9652. Σύντομη κρίσις: «Καί τό φυλλάδιον τοῦτο εἶναι οὐχ ἦττον τοῦ προηγουμένου ἀξιοσπούδαστον διὰ τὰς ὕγεις συνετάς ἀναπτύξεις καί σκέψεις τοῦ κ. Μαλιάδου».

136 *'Ο θράχος καί τό κύμα. φ.96, 19/1.5.1863, σ. 2δ-ε.*

Προτάσσεται ἡ ἐξῆς σημείωσις: «Εἰς ἀνάμνησιν τῆς 25ης Μαρτίου ἐποίησεν ὁ ἐθνικός

ποιητής κ. Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης τό ἐπόμενον ἀλληγορικών στιχοῦργημα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπεικονίζεται ἀλληγορικῶς ἡ πάλη καί ὁ θρίαμβος τοῦ ἐλληνισμοῦ κατά τῆς κατακτήσεως, τοῦ μέν πρώτου παρισταμένου ὡς κύματος ἀφροσπεφούς, τῆς δέ δευτέρας ὡς πέτρας ἱσταμένης ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους» (σ. 2δ).

137 Ὁ ἀγγλικός τύπος περί Ἑλλάδος. φ. 96, 19/1.5.1863, σ.36-δ.

Περί τῆς αποδοχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ στέμματος ἀπό τον ηγεμονόπαιδα τῆς Δανίας Γουλιέλμο.

138 [Εκπαιδευτήριο Γαλαζίου.] φ. 96, 19/1.5.1863, σ. 3ε-4α.

Ο Χ.Π. Μητρόπουλος, πρώην καθηγητής στην ἐλληνική σχολή Τεργέστης, με πανεπιστημιακές σπουδές στη Γερμανία, εἶναι ἀπό τετραετίας ἰδρυτής εκπαιδευτηρίου στο Γαλάζιο. Πρόσοδο τοῦ σχολείου καί συγχαρητήρια τῆς Κλ.

139 Ὁ Κριμαϊκός πόλεμος, ἀπό τῆς γενέσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ Λόρδου Ράγλαν, ὑπό Ἀλεξάνδρου Οὐίλλιελμου Κιγγλάκου. Τεῦχος Α' Αἰτίαι τοῦ πολέμου. φ. 97, 26/8.5.1863, σ. 1α-2ε· φ.98, 3/15.5, σ.1α-ε· φ.99, 10/22.5, σ.1α-2δ· φ.100, 17/29.5, σ. 1α-2ε· φ.101, 24/5.6, σ.1α-2ε· φ.103, 7/19.6, σ.1α-ε· φ.104, 14/26.6, σ.1α-2ε· φ. 108, 12/24.7, σ. 1α-δ· φ.112, 9/21.8, σ.1α-2γ· φ.113, 16/28.8, σ.1α-δ· φ.116, 6/18.9, σ.1α-ε· φ.118, 20/2.10, σ.1α-ε· φ.119, 27/9.10.1863, σ.1α-2γ.

Μετάφραση κεφαλαίων τοῦ βιβλίου τοῦ Alexander William Kinglake, *The Invasion of the Crimea: its Origin, and an Account of its Progress down to the Death of Lord Raglan*, Edinburgh and London, 1863. Κατά φύλλα: φ.97,98 = Κεφάλαιο Α', φ.99 = Κεφ. Β', φ.100 = Κεφ. Β', Γ', φ.101 = Κεφ. Γ', φ. 103, 104 = Κεφ. Δ', φ. 108 = Κεφ. Ε', φ. 112, 113, 116 = Κεφ. ΣΤ', φ. 118, 119 = Κεφ. Ζ'.

140 [Επιστολιμαία διατριβή.] φ. 98, 3/15.5.1863, σ. 1γ-26.

Υπογρ.: Τιμολέων Φιλήμων. Προηγείται σχόλιο τῆς Κλ.: «Τήν ἐπομένην λίαν περισπούδαστον ἐπιστολήν, λαβόντες τήν πρωϊαν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου (27/9), καθ' ἣν ὥρα ἦσαν ἤδη τετυπωμένα τά φύλλα τῆς «Κλειοῦς», ἐδημοσιεύσαμεν δι' ἐκτάκτου παραρτήματος. Μή δυνηθέντες ὁμῶς νά τό ἀποστείλωμεν εἰς ἀπαντας τοὺς ἡμετέρους συνδρομητάς, ἀναγκάζομεθα νά μετενέγκωμεν αὐτό καί ἐν τῷ σημερινῷ φύλλῳ» (σ.1γ). Ο Φιλήμων ἐπιστέλλει ἀπό τὴν Κοπεγχάγη (ἡμερ. 23/5.5.1863) γιὰ τὴν υποδοχή τῆς ἀκολουθίας τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ἀπὸ τὴν βασίλεα τῆς Δανίας. Π6. 133.

141 Ἐπιστολαί ἐκ Κοπεγχάγης. Πρὸς τὸν συντάκτην τῆς «Κλειοῦς». φ. 99, 10/22.5.1863, σ. 1δ-2δ.

Υπογρ.: Τιμολέων Φιλήμων. Τέσσερις ἐπιστολές τοῦ Φιλήμονος (ἡμερ. 26/8.5, 27/9.5, 28/10.5 καί 30/12.5.1863).

142 [Επιστολή.] φ.99, 10/22.5.1863, σ.2ε.

Υπογρ.: Γεώργιος Κούρτιος. Προηγείται τὸ ἐξῆς σημεῖωμα: «Ὁ ἐν Τεργέστῃ φιλόπονος διδάσκαλος κ. Ἀναστάσιος Μικόνιος, ἐξελληνίσας καί ἐκδόους πρό καιροῦ τό μεθοδικώτατον συντακτικόν τοῦ ἐν Λειψία καθηγητοῦ τῆς κλασικῆς φιλολογίας κ. Γεωργίου Κουρτίου, ἔλαβε παρὰ τούτου τήν ἐπομένην ἐπιστολήν». Ακολουθεῖ ἡ ἐπιστολή: «Ἀξιότιμε Κύριε, Διὰ τήν φιλικήν σας ἐπιστολήν τῆς 15 Ἰουλίου καί διὰ τήν πρὸς ἐμέ ἀποστολήν τεσσάρων ἀντιτύπων τῆς μεταφράσεώς σας τῆς ἐλληνικῆς συντάξεώς μου, σὰς ἐκφράζω τήν ἐγκάρδιον εὐγνωμοσύνην μου. Εὐχαριστήθηκα τὰ

μέγιστα ιδών ότι ἡ γραμματικὴ μου, ἀφοῦ, ἐκτός τῆς τοῦ πρωτοτύπου ἐκδόσεως, εἶναι ἤδη τυπωμένη εἰς τὴν ἰταλικήν, οὐγγρικήν, νορβεγικήν καὶ ἀγγλικήν, τὸ δὲ συντακτικὸν μέρος αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ὁλλανδικήν γλῶσσαν, ἐδημοσιεύθη περιπλέον καὶ εἰς τὸ τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλῶσσῃ λίαν πλησιάζον ἰδίωμα τῶν ἀπογόνων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Μ' εὐχαρίστησιν διεξήλθον τὴν μετάφρασίν σας καὶ καθ' ὅσον δύναμαι νά κρίνω, φαίνεται ὅτι θαίνει παντοῦ ἀπαρεγκλίτως κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ πρωτοτύπου. — Ἐάν ἐχῃτε κατὰ νοῦν νά θάλητε εἰς πράξιν τὸν ὅποιον διὰ τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς σας μοί κοινοποιεῖτε σκοπὸν, νά ἐκδώσῃτε δηλαδὴ διὰ τοῦ τύπου εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὅποιον ἔχετε ἤδη μεταπεφρασμένον ἐτυμολογικὸν μέρος τῆς γραμματικῆς μου, τοῦτο θά μοί προσενήσῃ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν, διότι ἀκριβῶς εἰς τοῦτο τὸ μέρος κεῖται ὁ κυριώτερος χαρακτήρ τῆς βίβλου μου, καὶ ἤθελε θεθαίως εἶσθαι κατὰ πολλὰ εὐκαίον ἂν παρὰ τοῖς ὑμετέροις ὁμογενέσιν ἦθελε διεγερθῇ καὶ ἐμψυχωθῇ ἡ ἐπιθυμία πρὸς τὴν νέαν γλωσσολογικὴν ἔρευναν, ἡ ὁποία εὗρεν ἤδη τὴν πορείαν τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὡς πληροφοροῦμαι μετ' εὐχαριστήσεως ἐκ τε τῆς νέας ἐφημερίδος «Φιλίστωρ» καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων πονημάτων πολλῶν σφῶν ἐν Ἀθῆναις καὶ ἀλλαχοῦ ἀνδρῶν. — Μετ' ἐξαίρετου ὑπολήψεως, προθυμότητος, Γεώργιος Κούρτιος». Υπονοεῖται το βιβλίον, *Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλῶσσης, συνταχθέν μὲν ὑπὸ Γ. Κουρτίου, μεταφρασθέν δὲ ὑπὸ Α. Μικονίου*, ἐν Τεργέστη, 1859. Βλ. Γκ.-Μ. 8045.

143 *Ὁ κ. Γλάδστων περὶ τῆς Ἰονίου Πολιτείας.* φ.99, 10/22.5.1863, σ. 25-36.

Κατὰ τὴ συζήτηση σε μια ἀπὸ τις τελευταῖες συνεδριάσεις τοῦ ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου, περὶ τῆς ἀπολύσεως, ἀπὸ τὸν Ἀρμοστή Στορξ, τῶν πρῶν δικαστῶν τοῦ υπερτάτου Συμβουλίου Κερκύρας, Γ. Μαρκορά καὶ Α. Τυπάλδου-Ξυδιά, μίλησε υπὲρ τῶν διωχθέντων καὶ ὁ Γλάδστων. Σχόλια τῶν ἀγγλικῶν ἐφημεριδῶν.

144 *Ὁ ἀγγλικὸς τύπος περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου.* φ. 99, 10/22.5.1863, σ.36.

Δημοσιεύματα τῶν ἀγγλικῶν ἐφημεριδῶν. Πθ. φ.100, 17/29.5.1863, σ.26-ε («Κρίσεις τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου περὶ τῆς Ἑλλάδος»).

145 [Ἐπιστολή.] φ. 99, 10/22.5.1863, σ.46-γ.

Προηγείται τὸ ἐξῆς σημείωμα: «Σήμερον ἐλάβαμεν παρὰ τοῦ ἐν Κοπεγχάγῃ ἀξιοτίμου ἡμῶν φίλου κ. Τιμολέοντος Φιλήμονος, ἐκτεταμένην ἐπιστολήν, φέρουσαν χρονολογίαν 5/17 Μαΐου. Ἐξ αὐτῆς ἀποσπῶμεν τὰ ἐπόμενα χωρία» (σ. 46). Ἀκολουθοῦν τὰ ἀποσπάσματα: ἡ παράδοση τοῦ βασιλικοῦ ψηφίσματος τῆς ἐλληνικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐκκρεμεῖ ἀκόμη. Στὸ τέλος (σ.4γ-δ) σχόλια τῆς Κλ. Ἡ ἴδια ἀναπόκριση, στὴν πλήρη μορφή τῆς, δημοσιεύεται στὸ φ.100, 17/29.5.1863, σ.35-ε, με τὴν υπογραφή: Τ. Φ.

146 [Ἐκδοσὴ Ἀνθολογίας.] φ. 99, 10/22.5.1863, σ. 48.

Ἡ Κλ. πληροφορεῖ ὅτι ὁ Σπυρίδων Παπαδόπουλος προτίθεται νὰ ἐκδώσῃ Ἀνθολογία ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μέλισσα» με ποικίλη διδακτικὴ ὕλη κατάλληλη γιὰ τὴν παιδικὴ ἡλικία. Τὰ 48 τεύχη τῆς θὰ διανέμονται κάθε εβδομάδα. Ἡ Κλ. συνιστᾷ τὸ πόνημα.

147 [Πραγματεία περὶ Ἑλλήνων.] φ.101, 24/5.6.1863, σ. 15-26· φ. 102, 31/12.6.1863, σ. 1γ-26.

Προηγείται τὸ ἐξῆς σχόλιο (φ.101, σ.15): «Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων περιοδικῶν συγγραμμάτων τῆς Ἀγγλίας, ἡ «Βορεῖα Βρετανικὴ Ἐπιθεώρησις» περιεῖχε πρὸ τινος καιροῦ διεξοδικωτάτην πραγματείαν περὶ τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν μόλις κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην λαβόντες, κρίνομεν ἀναγκαῖον νά καθυποβάλωμεν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἡμετέρων ἀναγνώστων. Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τῆς πραγματείας ταύτης

ἀπαριθμεί ἀπαθῶς τὰ κοινωνικά καὶ ἠθικά ἐλαττώματα τῶν Ἑλλήνων, μετ' ἀξιεπαίνου δε εἰλικρινείας ὑποδεικνύει τὴν προσήκουσαν αὐτῶν θεραπείαν. Τό καθ' ἡμᾶς, ἐκφράζομεν ἀπὸ τῶν ἐνδοτάτων τῆς καρδίας μυχῶν τὴν εὐχὴν ὅπως αἱ ἐπιπλήξεις τοῦ γνησίου τοῦτου φιλέλληνος, συντείνωσιν εἰς διόρθωσιν τῶν κακῶς παρ' ἡμῖν ἐχόντων· διότι πρέπει οὕτως ἢ ἄλλως, νὰ διορθωθῶμεν, ἐάν θέλομεν νὰ ἀναβιβάσωμεν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῇ περιωπήν!» Ακολουθεῖ ἡ πραγματεία. — φ. 101: Οἱ λίαν παράδοξες μεταβολές τῶν τελευταίων ἐτῶν. «Τὰ ἀρχαία παρήλθον, τὰ νέα ἐπέρχονται ἐν ταχύτητι». Επισκόπηση τῶν ευρωπαϊκῶν πραγμάτων. Το ρωσικὸ σχέδιο περὶ ἀπορροφήσεως, ἀπὸ τις μεγάλες δυνάμεις, τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Ἀλλῃ λύση τοῦ κινδυνωδέστατου προβλήματος, «ἡ ἀντικατάστασις μιᾶς χριστιανικῆς ἀντὶ τῆς ὁθωμανικῆς δυνάμεως. (...) Ἀντὶ κράτους τουρκικοῦ δυνατόν νὰ ἴδωμεν ἀνιδρυόμενον ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου κράτος τὴν σλαβικὴν ἢ θυζαντινὴν. Ἐν τε τῇ σλαβικῇ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ φυλῇ ὑπάρχουσι στοιχεῖα δυνάμενα νὰ συμπαγιωθῶσιν εἰς κράτος ἰσχυρόν» (σ.2α). Κωλύματα ἀνυπερβλήτα: σλαβικὸ κράτος θα σήμαινε τὴν ἐπαύξησιν τῆς Ρωσίας, τὴν ἀναπόφευκτὴν προσάρτησιν τῆς Βαλχίας καὶ Μολδαβίας καὶ τὴν συνακόλουθον καταστροφὴν τῆς ἰσορροπίας τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς Ευρώπης. «Ἀλλὰ καὶ πόλιν εἶναι τάχα δυνατόν ἢ τοῦ θυζαντινοῦ κράτους ἀποκατάστασις; Κράτος θυζαντινόν, — τούτῃσιν, ἢ ὑφ' ἑνα αὐτοκράτορα ἔνωσις τῶν περὶ τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον διεσκεδασμένων λευσιψάνων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς — τοῦτο εἶναι ἡ «μεγάλῃ ἰδέα», τῆς ὁποίας τῇ ἐπαλήθευσιν ποθοῦσιν οἱ ἀπανταχοῦ Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγώνος τῶν. Αἰτοῦσιν ἀρὰ γε τὰ ἀδύνατα; ἢ εἶναι πιθανόν νὰ ἴδωσιν οἱ μέλλοντες χρόνοι καὶ πάλιν τὴν Κωνσταντινούπολιν οὕσαν εἶδρον τῆς τῶν Ἑλλήνων δυνάμεως καὶ μαθησέως; Θά ἴδῃ ἀρὰ γε ἡ μεταγενεσία τὸ Χρυσοῦν Κέρας, γέμον πλοίων, διακομιζόντων ἑλληνικά ἐμπορεύματα, τὴν δὲ ἑλληνικὴν σημαίν κυματίζουσαν ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Σερραγίου καὶ τῶν γλαυκῶν τοῦ Βοσπόρου ὑδάτων; θά ὀρίσῃ ἀρὰ γε πάλιν ὁ νόος τῆς Ἁγ. Σοφίας εἰς χρῆσιν τῶν Χριστιανῶν; θά χορηγήσωσιν αἱ πηγαὶ αὐτοῦ ὕδωρ διὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα; Ἡ Ἑσθασία καὶ ἡ Ἥπειρος καὶ ἡ Μακεδονία, αἱ Κυκλάδες καὶ ἡ Ἐπὶ τῶν ἡνσιῶν καὶ αἱ κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἑλληνικαὶ πόλεις θά ἐνωθῶσιν ἀρὰ γε καὶ πάλιν ὑφ' ἑνα βασιλέα καὶ εἰς ἑν βασίλειον; Ταῦτα εἶναι ἡ μεγάλῃ ἰδέα, εἰς ἣν τοσοῦτον εὐφραίνονται καὶ ἐνασμενίζονται οἱ Ἕλληνες» (σ. 28). Ο συγγρ. διερωτᾷται ἀν τὸ ἔθνος εἶναι ἄξιο τῆς ἰδέας τοῦ. — φ. 102: Ἡ τριακονταετής βασιλεία τοῦ Ὁθωνος. Χαυνότητα ἐθνικὴ καὶ στασιμότητα τῆς χώρας. Οἱ διαρκεῖς μεταβολές αἰσθημάτων τῆς αγγλικῆς κοινῆς γνώμης ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὁθωνος καὶ ἐξῆς. Ὁ χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων: «Οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουσι μὲν λεπτὸν τινὰ ἐθνικὸν χαρακτήρα, ἀλλὰ δὲν ἐξηχρεώθησαν καὶ ὀλοσχερώς. Ἐχουσι καὶ ἀρετὰς πολλὰς καὶ κακίας οὐκ ὀλίγας. Ἄλλ' αἱ δευτέραι ἐπισκοτοῦσι τὰς πρώτας. Ὁ χαρακτήρ αὐτῶν, εἰ καὶ ὁμοιάζων κατ' ἐξοχὴν πρὸς τὸν γαλλικόν, διαφέρει ὅμως τοῦ χαρακτῆρος πάντων τῶν ευρωπαϊκῶν ἐθνῶν. Ὁ εἰς Ἑλλάδα καταφθάνων περιηγητὴς, ἐπισκεπτόμενος τὴν χώραν καὶ τοὺς κατοίκους, ἀνευρίσκει κρᾶμα τὴ ἐκ τῶν στοιχείων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Ἐάν ἐρχηται ἀπὸ Τουρκίας, θαυμάζει παρατηρῶν ευρωπαϊκὸν τινὰ πολιτισμόν, καὶ χαίρει ὅτι διεξέφυγε τὴν μονότονον στασιμότητα τοῦ Ἀνατολικοῦ βίου. Ἐάν ἐρχηται ἀπὸ τῆς Δύσεως, τέρπεται καὶ ἐνδιαφέρεται εἰς τὸ πανταχοῦ ἐπικρατοῦν ἀνατολικὸν στοιχεῖον. Ἡ σκηνογραφία χώρας καταφύτου, οἱ φουσανελλοφοροῦντες κάτοικοι καὶ ἡ ἀσχετος πρὸς τὰς ευρωπαϊκάς γλώσσας ἑλληνικὴ, — πάντα ταῦτα ἀναμνήσκουσι τὸν περιηγητὴν, ὅτι διατρίβει ἐν χώρα ἄλλοτρίᾳ καὶ ἐμπνεοῦσῃ αὐτῷ ἰδέας περὶ τοῦ βίου τῆς Ἀνατολῆς. Τὸ αὐτὸ κρᾶμα παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ χαρακτῆρι τοῦ λαοῦ. Οἱ Ἕλληνες ἀφ' ἐνός μὲν ἔχουσι χαρακτῆρα ἀνατολικόν, διότι ἐπὶ μακρόν χρόνον ἀνέχονται τὴν εἰμαρμένην τῶν, διότι ἐνίοτε καταλαμβάνονται ὑπὸ φοβεράς τιнос καὶ σπασμωδικῆς ἐρεθιστικότητος, διὰ τὴν φαντασιώδη εὐαισθησίαν τῶν καὶ διὰ τὴν ὅποιαν ἀγνοοῦσιν ἀλήθειαν· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔχουσι χαρακτῆρα ευρωπαϊκόν διὰ τὴν ἀκόρεστον φιλομάθειάν τῶν, διὰ τὴν ἐθνικὴν φιλοδοξίαν τῶν, διὰ τὸ ριψοκίνδυνον, καὶ διότι ἐν τῇ σκοτίᾳ ζητοῦσι πολιτικὴν τινὰ ὑπαρξιν. — Ἐχουσιν ὅμως καὶ ἄλλα οὐδαμῶς εὐάρεστα ἴχνη τοῦ ἀρχαίου τῶν Ἀθηναίων χαρακτῆρος, τὸν ὁποῖον δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἐξαλείψωσιν οὐδ' οἱ μακροὶ τῆς

ξενοκρατίας αιώνες. Ὑπάρχουσι καὶ σήμερον Ἀλκιβιάδαι, στερούμενοι μὲν τῶν ἐξόχων στρατιωτικῶν τε καὶ πολιτικῶν ἱκανοτήτων καὶ τοῦ λεπτοτάτου δαιμονίου πνεύματος τοῦ ἀρχαίου Ἀλκιβιάδου, ὄντες δὲ ρέκται, ἐπιχειρηματίαι, ἐγώισται καὶ ὀλίγον εὐθείς ὡς ἐκεῖνος. Αἱ ἐξοχώτεροι τῶν Ἑλλήνων ἀρεταὶ εἶναι φιλοπατρία, ἔρως πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἔρως πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις. Ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη των πηγάζει ἀπὸ τῆς κενοδοξίας των καὶ ἀπὸ μεγάλης τινός κλίσεως πρὸς τὸ ἐπιδεικνυθῆαι ἐξαχρειοῦται ὁμως τελευταῖον εἰς ἐγώισμόν καὶ εἰς ἀπέραντον περιαυτολογίαν. Ἡ φιλοπατρία των συνίσταται πολλάκις εἰς τὸ ζηλοτυπεῖν πάντας τοὺς ἀνωτέρους αὐτῶν κατὰ τὴν θέσιν, τὸ ἀξίωμα καὶ τὸν πλοῦτον (τοῦθ' ὅπερ ἀναμνησθεὶς τὸν ἀρχαῖον ὁστρακισμόν), καὶ εἰς τὸ περιφρονεῖν πάντα νόμον, πᾶσαν πειθαρχίαν καὶ κανονικὴν ἀρχήν, ὡς ἄλλοι Ἀλκιβιάδαι» (σ.16-ε). — Πως ἀντιλαμβάνονται οἱ Ἕλληνες τὴν ἐλευθερία. «Ἐν Ἑλλάδι ἡ ἐλευθερία σημαίνει μὲν περιφρόνησιν πάσης διοργανώσεως καὶ μίσος πρὸς τοὺς συνήθεις ἐν τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ περιορισμούς· ἄγει δὲ εἰς ληστείαν, εἰς ἀναρχίαν καὶ εἰς πᾶσαν ἀταξίαν, καὶ μόλις δι' αὐστηροτάτων μέτρων δύναται ν' ἀναχαιτισθῇ. Τρίτῃ ἀρετῇ αὐτῶν εἶναι ὁ ἔρως πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις» (σ.1ε). Τis ἐμπορικές σχέσεις πολλές φορές τις χαρακτηρίζουν ἡ δωροδοκία, ἡ ἀπάτη καὶ ἡ ἔλλειψη φιλαληθείας. «Αἱ ἠθικαὶ κηλίδες τοῦ ἔθνικου τῶν Ἑλλήνων χαρακτήρος πρέπει ν' ἀποδοθῶσι κατὰ μέγιστον μέρος εἰς ἣν περιέπεσον οὗτοι μακροχρόνιον καὶ ἐξευτελιστικὴν δουλείαν» (σ.1ε). Εξέταση τοῦ μέλλοντος· οἱ προσδοκίαι τῶν Ἑλλήνων. Προϋπόθεση ἐπιτυχίας ἡ συνταγματικὴ διακυβέρνησις, ἥτοι «α) τάξις καὶ σεβασμός πρὸς τὴν συνταγματικὴν ἀρχήν· β) αἴσθημα φιλαληθείας καὶ ἠθικότητος διαδεδομένον εἰς ὅλον τὸ ἔθνος· γ) πολιτικὴ τις πείρα ἐν τοῖς πολλοῖς ἡ δεδοκιμασμένη πολιτικὴ τέχνη παρὰ τοῖς ὀλίγοις· δ) ἔθνικὴ τις εὐημερία ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσι τῆς κοινωνίας» (σ.1ε). Εξετάζεται ἀν ἡ Ἑλλάδα ἔχει αὐτὲς τις οὐσιώδεις ιδιότητες. Ὁ συγγρ. καταλήγει, ὅτι ἀν ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶναι ἀξία νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν μεγάλην ἰδέαν, «ἔχει ὁμως πλείστα ἐν ἑαυτῇ στοιχεῖα, δι' ὧν ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἀποβῇ ἀξία» (σ.28). Ἡ ὥψη τῆς Ανατολῆς εἶναι ἀδύνατον νὰ παραμείνῃ ἐπὶ μακρὸ διάστημα ἡ ἰδία. Ἡ Ἑλλάδα σφειλεῖ νὰ προετοιμασθῇ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν πού της ἀνήκει. Ἐπιλογος: «Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁμως ἡ Εὐρώπῃ ὀφείλει νὰ ἀφήσῃ τὴν Ἑλλάδα μόνην, μονωτάτην καὶ ἥσυχον. Πολλὰ ἔπαθεν ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ τῆς ρωσικῆς δολοπλοκίας καὶ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς ἀντιζηλίας. Ἄς δειχθῶσι καὶ αἱ δυνάμεις γενναιότεραι, ἀφιλοκερδέστεραι καὶ ἀμεροληπτότεραι. Ἄς ἐγκαταλίπωσι πᾶσαν κατ' ἀλλήλων μηχανορραφίαν καὶ ἄς ἀφήσωσι τὴν Ἑλλάδα νὰ εὕρῃ μόνη τὴν σωτηρίαν της» (σ.28).

148 *Τὸ ζήτημα τῆς Ἀνατολῆς.* φ.101, 24/5.6.1863, σ.2ε-4α.

Προηγείται τὸ ἐξῆς σημείωμα: «Τὴν ἐσπέραν τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς (17/29 Μαΐου) ἐγένετο ἐν τῷ ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ σπουδαιότατη, ζωηροτάτη καὶ μακροτάτη συζήτησις διαρκέσασα ἐπὶ δέκα σχεδὸν ὥρας καὶ περιστραφεῖσα εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς. Πιστεύομεν ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται θὰ διεξέλθωσι λίαν διαφερόντως τὴν ἐπομένην συνεκτικὴν περίληψιν τῆς ἱστορικῆς ταύτης συζητήσεως, ἥτις ὁμολογουμένως δέν δύναται νὰ μὴν παράσχῃ τὸ ἐνδόσιμον εἰς σπουδαίας καὶ συντόνους σκέψεις» (σ.2ε). Συζητοῦν οἱ: Γρέγορος, Κόχραν, Γράντ Δούφ, Λαῦαρδος, Μαγούτρος, Λόρδος Σκῶτ, Κόδδεν, Γλάδστων.

149 *Ἡ ἐπίσημος ἀποδοχή τοῦ ἐλληνικοῦ στέμματος.* φ.102, 31/12.6.1863, σ. 2ε-3ε.

Υπογρ.: Τιμολέων Φιλήμων. Μακρὰ ἀναπόκριση ἀπὸ τὴν Κοπεγχάγη (ἡμερ. 25/6.6.1863) περὶ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ στέμματος ἀπὸ τὸν πρίγκηπα τῆς Δανίας Γουλιέλμου-Γεωργίου τοῦ Γλυκσβούργου. Αἰγνήγησις τῆς τελετῆς. Οἱ ἀνταλλαγέντες λόγιοι τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, τοῦ βασιλέα τῆς Δανίας Φρειδερίκου καὶ τοῦ πρίγκηπα Γεωργίου. Π6. καὶ τῇ νεότερῃ ἀναπόκριση τοῦ Τ. Φιλήμονος (ἡμερ. 27/8.6.1863), φ.102, 31/12.6.1863, σ.4ε-γ.

150 [Επιστολή.] φ. 102, 31/12.6.1863, σ.4α.

Υπογρ.: Γ. Δοκός. «Πρὸς τὸν συντάκτην τῆς «Κλειοῦς», Ὁ ἐξ Ἀθηνῶν ἀναποκριτὴς ὑμῶν, ἀγγέλλων δι' ὀλίγων λέξεων τὰ περὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος τούτου τοῦ ἔτους, ἠθέλησε, φαίνεται, ν' ἀναπληρώσῃ το βραχὺ τοῦ λόγου διὰ τοῦ ἀρτύματος τῆς εἰρωνείας καὶ τῶν ρητορικῶν ἀντιθέσεων. Καὶ ἐάν ἐντεύθεν δέν προσεβάλλετο ἡ ὑπόληψις τῶν ἀρχῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἀξιοτίμων καθηγητῶν, δέν ἠθέλαμεν γράψαι τι πρὸς ἀναίρεσιν τῶν παρὰ τοῦ φιλοπαίγμονος ἀναποκριτοῦ γραφέντων· ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος γράφει ὅτι οἱ ἀγωνοδῖκαι ἔθηκαν εἰς τὸ θαλάντιόν τῶν χιλίας δραχμὰς καὶ θέλουσιν ἴσως ἀποκτήσῃ καὶ τὰς ἄλλας χιλίας, χάριν τῶν μακρὰν ἡμῶν οἰκούντων καὶ ἀγνοούντων τὰ καθ' ἡμᾶς ὁμογενῶν, θεβαιούμεν ὑμᾶς, κύριε συντάκτα, ὅτι εἰς ἕκαστον κριτὴν ἐδόθη ἡ ὑπὸ τοῦ φιλογενοῦς ἀγνοουμένου ταχθεῖσα ἀμοιβὴ τῶν πόνων οὓς καταβάλλει εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ κρίσιν τῶν ποιημάτων· τὸ δὲ ἄθροισμα τῆς τῶν τεσσάρων κριτῶν ἀμοιβῆς δέν ὑπερβαίνει τὰς πεντακοσίας δραχμὰς. Τὸ δὲ χιλιόδραχμον γέρας εἶναι καταθεμιμένον εἰς τὴν ἐθνικὴν τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ὅπως χρησιμεύσῃ, ὥς ἄλλοτε, εἰς ἄλλο κοινωφελές ἔργον κατὰ τὴν ἐφεσιν τοῦ ἀγνοουμένου. — Τὴν θεβαίωσα ταύτην παρακαλεῖσθε, κύριε συντάκτα, ἵνα μεταδώσῃ διὰ τοῦ προσεχοῦς φύλλου εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Κλειοῦς». — Ἐν Ἀθῆναις τῇ 18 Μαΐου 1863. Ὁ γραμματεὺς τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Γ. Δοκός». Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἀναεῖ τα γραφέντα σε ἀναπόκρισιν ἀπὸ τὴν Αθήνα (ἡμερ. 4/16.5.1863), φ. 99, 10/22.5.1863, σ. 48, περὶ τοῦ Βουταιναιοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ. Ὁ ἀνώνυμος ἀναποκριτὴς (υπογρ.: †) ἔγραφε: «(...) Κατ' αὐτὰς εἶχομεν δύο πανηγύρεις, μίαν δημοτικὴν, τὴν λεγομένην πρωτομαΐαν, καὶ ἑτέραν ἀκαδημαϊκὴν. Χθὲς ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Βερναρδάκη ὥραία καὶ ἀνάμεστος ἀριστοτελικὴν παραγγελμάτων ἐκθεσις περὶ τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ φιλομούσου κ. Βουταινᾶ. Οἱ ἀγωνοδῖκαι οὐδέν τῶν ἐπτά παρουσιασθέντων ποιημάτων θεσώρῃσαν ἄξιον τοῦ χιλιόδραχμον ἄθλου. Οἱ κακόμενοι ποιηταὶ ἔμειναν ἐμβρόντητοι· ἀπ' ἐναντίας ὅμως, οἱ ἀγωνοδῖκαι ἔθηκαν εἰς τὸ θαλάντιόν τῶν χιλίας δραχμὰς. Δύνανται νὰ πηδῶσι ὑπὸ χαρὰς διότι ἴσως ἀποκτήσωσι, χάριν τῆς ἐπιστήμης, καὶ τὰς ἄλλας χιλίας. — Τὸ κατ' ἐμέ, πιστεύω ὅτι αἱ Ἑλικωνιάδες ὀλίγον ἤθελον δυσαρεστήθῃ, ἐάν αἱ δισχίλια δραχμαὶ τοῦ κ. Βουταινᾶ καταβάλλοντο πρὸς ἱματισμόν τῶν ἀπόρων ἐθνοφυλάκων. — Ἐν γεναρὸν λείψανον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ὁ ὑποστράτηγος καὶ ἀφελὴς ἱστορικός Χριστόφορος Περραιβός, ἀπεβίωσε κατ' αὐτὰς ἑκατοντούτης, ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ, ὥς πάντες σχεδὸν οἱ ἀγωνισταί».

151 Ρωμανία. φ. 102, 31/12.6.1863, σ. 48.

Προηγείται ἡ σημείωσις: «Φιλόπατρις ὁμογενὴς γράφει πρὸς ἡμᾶς ἐξ Ἰσμαηλίου ὑπὸ χρονολογίαν 8/20 Μαΐου τὰ ἐπόμενα». Ὁ ἐπιστολογράφος διεκτραγωδεῖ τὴν ἀπάθειαν τῆς ἐκεῖ ἐλληνικῆς κοινότητος πρὸς τὸ ἐθνικὸν καθήκον. Οἱ ἐκεῖ ἐμπορικοὶ οἶκοι, ἀπὸ Ἑλλήνες πρόσφυγες τοῦ πολέμου τοῦ 1829. Οἱ Ἑλλήνες ἔχασαν δυστυχῶς, λόγῳ τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς, κάθε ἐλληνικὸ φρόνημα. Μερικοὶ μάλιστα ἐμπόδισαν ἄλλους ὁμογενεῖς νὰ συλλέξουν ἔρανο ὑπὲρ τῆς ἐθνοφυλακῆς. Ἐπαῖνος τοῦ ἱθακήσιου Π. Δενδρινοῦ, με τὶς ἀκάματες προσπάθειες τοῦ οὐποῦ συνάχθησαν σημαντικὰ ποσά. Υπογρ.: ***

152 [Φιλελληνικός Σύλλογος Λονδίνου.] φ. 102, 31/12.6.1863, σ.4γ.

Στις 25/6.6.1863 ἐγίνε ἡ πρώτη συνεδρίασις τοῦ «διὰ τῆς πεφωτισμένης καὶ πατριωτικῆς ἐνεργείας τοῦ κ. Στεφάνου Ξένου» συσταθέντος Φιλελληνικοῦ Συλλόγου. Προῆδρευσε ὁ Κόχραν. Τα παρόντα μέλη. Επίτιμος γραμματεὺς ὁ Σ. Ξένος, γραμματεὺς ὁ Ἰωάννης Ὁθριν. — Π6. φ. 103, 7/19.6.1863, σ.3γ-δ καὶ 4δ, ὅπου περισσότερες λεπτομέρειες καὶ ἀκροτελεύτιο σχόλιο τῆς Κλ.: «Πεποιοῦτες ὅτι ἡ σύστασις τοῦ φιλελληνικοῦ τούτου συλλόγου θ' ἀποβῇ τὰ μάλιστα ἐπωφελὴς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐν γένει εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, ἰδιαίτερον θὰ καταβάλωμεν ἐπιμέλειαν ἵνα διαθιζόμενοι ὅσον τάχιστα πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀναγνώστας τῆς «Κλειοῦς» τὰ πρακτικὰ αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἐν τούτοις, ὡς δημοσιογράφοι καὶ ὡς Ἕλληνες θεωροῦμεν καθήκον νὰ ἐκφράσω-
μεν πρὸς τὸν κ. Στέφανον Ξένον τὴν ὀφειλομένην αὐτῷ εὐγνωμοσύνην. Τό πολῦτιμον
τοῦτο τέκνον τῆς πατρίδος προσήνεγκε εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἐλληνισμοῦ ὑπηρεσίαν
ἀληθῶς ἀνεκτίμητον, καὶ προάγγελον γονιμωτάτων καρπῶν ἐν τῷ μέλλοντι» (σ. 35).

153 Πολιτική ἐπιθεώρησις. φ.103, 7/19.6.1863, σ.1α-δ.

Προηγείται το εἰς σημείωμα: «Τὴν 28/9 Ἰουνίου, ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργός
τῆς Μ. Βρετανίας, κόμης Ρῶσελ, προσήγαγεν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν λόρδων διάφορα περὶ
τῶν ἐλληνικῶν ἔγγραφα, ἐν οἷς καὶ τὰ πρωτόκολλα, τὰ συνυπογραφέντα ὑπὸ τῶν
δυνάμεων, διὰ τῶν ὁποίων κηρύσσεται ὅτι ὁ ἐλληνικὸς θρόνος, ὁ κενωθεὶς ἀνευ τῆς
συνεργείας τῶν δυνάμεων, πρέπει νὰ πληρωθῇ πάλιν, — ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐθνοσυνέ-
λευσις ἐξελέξατο βασιλεῖα τὸν τῆς Δανίας ἡγεμονόπαιδα Οὐίλλιελμον, καὶ ὅτι αἱ
δυνάμεις ἀνεγνώρισαν τὴν ἐπωθυμίαν ταύτην, ὑποσχόμεναι νὰ πράξωσι πᾶν τὸ κατὰ
δύναμιν ὅπως τὴν ἀναγνωρίσωσι καὶ τὰ λοιπὰ κράτη. Πρὸς τὰς δυνάμεις τὰς
συνυπογραφίσας τὴν βιενναίαν συνθήκην, διεβιβάσθησαν, καθ' ἃ εἶπεν ὁ κόμης Ρῶσελ,
διακονήσεις περὶ τῆς παραδόσεως τῆς Ἑπτανήσου· θὰ παρουσιασθῶσι δὲ καὶ αὗται
ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὸ Κοινοβούλιον. — Ἰδοὺ τὸ κείμενον τῶν ὑπὸ τοῦ κόμητος Ρῶσελ εἰς
τὴν Ἄνω Βουλὴν κατατεθέντων πρωτοκόλλων» (σ.1α). Δημοσιεύονται τὰ πρωτόκολλα
τῶν συνεδριάσεων τῆς 4/16.5, 15/27.5 καὶ 24/4.6.1863, στο ὑπουργεῖο τῶν ἐξωτερικῶν.
Τα υπογράφουν οἱ πληρεξούσιοι τῆς Γαλλίας, Μ. Βρετανίας καὶ Ρωσίας (Βαρώνος Γρος,
Ρῶσελ, Βρουνῶφ). Στὸ τρίτο πρωτόκολλο ἐπιτάσσεται προσθήκη τοῦ Τόρβεν Βίλλεξ,
πληρεξούσιου πρεσβευτῆ τοῦ βασιλέα τῆς Δανίας, με τὴν ὁποία διακηρύσσεται ὅτι ὁ
βασιλεὺς ἀποδέχεται γιὰ τὸν ἡγεμονόπαιδα γιὸ τοῦ τὴν ἐλληνικὴ βασιλεία «ἐπὶ τῇ
προδοκίᾳ καὶ τῷ ρητῷ ὄρω, ὅτι ἡ Ἑπτανήσος θὰ ἐνωθῇ πραγματικῶς μετὰ τοῦ
βασιλείου τῆς Ἑλλάδος».

154 Ὁ ἀγγλικὸς τύπος περὶ Ἑλλάδος. φ. 103, 7/19.6.1863, σ. 1δ-2γ.

Σχόλια τῶν ἀγγλικῶν εφημ. περὶ τῆς οριστικῆς ἀποδοχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ στέμματος
ἀπὸ τὸν πρίγκηπα Γεώργιο τῆς Δανίας.

155 Ἐπιστολαὶ ἐκ Κοπεγχάγης. φ.103, 7/19.6.1863, σ. 2γ-3α.

Υπογρ.: Τιμολέων Φιλήμων. Νέες ἀναποκρίσεις (ἡμερ. 30/11.6 καὶ 1/13.6.1863). Τα
μεθεόρτια τῆς ἀποδοχῆς τοῦ στέμματος. Ἀνταλλαγίσεις προπόσεις κατὰ τα συμπόσια.

156 Κρίσεις ἀγγλικοῦ τύπου περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἑπτανήσου. φ.104, 14/26.6.1863, σ. 1γ-2α.

157 Ἐπιστολαὶ ἐκ Κοπεγχάγης. φ.104, 14/26.6.1863, σ. 2α-δ.

Υπογρ.: Τιμολέων Φιλήμων. Ἀναποκρίσεις τῆς 1/13.6 καὶ 6/18.6.1863. Ἐπιτάσσεται
(σ.2δ-ε) ἡ ἐπιστολὴ (ἡμερ. 28/9.6.1863) τοῦ Γεωργίου πρὸς τὴν ἐλληνικὴ Ἐθνοσυνέλευ-
ση καὶ τὸ διάταγμα (ἡμερ. 29/10.6.1863) τοῦ βασιλέα τῆς Δανίας, Φρειδερίκου Ζ', περὶ
ἀποδοχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ στέμματος.

158 [Φιλελληνικὸς Σύλλογος Λονδίνου.] φ.104, 14/26.6.1863, σ. 3ε-4α.

Δύο ἐπιστολές, ἡ πρώτη «διακεκριμένου τινός Ἀγγλου» καὶ ἡ δευτέρα (ἡμερ. 12/24.6.
1863) τοῦ ἱωάννου Φ. Οθριέν, γραμματέα τοῦ Συλλόγου. Ο Οθριέν ἀναιρεῖ τὰ γραφέντα
ὅτι ὁ Σύλλογος εἶναι ἱρλανδικός, πιστοποιώντας ὅτι πολὺ περισσότερα μέλη τοῦ εἶναι
Ἀγγλοὶ καὶ Σκῶτοι. Οἱ εὐεργεσίες τῶν ἱρλανδῶν υπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Χριστιανι-
σμοῦ: «(...) Νομίζω ὅτι ἡ Ἑλλάς ἱκανὰ ὀφείλει τοῖς ἱρλανδοῖς (...) Ὁ ἀληθέστατος καὶ
εὐκρινέστατος φιλέλλη, σὶρ Ριχάρδος Τσῳρτς, εἶναι ἱρλανδός. Ὁ πρῶτος διπλωμά-
της, ὁ παρὰ τοῖς Ἕλλησι διαπρέψας καὶ ποιησάμενος διάκρισιν μεταξύ ἔθνους καὶ

βασιλέως, σίρ Θ. Ουάις, ἦτο Ἰρλανδός. Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Χρόνου», ὅστις ἐπὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ 1849-1850 κατέδειξε πόσον παράνομον ἦτο νὰ ὑποφέρει ἔθνος διὰ τὰ ἀμαρτήματα τῆς κυβερνήσεώς του, ἦτο Ἰρλανδός. Ὁ πρῶτος λόρδος μέγας ἀρμοστής, ὁ ὑποκινήσας τὸ ζήτημα περὶ τῆς εἰς Ἑλλάδα παραχωρήσεως τῆς Ἑπτανήσου, σίρ Ι. Ὑούγκ, εἶναι Ἰρλανδός. Το πρῶτον μέλος τοῦ Κοινοβουλίου, τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὸ θάρρος νὰ ὑποκινήσῃ τὸ περὶ παραδόσεως τῆς Ἑπτανήσου ζήτημα ἐνώπιον τοῦ Κοινοβουλίου, ὁ κ. Μαγουάϋρ, εἶναι Ἰρλανδός. Ὁ κ. Μαγουάϋρ ἠγόρευσε καὶ ὑπὲρ τοῦ «Βρετανικοῦ Ἀστέρος» ἐν τῇ Βουλῇ τῶν κοινοτήτων. Τὸ μόνον πόνημα τὸ διαλαμβάνον ὀρθὴν περιγραφὴν τῶν ἐν Συρίᾳ φόνων τῶν Χριστιανῶν, συνεγράφη ὑπὸ τοῦ Ἰρλανδοῦ, δόκτορος Μάδδεν. Ὁ βομβολισμὸς τοῦ Βελιγραδίου ὑπῆρξε πρό τινων ἐβδομάδων τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγορεύσεως τοῦ Ἰρλανδοῦ κ. Γρέγορ. — Ταῦτα εἶναι ὀλίγα παραδείγματα ἐκ τῶν πολλῶν, ἐν οἷς οἱ Ἰρλανδοὶ ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Νομίζω, ὅτι μικρὰν ἀποδίδουσιν αὐτοῖς ἀμοιβὴν ἐκεῖνοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι ζητοῦσι νὰ ἐξευτελίσωσι τὸν σύλλογον, ἀποκαλοῦντες αὐτόν Ἰρλανδικόν. — Ὁ ὑμέτερος, Ἰωάννης Φ. Ὀβριέν».

159 [Δούσμανης καὶ Γλάδστων.] φ. 104 14/26.6.1863, σ.46.

Σχόλιο τῆς Κλ. «Ὁ κ. Γλάδστων, ἀγορεύων τὴν 12 Μαΐου ἐν τῇ Κοινοβουλίᾳ περὶ Ἑπτανήσου, ἐξηκόντισε πικράς τινας φράσεις κατὰ τοῦ κ. Α.Α. Δούσμανη, ὃν καὶ παρέστησε πρωτοστάτην τοῦ ἐκεῖ ὀπισθοδρομικοῦ κόμματος. Ἀπολογούμενος δι' ἰδιαιτέρου φυλλαδίου, ἀγγλιστὶ συντεταγμένου καὶ ἀνασκευάζων μετὰ πολλῆς μετριοπαθείας καὶ ἀξιοπρεπείας τὰ παρὰ τοῦ κ. Γλάδστωνος εἰρημένα, ὁ κ. Δούσμανης ἀνακαλεῖ τὴν περὶ ἑαυτοῦ κρίσιν εἰς τῆς δημοσίας γνώμης τὸ δικαστήριον». Ἐπαινος τοῦ Δούσμανη: «ἀπὸ τοῦ 1829 ἀνεδείχθη ὁ ἱκανώτατος καὶ τιμωτάτος ὑπάλληλος τῆς ἐν Ἑπτανήσῃ κυβερνήσεως». Ἡ Κλ. οἰκτεῖρει τὴν αἰφνίδια παύση του, ὅπως συνέβη καὶ στους δύο ἀρεοπαγίτες, Γ. Μαρκορά καὶ Α. Τυπάλδο Ξυδιά (βλ. 143). «Γελοῖον εἶναι, τῷ ὄντι, νὰ κακίζηται ὡς ὀπισθοδρομικός ὁ κ. Ξυδιάς ὅστις, καθὼς ἀναφέρει αὐτός ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ του, πρῶτος κατ' ἐξοχὴν εἰργάσθη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ περὶ ἐλευθερίας τύπου νόμου, τοῦ νόμου τοῦ ἐκλογικοῦ τοῦ δικαστηρίου τῶν ὀρκωτῶν κτλ. *Mutato nomine de te fabula narratur!*». Πβ. τα φυλλάδια Γκ.-Μ. 9842 καὶ 9556: τὸ πρῶτον, *Παρατηρήσεις τοῦ κ. Δούσμανη ἐπὶ τῶν κατ' αὐτοῦ λεχθέντων ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων παρὰ τοῦ κυρίου Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐν τῇ συζητήσει περὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν δύο Ἰονίων δικαστῶν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου, Κερκύρα, καὶ το δεύτερο, Ἐγγραφα προσαχθέντα εἰς φῶς χάριν τῶν (...) τοῦ Βρετανικοῦ Κοινοβουλίου Μελῶν, (...) δαπάνη φίλων των, διὰ τῶν ἐγγράφων τούτων συκοφαντηθέντων, Κέρκυρα, 1863.*

160 [Νεκρολογία.] φ. 104, 14/26.6.1863, σ.46.

Νεκρολογία τοῦ ἱατροῦ Παναγιώτου Θ. Στεφάνου, Ζακυνθίου.

ΠΙΝΑΚΕΣ

Α' ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

(Οι αριθμοί παραπέμπουν στα λήμματα της βιβλιογραφίας)

- Αγγελόπουλος Γ. 55.
 Αγγλία 11, 36, 39, 42, 53, 63, 87, 91, 105, 115, 118, 127, 128, 132, 143, 148, 153.
 Αγ. Αλεξάνδρου Νεθαϊκού, ναός 10.
 Αθανάσιος, μητροπ. Κερκύρας 126.
 Άιχμαν Φ. (Eichmann F.) 2.
 Αλβανοί 26, 69, 72.
 Αλεξάνδρα, μεγάλη δούκισσα Ρωσίας 48.
 Αλφρέδος, πρίγκηπας 88, 89.
 Αμλίνος (Hamlin C.) 49d.
 Αναστόπουλος Γ. 103f.
 Ανατολικό ζήτημα 19, 21, 54, 69, 72, 148.
 Ανδρεάδης Σ. 17g.
 Αντωνιάδης Σπυρ. 55.
 Αποστολίδης Μισαήλ 55.
 Αραβαντινός Π. 135c.
 Αριστάρχης Μιλτ. 114.
 Άρτομ Ι. (Artom I.) 61.
 Ατσιγγανοί 49d.
 Βαδάκος Χ. 80.
 θαλανεία, τουρκικά 51.
 Βαλαωρίτης Αριστ. 136.
 Βαρούχας Λεων. 28.
 Βασιάδης Ηροκλής 73, 89, 102.
 Βασιλάς Ξενοφ. 126.
 Βασιλείου του Μεγάλου, επιστολές 1.
 Βασιλιέφ Ιωσήφ, αρχιπρεσβύτερος 20, 33.
 Βελιαντίτης Ιωάν. 124.
 Βελώφ 31.
 Βεντούρας Θεόδ. 124.
 Βεράτιο 26.
 Βέρκος Κωνστ. 43, 85.
 Βιάγκη - Γιοβίνης 80, 104.
 Βλάχοι 69.
 Βούλγαρης Δημ. 82, 120.
 Βούλγαρις Βέγιας Σ. 124.
 Βούλγαρις Σπυρ. 124.
 Βούλγαροι 21, 35, 69.
 Βουτσινάιος ποιητικός διαγωνισμός 150.
 Βράιλας Αρμένης Π. 135a.
 Βρετός Μαρ. Π. 17e, 17f.
 Βριφφώλτος Ευγ. 103f.
 Βρουνώφ 153.
 Βυζαντινοί 2, 8.
 Γαλάζιο 85, 138.
 Γαριβάλδης 70.
 Γερβίνος Γ. (Gervinus G.) 16, 18.
 Γεραλόπουλος Κ. 90.
 Γερμανοί, προς Έλληνες 47.
 Γιούργεβο 43, 85.
 Γλάδστον (Gladstone) 36, 39, 143, 148, 159.
 Γοίθιος (Goethe) 17d.
 Γοργόλη Παρ. 25.
 Γουλιέλμος - Γεώργιος, πρίγκηπας 129, 133, 137, 144, 148, 154.
 Γούλιος Φραγκ. 126.
 Γουργουράκης Σπυρ. 126.
 Γραικοί, προς Ρωμαίους 8.
 Γρέγορς 127, 148, 158.
 Γρηγόριος Ε', πατριάρχης 55, 65.
 Γρίθας Δημ. 133.
 Γρος, θαρώνος 153.
 Γυεττέης, αθβάς (Guettée) 57, 60.
 Γυιζώτος (Guizot F.P.G.) 20, 54.
 Δελθινιώτης Αλέξ. Βαρότσης 124, 126.
 Δελθινιώτης Διομ. 124.
 Δελθινιώτης Ευγ. Βαπτιστιάδης 135d.
 Δεληγεώργης Επ. 120.
 Δενδρινός Π. 151.
 Δέρβυ, κόμης (Derby, Earl of) 115.
 Διαμαντόπουλος Α. 120.
 «Δίγαμμα», ψευδώνυμο 84.
 Δισραέλης (Disraeli B.) 115.
 Δοκός Γ. 150.
 Δούσμανης Α.Α. 159.
 Δουφ Γραντ 148.
 Δυπανλούπ (Duranloup F.A.Ph.) 79.
 Δωδώνη 135c.
 εθνικά κράτη 21, 132.
 Εικοστή πέμπτη Μαρτίου 38.
 εκκλησία, ανατολική ορθόδοξη 12, 20, 27, 31, 33, 45, 56, 57, 68, 74, 79, 106.
 εκκλησία, ορθόδοξη Ν. Ιταλίας 41.
 εκκλησία, ρωμαϊκή 12, 13, 20, 27, 45, 46, 56.
 Εκπαιδευτικόν Φροντιστήριον ΚΠόλεως 73.
 Ελλάδα, Έλληνες 19, 21, 34, 47, 62, 72, 82, 83, 86, 91, 93, 96, 103a, 111, 115, 117, 118, 119, 120, 123, 128, 132, 135e, 144, 145, 152, 156.

- Έλληνες, προς Ρωμαίους και Βυζαντινούς 8.
 ελληνική γλώσσα, στη Ρουμανία 134.
 ελληνική δυναστεία, προς αγγλική 100.
 ελληνική επανάσταση 16, 18, 23, 30, 132.
 ελληνικός χαρακτήρας 147.
 ελληνισμός Καλαβρίας 13.
 Έλλιοτ 118.
 Ενετίας, ελληνική κοινότητα 125.
 Επτάνησος 11, 36, 39, 42, 44, 53, 64, 70, 87, 98, 99, 101, 105, 110, 119, 123, 126, 127, 128, 132, 143, 156.
 Ερνέστος, δούκας Γότθας 112.
 Ευνάργος 116.
 Ευστάθιος, αρχιεπίσκοπος 52.
 Ζ. 22a, 45, 89.
 Ζαβιταϊάνος Κωνστ. 108.
 Ζαΐμης Ανδρ. 30.
 Ζαΐμης Θ.Α. 120, 133.
 Ζίσμαν Ιωσήφ 106.
 Ζωηρός Αλέξ. 17c.
 Ζωσιμάδες 25.
 «Θεατής», εφημ. Βουκουρεστίου 121.
 Θεοτόκης Αλέξ. Κ. 126.
 Ιλαρού Χ. 92.
 Ιρλανδοί, προς Έλληνες 158.
 Ισμαήλιο 58, 67, 122, 151.
 Ιωάννου Γ.Ε. 113.
 Ιωνίδης Α.Κ. 90, 109.
 Καθάφης 90.
 Καθούρ, κόμης 61.
 Καθούρ Χριστόδουλος 109.
 Καλαβρία 13.
 Καλλιθρούσος Π. 17a.
 Καλλίνικος, επίσκοπος Ρεθύμνης 28.
 Καλλιφρονάς Δ. 120.
 Κανάρης Κωνστ. 120, 133.
 Καποδίστριας Ιω. 47, 64.
 Καραθεοδωρής Κωνστ. 73, 74.
 Καραϊσκάκης Γ. 30.
 Καραμζίνος Ν. (Karamzin N. M.) 8.
 Κερκύρας, Παρθεναγωγείο 108.
 Κιγγλάκος Αλέξ. Γ. (Kinglake A.W.) 139.
 Κιστ Ν. (Kist N. C.) 68.
 «Κλειώ», πρόγραμμα 59.
 Κόθδεν (Cobden) 148.
 Κολοκοτρώνης Θ. 30.
 Κομητάρης Στέφ. 103d.
 Κουμουνδούρος Α. 120.
 Κοντόπουλος Ν. 135b.
 Κουντουριώτης Λάζ. 30.
 Κορονάκης Ιω. 28.
 Κορονάκης Μαν. 28.
 Κουρής Σωκρ. 124.
 Κουρτέλης Ι.Χ. 49c.
 Κουρτζαλή - Κοτζαβέγ 7.
 Κούρτιος Γ. (Curtius G.) 78b, 142.
 Κόχραν 127, 148.
 Κριμαϊκός πόλεμος 139.
 Κροκιδάς Κωνστ. 8.
 Κώκκιος Θ. (Kock Th.) 17d.
 Κωλέττης Ιω. 30.
 Κωνσταντίνοβιτς Αλέξ. 67.
 Κωνσταντινούπολη 2, 9, 73, 103e.
 Λ. 111.
 Λάμπρος Π. 71b.
 Λασκαρίδης Γ.Π. 90, 97.
 Λασκαρίδης Λασκ. Π. 55.
 Λάσκαρις Σταμ. 124.
 Λαυάρδος (Layard) 127, 128, 144.
 Λεόντιος, επίσκοπος 24.
 Λιθαδάς Θ. 6.
 Λομβάρδος Κωνστ. 42.
 Λονδίνου, Φιλελληνικός Σύλλογος 90, 109, 152, 158.
 Λούκαρις Κύριλλος 52.
 Λύττων (Lytton) 39.
 Μαγγίνας Τ. 120.
 Μάγνης Γρηγ. 67.
 Μαγουάρι, Μαγουίρος 148, 158.
 Μάδδεν 158.
 Μαζιώτης Ιωσήφ 13.
 Μαλιάδης Δ. 135e.
 Μαλλιάρκας Αδρ. 103f.
 Μαιμιάνης Τερέντ. 65.
 Μάννερς, λόρδος 127.
 Μανουσάκης Γεωργ. Π. 28.
 Μαντεκάτζα Π. 49b.
 Μάξιμος Ι.Κ. (Massimu I.C.) 134.
 Μαρκοράς Γ. 143, 159.
 Ματταίης, καρδινάλιος 56.
 Μαυροκορδάτος Αλέξ. 30, 102.
 Μαυρομιχάλης Δ. 120.
 Μελάς Β. 90.
 Μητρόπουλος Χ.Π. 138.
 Μικόνιος Αναστ. 142.
 Μιλόσσης (Milosh Obrenovich) 50.
 Μοροζίνης Ιωάν. 67.
 Μπάρτας Τριαντ. 130.
 Μπερναρδάκης Δημ. 28.
 Μωάμεθ 32.

Νεσσελρώδ, κόμης (Nesselrode) 40.
 Νήλιος Ιω. Μ. (Neale J.M.) 31.
 Νικολόπουλος Β.Κ. 120.
 Νίτσιος Γρηγ. Γ. (Nitzsch G.W.) 6.

Ξανθός Α. 121.
 Ξανθός Μ. 25.
 Ξένος Στέφ. 90, 152.

Όβριεν Ιωάν. (O'Brien J.F.) 152, 158.
 Όθων, βασιλέας 81, 83, 84, 93, 132.
 Ουάις Θ. 158.
 Ουγώ Β. (Hugo V.) 75.
 Ουίλλ Κορνήλ. (Will C.) 12.
 Ουρκουχάρτος Δαυίδ (Urquhart D.) 51.

Παδοβάς Στ. 124, 126.
 Παλαιολόγος Γουλ. Θεόδωρος 88.
 Παλαιολόγος Ν.Γ. 49c.
 Παλμεροτών 54, 100, 115, 131.
 Παναγιώτου Δημ. Χ. 25.
 Πανδής Αρσέν. 76a.
 Πανεπιστήμιο Αθηνών 111
 Παπαδόπουλος Γ.Γ. 55.
 Παπαδόπουλος Σπυρ. 146.
 Παπαρρηγόπουλος Κωνστ. 49a, 107.
 Πασπάτης Α.Γ. 49d, 73.
 Πατρών κόλπος 37.
 Πελασγοί 26.
 Περρεύθος, αθβάς 57.
 Πετυχάκης Θεόδ. 28.
 Πίος Θ', πάπας 27, 45, 46, 56, 60.
 Πίχλερος Α. (Pichler A.) 52.
 Πολυλάς Ιάκ. 126.
 Πολυχρονιάδης Γ. 80, 104.
 Πούλσκη Ιωσήφ 69.
 Πρέλλερος Λουδοβ. (Preller L.) 3.
 Πρόμος Χ. Στ. 92.
 Προσσαλέντης Φραγκ. 71b.

Ράλλης Α. 90.
 Ραπτάρχης Ι.Μ. 66, 76b.
 Ραφτάνης Σέργ. Χ. 103d.
 Ρεγάλδης Ιωσ. (Regaldi G.) 64.
 «Ρήγας Φερραίος», σύλλογος 94.
 Ροδοκανάκης Μ.Ε. 90, 109.
 Ρομπότης Π. 17b.
 Ρουμάνοι 21, 72, 134.
 Ρούνδστετ Ρ. (Rundstedt E.) 123.
 Ρούφος Μ. 120.
 Ρωμαιοί, προς Γραικούς, Βυζαντινούς 8.
 Ρώσελ, κόμης 115, 118, 153.
 Ρώσιο 4.

Σαβιγνύς Φρ. Κ. (von Savigny Fr. K.) 15.
 Σάμος 114.
 Σερβία - Σέρβοι 4, 21, 28, 50.
 Σικελιανός Μιχ. 64.
 Σιναϊτικός κώδικας Αγ. Γραφής 5, 48.
 Σκωτ, λόρδος 148.
 Σλάβοι 4, 19, 21, 29, 72, 77, 128.
 Σμιδίτιος Λ. (Schmidt L.) 78a.
 Σμιθ Φ. (Smith G.) 87.
 Σοφοκλής 135b.
 Σπάρταλης 90.
 Στάνιν Ερρ. (Stein H.) 78c.
 Στεφάνου Παναγ. Θ. 160.
 Σχολή, Μεγάλη του Γένους 102.
 Σωσιάδης Αθ. Α. 92.

Ταμπακόπουλος Α. 121.
 Τέλλος 134.
 Τισσενδόρφιος Κ. (Tischendorf K.) 5, 48.
 Τομπάζης Ιάκ. 30.
 Τόμπρος Κωνστ. 124.
 Τουρκία: βλ. Ανατολικό ζήτημα.
 Τριανταφυλλίδης Παναγ. 130.
 Τριβόλης Θεόδ. Κόμ. 124, 126.
 Τρικαλιώτης Στ. 103b.
 Τσελεπιδάκης Αρίστ. 58, 67.
 Τσίφος Λ. 90.
 Τσωρτς Ρ. (Church R.) 30, 158.
 Τυπάλδος-Ξυδιάς Α. 143, 159.

Υούγκ Ι. (Young J.) 158.
 Υψηλάντης Γρηγόριος 95.

Φαλλμεράυερ 26, 128.
 Φαρδύς Α.Θ. 22a, 103c.
 Φιλήμων Τιμολ. 140, 141, 145, 149, 155, 157.
 Φιλιπούπολη 92.
 «Φιλολόγος», ψευδώνυμο 100.
 Φίνλεϋ Γ. (Finley G.) 23, 30, 62.
 Φραγκιάδης Εμ. Γ. 90, 109.
 Φραγκούδης Επαμ. 130.
 Φωτιάδης Κ. Ιω. 22a.
 Φώτιος 32.

Χάλκης, «Φιλόπρωχος Αδελφότης» 103g.
 Χαν (Hahn) 26.
 Χαραλάμης Ε.Π. 109.
 Χιώτης Π. 103d.
 Χρηστίδης Δ. 103e.
 Χριστοδούλου Ε.Π. 71a.

Marcheselli	Χριστοδούλου	Marcheselli	Χριστοδούλου
80	5	166	107
84	1	173	9
86	12	174	52
110	136	181	18
115	135b	189	64
140	17c	191	62
150	102	192	135b
151	135a	192	135e
157	78c	218	135c
166	49a		

Γ' ΠΡΟΣΘΗΚΩΝ

(Στις προηγούμενες βιβλιογραφίες πρέπει να προστεθούν τα εξής
λήμματα της Κλ.)

22a
71a
103c
113
123
146

RÉSUMÉ

Georges A. Christodoulou, *Le journal C l i o de Trieste (1861-1883). Essai de bibliographie analytique. Première partie. Les années I-II (1861-1863).*

C l i o fut l'un des journaux grecs circulant en dehors de la Grèce les plus importants durant les dernières décennies du XIXe siècle. Il était édité à Trieste à partir de 1861 jusqu'à 1883 par deux érudits de l'époque, Théagène Livadas (1861-1865) et Denys Thérianos (1865-1883). En dehors des thèmes se référant à l'actualité, le journal donnait des articles, des études et comptes-rendus bibliographiques sur la langue et la littérature grecques, la littérature européenne, les beaux-arts, le théâtre, la musique, la philosophie et l'histoire, la théologie, l'archéologie, l'enseignement, etc. — Ici est publiée la première partie d'une bibliographie analytique de C l i o se rapportant aux années 1861-1863, et s'occupant principalement des sujets mentionnés ci-dessus. La transcription des lemmes n'était pas exhaustive quant aux sujets de l'actualité politique du moment, dans laquelle il y avait un choix le plus objectif possible. La présente bibliographie élargit et complète la bibliographie correspondante du professeur Marcheselli dans son livre, *La cultura umanistica nei periodici greci di Trieste. I. «Kliò»*. Università di Trieste, 1968. Tandis que celle-ci comprend plus de deux cents lemmes, la nôtre dépasse les trois mille. La table des matières a été faite selon un ordre chronologique. Avec les plus petits caractères, après chaque lemme, sont imprimées des informations plus détaillées du contenu, des rapports bibliographiques, etc. Sont ajoutés en outre des passages caractéristiques des textes, ou bien les textes intégraux, quand il en est besoin. Nous croyons que la présente bibliographie analytique offre une image la plus complète possible de C l i o, de telle sorte à pouvoir mettre en valeur sa contribution dans le climat politique, social et culturel de son époque.